TrygFondens Tryghedsmåling 2024

Tillid i Danmark 2024

Af Jacob Andersen, Jørgen Goul Andersen, Anders Hede,
Sophie Danneris og Peter G.H. Madsen

TrygFondens Tryghedsmåling 2024

Tillid i Danmark 2024

Af Jacob Andersen, Jørgen Goul Andersen, Anders Hede,
Sophie Danneris og Peter G.H. Madsen

© Copyright TrygFonden smba

Redaktion: Dansk Kommunikation ApS.

Design: Morten Petersen, ReflektDesign

Foto: Forside: Christian Lindgren / Scanpix
S. 6: Westend61 GmbH / Alamy Stock Photo
S. 52: Claus Bonnerup/Ritzau Scanpix
S. 72: Mads Claus Rasmussen / Scanpix

Udgiver: TrygFonden smba

ISBN: 978-87-93652-98-9

TrygFonden smba
(TryghedsGruppen smba)
Hummeltoftevej 49
DK-2830 Virum
www.trygfonden.dk

Forord

Tillid og tryghed hænger tæt sammen – både i forholdet mellem mennesker og i de større sammenhænge i samfundet. Er der tillid, er der tryghed. Derfor er det at forstå tillid vigtigt for TrygFonden. Vi er interesseret i det, der skaber og vedligeholder tilliden – men også i det, der kan udfordre eller endda nedbryde den.

På de følgende sider præsenterer vi en omfattende empirisk befolkningsundersøgelse af tillid i Danmark. Grundlaget er besvarelser fra næsten seks tusinde personer over 18 år på en lang række spørgsmål om forskellige sider af deres tillid til andre mennesker, til de folkevalgte og til samfundets institutioner. Hvem har de tillid til? Tror de, man kan regne med fairness og saglighed i det offentlige? Hvornår kan man regne med hjælp fra vildt fremmede mennesker?

Svarene er blevet analyseret statistisk og sammenholdt med andre undersøgelser. En hovedkilde har været de data, som er samlet i tryghedsmålingerne siden 2004.

Tillid i Danmark 2024 kan som de tidligere undersøgelser hentes på TrygFondens hjemmeside www.tryghed.dk, og de tal, den bygger på, er offentligt tilgængelige.

Teksten kan læses af alle interesserede. Statistiske fagudtryk m.m. er af hensyn til fagfolk anbragt i noter bagest i hvert kapitel.

Jette Jul Bruun,

TrygFonden

Hvad fortæller en survey?

En survey gør det muligt at hæve sig op over både den private hverdagserfaring og de billeder af verden, vi typisk møder i medierne.

Har man fx fulgt med i skandalerne omkring de offentlige ejendomsvurderinger, får man let det indtryk, at tilliden til SKAT må være røget langt ned under gulvbrædderne i befolkningen. Når vi spørger befolkningen selv – som i denne undersøgelse – viser det sig dog at være meget overdrevet.

Man kan også få det indtryk i debatten, at folk er meget uvillige til at få vindmøller i deres nærområde eller at korruption er nærmest ukendt i Danmark. Surveyen her viser, at et stort flertal som udgangspunkt er positive over for vindmøller i nærområdet og at ganske mange har oplevet urent trav fra kommunalpolitikere eller embedsmænd inden for de sidste par år.

Surveys er øjebliksbilleder. De siger, hvordan befolkningen svarer på et bestemt tidspunkt. De siger derimod ikke hvorfor – og de inviterer gerne til uddybende spørgsmål, som ikke altid kan besvares.

Sommetider kan svarene dog indkredses ved at undersøge, hvordan svarene fordeler sig i befolkningen: Er svarene nogenlunde ens i alle grupper eller er der skel mellem mænd og kvinder, unge og gamle, by og land osv. Man kan også se, om svarene hænger sammen i bredere holdningsmønstre. Det gør det muligt at skyde hurtige konklusioner ned, og skyde sig ind på nogle bedre.

Samtidig kan vi sammenligne svarene over tid og det er den mest pålidelige metode til at afgøre, hvornår en ændring af tal ligefrem afspejler en tendens i den virkelige verden, og ikke bare en mere tilfældig stemning.

I Tryghedsmålingerne kan svarmønstre i nogle tilfælde følges 20 år bagud. Undersøgelserne bygger på analyseinstituttets YouGovs faste panel af svarpersoner, og der arbejdes på at sikre så mange gengangere som muligt fra tidligere undersøgelser. Dermed bliver det også muligt at undersøge, om det især er bestemte grupper der svarer anderledes end i den sidste undersøgelse.

Det er de store billeder, vi tegner (og løbende reviderer) med tryghedsmålingerne. Det er også grove billeder, hvor mange nuancer i samfundets levede liv knap nok kan anes. Der er også nogle mere generelle forbehold for denne måde at "tegne" samfund på, der i nogle sammenhænge kan være vigtige. De er samlet i Bilag 1, side 90 "Sådan har vi lavet Tillid i Danmark 2024."

Indholdsfortegnelse

Del 1: Samfundstillid

Kapitel 1	**Samfundstilliden i en bølgedal**	7
Kapitel 2	**Fair, kompetente og lydhøre myndigheder**	18
Kapitel 3	**Tilliden til politiet**	32
Kapitel 4	**Korruption og kammerateri**	37
Kapitel 5	**Det private offentlige liv**	47

Del 2: Almindelig tillid

Kapitel 6	**Tillid os imellem**	53
Kapitel 7	**Hvad kan man forvente?**	60

Del 3: Tillid og tryghed

Kapitel 8	**Tryghed, bekymring og tillid**	73
Kapitel 9	**Vores bedste bud**	84

Bilag 90

Del 1

Samfundstillid

Kapitel 1

Samfundstilliden i en bølgedal

Hvis man regner med, at andre vil en det bedste, har man noget at stå på. Verden virker imødekommende og stabil. Tillid giver tryghed – alt andet lige.

Derfor er tillid en nøgle til at forstå, hvorfor Danmark er trygt samfund i hvert fald for de fleste af os og i de fleste sammenhænge.

Siden 1990'erne er tillid blevet et omdrejningspunkt for både samfundsdebat og forskning. Tilliden ses ofte som grundlaget for samfundets "sociale kapital" af gensidige forbindelser, der får demokratiet til at virke og økonomien til at vokse.

Som bekendt er tillid sjældent helt ubetinget. Betingelserne er forskellige i forskellige sociale sammenhænge. Forskerne skelner ofte mellem tilliden til mennesker på den ene side, og den tillid, man kan nære over for samfundets forskellige systemer.

Tilliden til mennesker, man ikke kender, kalder forskerne for *generaliseret tillid*, og det er den, der undersøges i 2. del af denne rapport. De øvrige former for tillid har vi slået sammen under overskriften "samfundstillid", og de er i fokus i første del af bogen.

Samfundstillid har spillet en større eller mindre rolle i alle Tryghedsmålinger i de sidste tyve år. Helt i centrum kom den efter den bølge af mistillid, der ramte store dele af den vestlige verden midt i sidste årti, da Storbritannien brød med EU og Donald Trump blev valgt som præsident i USA. Tryghedsmålingen i 2017 havde titlen "Tilliden til samfundets bærebjælker".

I de følgende kapitler ser vi på, hvordan tilliden har udviklet sig til den offentlige administration, kommunerne og politiet og til det politiske system siden 2017.

Begrebet tillid

Kernen i tillidsbegrebet er en forventning om, at andre personer og institutioner vil opføre sig på en måde, der ikke skader den, der nærer tilliden, selvom vedkommende hverken kan overvåge eller kontrollere det. Det skelnes mellem tilliden til mennesker, man kender og mennesker, man ikke kender (generaliseret tillid). En tredje hovedkategori rækker ud til i samfundet og evt. helt ud til internationale institutioner. Det er den, vi her kalder "samfundstillid".

Tillid er et uomgængeligt fænomen for alle de videnskaber, som beskæftiger sig med det, der får menneskelivet til at hænge sammen – fra filosofi over økonomi til neuroscience. Politologisk forskning har altid haft sit fokus på tilliden mellem styringen og de styrede, mens den generaliserede tillid mellem ukendte mennesker især er blevet et centralt emne siden 1980'erne med den amerikanske politolog Robert Putnams "Making Democracy Work" som et centralt værk.

Sociologer har peget på, at tillid er essentiel for meningsfuld samtale, for samarbejde og for oplevelsen af fællesskab i det nære liv, såvel som i de bredere sociale netværk. Tillid er også med til at stabilisere forventningen til institutioner og systemer, som moderne samfund er afhængig af, men som borgerne ikke personligt kan forstå i dybden endsige kontrollere. Begge dele mindsker hverdagens usikkerheder og psykologiske stress.[7]

På samfundsniveau er tillid en nøgle til politisk engagement og kollektiv handlekraft fx når politiske beslutninger skal omsættes i praksis. Politologer som Eric Uslaner, Bo Rothstein, Robert Putnam og Francis Fukyama ser fx den generaliserede tillid som grundlaget for samfundets sociale kapital, der omvendt vedligeholdes af retfærdige og transparente institutioner. Tillid gør det også enklere – og derfor billigere – at udveksle varer og tjenester og gavner derfor også økonomien.

Derfor er der også relevant at afklare, hvilke faktorer, der skaber og opretholder tillid og omvendt, hvad der skader tilliden. Man kan her skelne mellem mikrofaktorer, der direkte har med den enkeltes oplevelser at gøre på den ene side og på den anden side makrofaktorer, dvs. den samfundsmæssige ramme for den enkelte, der påvirker os indirekte uden at vi nødvendigvis er opmærksomme på det – eller giver udtryk for det i surveys.

Det overordnede indtryk er, at tilliden er faldet en smule gennem de senere år, men om der er ikke tale dramatiske styrtdyk, som man indimellem får indtryk af i de hurtige analyser i medierne. Tydeligst er faldet i tilliden til de politiske institutioner. Om der er tale om en egentlig tendens, vender vi tilbage til.[1]

Her følger først det store billede. De følgende kapitler dykker ned i nogle af de faktorer, der kan ligge bag, herunder kritikken af de offentlige systemer og nogle af de senere års mest kontroversielle sager, der kunne tænkes at slide på tilliden.

Vigende tillid til institutionerne

Fra 2017 til 2024 er tilliden til politiet, domstolene, den offentlige administration, kommunerne, Folketinget, EU og FN blevet testet i otte Tryghedsmålinger. De rækker hen over tre og en halv regeringsperiode, tidens voksende klimabekymring, pandemien og de to første år af den russiske angrebskrig.

Det sidste har bl.a. gjort det aktuelt at spørge om befolkningens tillid til NATO og dansk forsvar. I målingen fra 2024 har vi desuden testet tilliden til SKAT efter de seneste års problemer og sager.

Det gennemsnitlige tillidsniveau til samfundets bærende institutioner er målt på en skala fra 0 og 10. I det følgende ser vi på udviklingen for nogle af dem, og præsenterer nogle mulige hypoteser om, hvad der kan ligge bag udviklingen.

De fleste kurver har vi med fra 2017, da tilliden til politikerne var på lavpunktet, og Folketinget og især regeringen kom ned under middelkarakteren 5. Den offentlige administration fik ca. et tillidspoint mere, mens politi og navnlig domstolene lå hhv. halvandet og 2 point højere. Da regeringen skiftede i 2019, vendte tillidskurven, og under pandemien nåede tilliden til alle institutionerne historiske højder.

Som det kan ses, er der for flere af dem endnu et bemærkelsesværdigt dyk fra Tryghedsmålingen fra sommeren 2023 og frem til denne måling i marts 2024.

Den er i særlig grad gået ud over tilliden til politiet, som det ses i figur 1.1.

Figur 1.1
– Mindre tillid til politiet

Tilliden til domstolene er stadig den højeste blandt samfundets institutioner

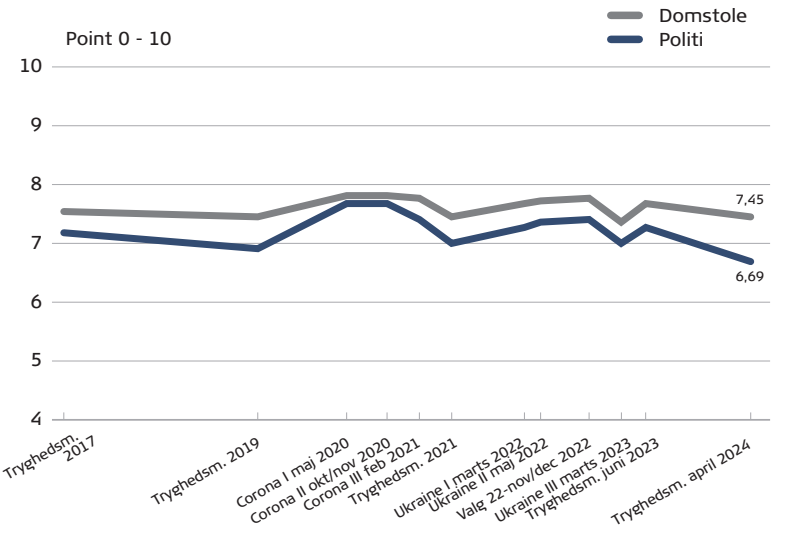

Spørgsmålsformulering: Her er en liste med forskellige institutioner. Angiv venligst på en skala 0-10, hvor stor tillid du personligt har til hver af disse... Politiet.. Domstolene (...).

Kilde: Tryghedsmålingerne.

Tilliden til politiet er faldet med 0,6 point på tillidsskalaen siden sommeren 2023. Det er det laveste tillidsniveau for politiet, der er målt siden 2017 og et helt point lavere end under pandemien.

Tilliden til politiet har normalt udviklet sig nogenlunde parallelt med tilliden til domstolene, men det er ikke tilfældet i det sidste år, hvor tilliden til domstolene ikke har ændret sig og fortsat ligger højest af alle (7.45 point).

Den faldende tillid til politiet i det sidste år kan hænge sammen med en række sager, der har stillet ordensmagten i et dårligt lys. At tilliden til domstolene også er gået lidt tilbage, har ingen åbenlyse årsager.

Det er lettere at få øje på begivenheder og sager, der kan true tilliden til skattevæsenet, forsvaret og den offentlige administration generelt. For SKATs vedkommende gælder det især forløbet omkring de nye ejendomsvurderinger, som vi vender tilbage til i kapitel 2. Forsvaret har været ramt af en række sager, der har kunnet rokke ved tilliden til dets evne til økonomistyring, men som også mere generelt har sat spørgsmålstegn ved, om det kan klare sine opgaver.

Tilliden til forsvaret er gået ned sammenlignet med det, der blev målt ved begyndelsen af den russiske angrebskrig i Ukraine, men den har ikke lidt voldsomt under den lange stribe af problemsager i forsvaret, der blev omtalt i den periode, hvor svarene i undersøgelsen blev samlet ind, og som kostede først forsvarsministeriets departementschef og dernæst forsvarschefen jobbet.

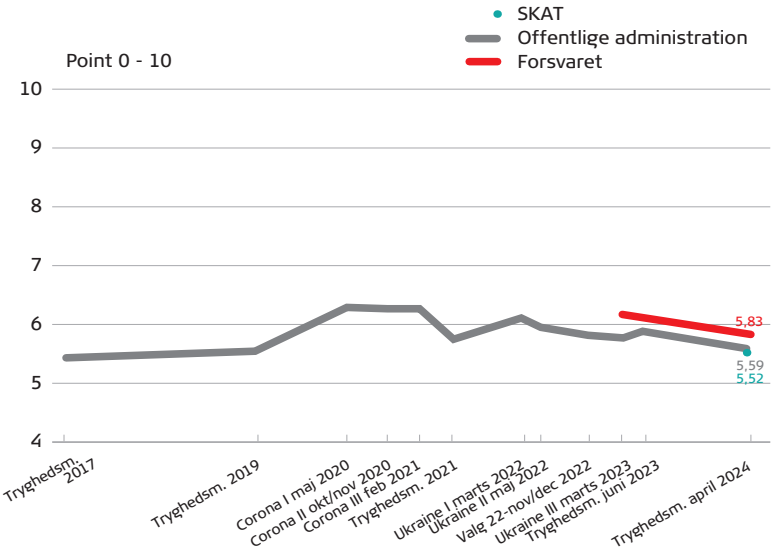

Figur 1.2
– Forsvar og embedsmænd

Tilliden til den offentlige administration er på niveau med tilliden til SKAT.

Spørgsmålsformulering: Her er en liste med forskellige institutioner. Angiv venligst på en skala 0-10, hvor stor tillid du personligt har til hver af disse... Den offentlige administration... SKAT...Det danske forsvar.

Kilde: Tryghedsmålingerne.

Hvordan tilliden til SKAT har udviklet sig, kan vi ikke se – den er ikke målt på denne måde før – men det er bemærkelsesværdigt, at niveauet nogenlunde svarer til det, man finder for administrationen som helhed.

Tilliden til administrationen er gået tilbage, men moderat. Hverken den løbende beskydning af "bureaukratiet" (fx på jobcentrene eller de store velfærdsområder) eller administrative svigt i SKAT, forsvaret og i fx miljøadministrationen ser ud til at være slået igennem.[2]

Tilliden til de internationale institutioner følger deres eget spor. EU er den eneste af de institutioner, vi har målt på, der direkte har vundet i tillid i de sidste år – og generelt i perioden.

Mindre opløftende er udviklingen for NATO og FN, som det ses i figur 1.3.

Figur 1.3
– Internationale institutioner

Tilliden til EU stiger støt, men tilliden til NATO og FN er aftaget.

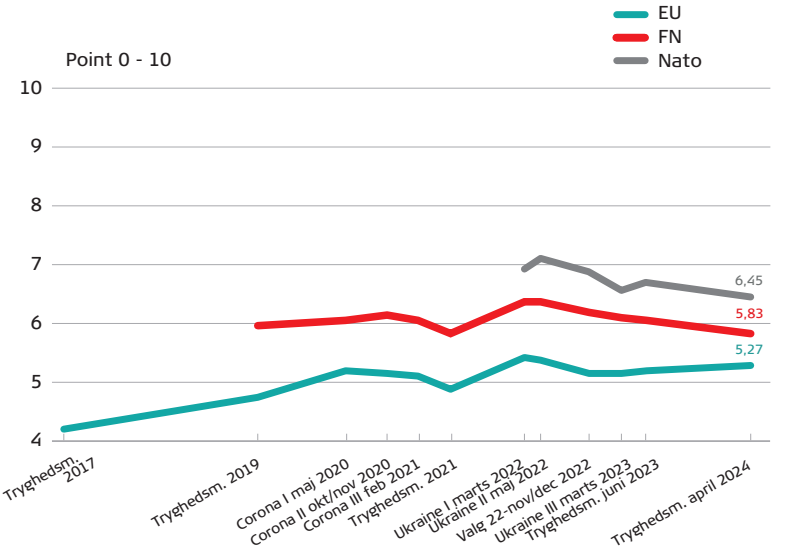

Spørgsmålsformulering: Her er en liste med forskellige institutioner. Angiv venligst på en skala 0-10, hvor stor tillid du personligt har til hver af disse... NATO... EU... FN.

Kilde: Tryghedsmålingerne.

Her kan være flere mulige forklaringer. Bl.a. kan den faldende tillid til NATO hænge sammen med oplevelsen af, at Ukraine ikke fik den våbenhjælp i perioden, som landet råbte på. I Europa var ammunitionsproduktionen fortsat ikke for alvor kommet op i gear, og i USA blev hjælpen holdt tilbage af politisk tovtrækkeri i kongressen (se også kapitel 8.). Om den faldende tillid til FN har at gøre med verdensorganisationens vanskeligheder i Gaza, kan vi heller ikke fastslå med sikkerhed.

Tillid til folkevalgte

Den mest markante tendens er den reducerede tillid til Danmarks politiske institutioner. Både tilliden til kommunalbestyrelserne, regeringen og Folketinget er nede på et lavpunkt, som de ikke har været i nærheden af siden 2017.[3]

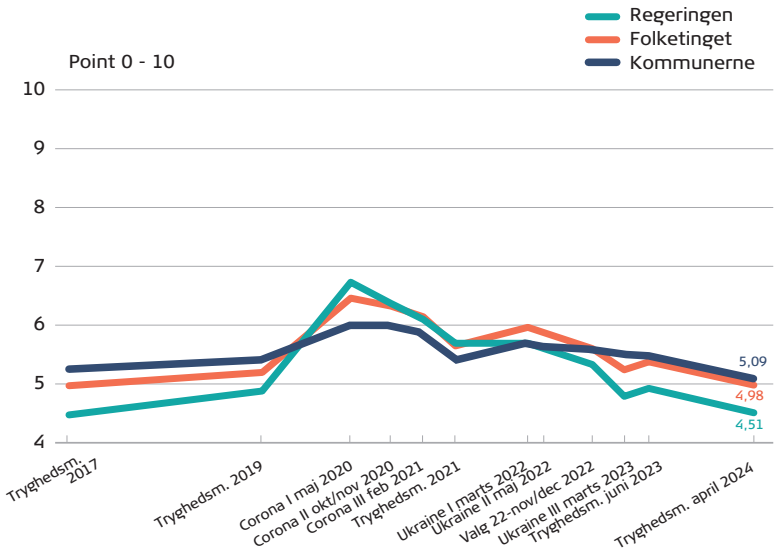

Figur 1.4
– De politiske institutioner

Mere tillid til det lokale styre end til regering og Folketing.

Spørgsmålsformulering: Her er en liste med forskellige institutioner. Angiv venligst på en skala 0-10, hvor stor tillid du personligt har til hver af disse... Regeringen... Folketinget...Kommunalbestyrelsen i din kommune.

Kilde: Tryghedsmålingerne.

Dagens regering får mere end to tillidspoint mindre end den regering, der ledede landet igennem pandemien. Tilliden til Folketinget har i de sidste par år ligget lidt højere, men også her går det ned ad bakke.

Den faldende tillid til regering, folketing og kommunalbestyrelsesmedlemmer kunne godt lede til den konklusion, at det først og fremmest er politikerne, den er gal med – en konklusion, der som bekendt er lang tradition for i samfundsdebatten, hvor politikerne kollektivt får skyld for lidt af hvert.

De to spørgsmål i figur 1.5, der er stillet i mange undersøgelser siden 1990'erne, indfanger forskellige sider af forholdet mellem folk og folkevalgte.

Det første spørgsmål handler om indtrykket af politikerne i almindelighed: Kan man fx tro på, hvad de siger, når de fremlægger deres ideer og kritiserer hinandens?

Det andet spørgsmål måler i højere grad svarpersonernes vurdering af det, som de ansvarlige politikere udretter, når man ser bort fra det

politiske livs polemik, drilleri og bespænd og når frem til *the end of the day.*

Det sidste er i figur 1.5 betegnet som "Politikernes beslutninger," det første som "Politikernes troværdighed".

Den andel af svarpersonerne, der er mere eller mindre utilfredse med politikerne er trukket fra den andel, der giver udtryk for mere eller mindre tilfredshed.

Figur 1.5
– Troværdighed og resultater

Gennemsnitstilfredsheden er under nul, men stadig over niveauet i 2017.

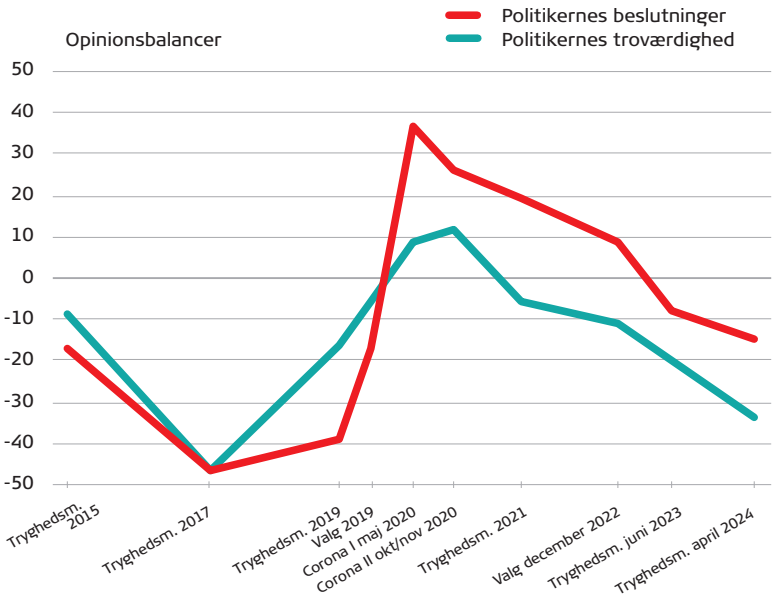

Spørgsmålsformulering 1: Hvor enig eller uenig er du i de følgende udsagn: Man kan i almindelighed stole på, at vores politiske ledere træffer de rigtige beslutninger for landet. Svarmulighed helt enig, delvis enig, hverken enig eller uenig, delvist uenig, helt uenig, ved ikke/ønsker ikke at svare. Spørgsmålsformulering 2: Hvor stor tillid har du til danske politikere i almindelighed? Svarmuligheder: Meget stor tillid, Ret stor tillid, ret lille tillid, Meget lille tillid. Ved ikke. Andelene, der har svaret helt eller delvist uenig er trukket fra de andele, der har svaret helt eller delvist enige og ses som den røde kurve. Den grønne kurve viser resultatet, når andelene, der har ret lille og meget lille tillid trækkes fra andelene, der har meget eller ret stor tillid. N varierer mellem 2521 og 6689.

Kilde: Tryghedsmålingerne og Aalborg Universitets valgundersøgelser 2019 og 2022.

Kurven ligner den, vi fandt for regering og Folketinget ovenfor, men svarene fremstår en hel del mere dramatiske end i figur 1.4, hvor spørgsmålet gik på tilliden til de to institutioner helt generelt og svarskalaen åbnede for de bløde mellem-svar.

Svarene på de to spørgsmål følges pænt ad, men niveauet er ret forskelligt. Såvel politikernes troværdighed som tilliden til deres beslutninger kom op over nul i slutningen af 2019. I 2020, da pandemien var alt overskyggende tema, lykkedes det at mobilisere en tillid, man aldrig før har målt i Danmark.[4]

Troværdigheden faldt allerede til under nul i slutningen af 2020, mens der fortsat var en overvægt af svarpersoner frem til valget i 2022, der regnede med, at politikerne trods alt søger de bedste løsninger for landet, og den nye regering kom forholdsvis ganske godt fra start. I december 2022, efter regeringsdannelsen, opnåede statsministeren en bedre bedømmelse hos vælgerne end i månederne før.

Herefter gik det brat ned ad. I næste tryghedsmåling var tilliden til beslutningerne (opinionsbalancen) faldet til minus 8. Det var først og fremmest afskaffelsen af Store Bededag, der gjorde voldsomt indhug i populariteten.

Det er også tydeligt, at tilliden ikke er nået helt ned på niveau med den, der blev målt i 2017, da den daværende regering var kørt fast. Men i årene før 2017 var der også kraftig bølgegang. I 2009, da Tryghedsmålingen målte tilliden til institutionerne første gang, var tilliden til kommunalbestyrelser, domstole, offentlig administration og politi lavere end niveauet for 2024 og tilliden til regering og Folketing ikke meget højere. I de følgende år med finanskrise og krisepolitik var tilliden til politikerne heller ikke høj.

Så en kronisk faldende tendens som man fx har set i USA, finder vi ikke i de danske tal. Måske kigger vi snarere – med Oehlenschläger ord – fra bølgedalen "til den skinnende Top, hvorfra vi er siunken og atter skal op."[5]

Hvem tabte tilliden?

Hvis vi vil vurdere nærmere, hvad der er på spil i disse tal, kan det være nyttigt at se på, hvilke grupper i befolkningen, der især har tabt tillid. Svarpersonerne i 2024 er derfor delt op efter, køn, alder, stilling, bopæl og politisk holdning for at se, om der er forskel på deres tillid til regering og Folketing, dvs. de tal, der blev vist Figur 1.4.

Der er små forskelle på kvinder og mænd, de sidste har lidt mindre tillid til regeringen. Der er også aldersforskelle med 18-19-årige og 66+ der har mere tillid end mellemgrupperne. Tilliden til regeringen er lidt mindre i små byer og på landet end i større byer, og i udkantskommu-

nerne er den også lidt mindre end i de større bysamfund, men ingen af de nævnte forskelle er betydningsfulde i denne sammenhæng.

De sociale forskelle er lidt mere sigende: husstande med en indkomst på over en million har mere tillid til de politiske institutioner end det store flertal, der tjener mindre.

Størst forskel finder vi, når vi sammenligner erhverv: efterlønnerne ligger mere end to tillidspoint over kontanthjælpsmodtagerne.

De sociodemografiske variationer mellem store grupper er dog overalt ret små, og er hverken hver for sig eller til sammen tilstrækkelige til at vise, hvorfor tilliden til de politiske institutioner er faldet fra 2023 til 2024.

Derimod betyder de politiske holdninger noget. Midterregeringen nyder mest tillid blandt vælgerne på midten, dvs. de tre regeringspartiers vælgere plus radikale, SF'ere og konservative vælgere. SMV-regeringens eksistensberettigelse blev direkte begrundet med et ønske om at mindske fløjpartiernes indflydelse.

Størst *tilbagegang* i tillid siden valget i 2022 ses blandt venstrefløjsvælgerne, der holdt den tidligere socialdemokratiske regering ved magten. De socialdemokratiske vælgere i 2022 har også mistet mere tillid end gennemsnittet af vælgere, selvom der er tabt tillid i alle lejre. Laveste *absolutte niveau* af tillid findes til gengæld til højre, hvor Nye Borgerliges vælgere har en tillidsscore på 1,68 på skalaen.

At det i høj grad er regeringspartiernes vælgere, der har tabt tilliden, ses også, når man sammenligner tilliden hos deres vælgere ved valget i 2022 med dem, der vil stemme på dem nu. Regeringspartiernes nuværende vælgere har markant højere tillid den dem, der bragte dem til magten i 2022. De mindst tillidsfulde er i høj grad udvandret og ladet partisoldaterne tilbage.

Forløbet har ikke blot kostet regeringen tillid, men også ramt Folketinget og i mindre grad de øvrige samfundsinstitutioner. Der er dog flere poster i regnskabet, som vi skal se i de følgende kapitler.[6]

Noter

1. Se fx "Primetime: Tilliden til staten og medierne falder, mens tilliden til virksomheder stiger – det stiller nye krav til ledelserne." Børsen 22. april 2022."Halvdelen af danskerne nærer mistillid til systemet." Politiken 10. november 2023. "Tilliden til myndighederne krakelerer " Politiken; 27. december 2023.
2. I efteråret 2023 kom der massivt fokus på iltsvindet i de indre, danske farvande og lige før tryghedsmålingen tog sagen om Nordic Waste opmærksomheden over flere uger.
3. Tilliden til de politiske partier er et fjerde interessant aspekt, der er undersøgt, men som ikke behandles nærmere her. Befolkningens tillid til "de politiske partier" ser ud til at være dalet løbende siden 2011. I denne måling ligger den rekord lavt. Tilliden er særlig lav blandt vælgere, der er brudt op fra etablerede partier og har tilsluttet sig Alternativet, Danmarksdemokraterne eller Nye Borgerlige, hvor tilliden til "partierne" er mindre end 3 på 10- punktskalaen.
4. Tryghedsmålingen nåede sit højeste tillidsniveau maj 2020 med en opinionsbalance på plus 37. I slutningen af marts, nogle dage efter nedlukningen, nåede Megafon en forskel mellem positive og negative svar på svimlende 74 pct. Selvom de to målinger ikke kan sammenlignes helt uden forbehold, er der ingen tvivl om at tilliden til regering og folketing var højere end det er blevet målt nogensinde.
5. Statsminister Mette Frederiksens popularitet er målt her: https://www.dr.dk/nyheder/politik/aldrig-foer-har-mette-frederiksen-vaeret-saa-upopulaer-som-statsminister Om effekterne er St. Bededagsindgrebet se : https://www.altinget.dk/artikel/frederiksen-ellemann-og-loekke-har-mistet-20-mandater-siden-valget-store-bededag-har-trumfet-alt-andet Den mest fuldstændige oversigt over udviklingen siden begyndelsen af 1970 til 2015 findes i Jørgen Goul Andersen (2016). "Stigende politisk mistillid", pp. 279-322 i Jørgen Goul Andersen og Ditte Shamshiri-Petersen (red.), Fra krisevalg til jordskredsvalg. Vælgere på vandring 2011-2015. side 288 ff. Frydenlund Academic.
6. Det bekræftes af den statistiske analyse af, hvordan tilliden til de forskellige institutioner hænger sammen hos svarpersonerne: Selvfølgelig kan man finde nogle, der har stor respekt for fx Folketinget samtidig med, de ikke tror regeringen over en dørtærskel. Det er bare ikke særlig almindeligt. For de fleste hænger tilliden til Folketing og regering sammen: Der er ekstremt høje korrelationer mellem tilliden til regeringen og Folketinget. r=.883 – svarende til en forklaret varians på 78 pct.
7. To af de nyere sociologiske hovedcentrale værker er Niklas Luhmanns "Tillid", der er skrevet i 1968 og udsendt på dansk af Gyldendal i 1999 samt Anthony Giddens "Modernitet og selvidentitet," der er fra 1991 og udgivet på dansk i 2004, også af Gyldendal.

Kapitel 2

Fair, kompetente og lydhøre myndigheder

Det er nærliggende at tro, at tilliden til offentlige institutioner er præget af, hvor godt de klarer deres opgaver. Bliver folk raskere i sundhedsvæsenet og sikrere af politiets virksomhed? Gør regering og Folketing nok af det rigtige ved samfundets problemer? Det er vigtigt for vores bedømmelse af dem.

En vigtig side af sagen er, hvordan de behandler os borgere. Det er bl.a. vigtigt, at de er fair og saglige, så initiativer og afgørelser bygger på fakta og at de er parate til at indrømme og rette deres fejl på en betryggende måde. Vi forventer også, at myndigheder og folkevalgte er lydhøre.

Forventningerne kan bygge på mere eller mindre selvgjort erfaring. De kan også være formet af mere generelle opfattelser af det offentlige som et hjælpsomt serviceapparat eller modsat som en kontrol, der prøver at styre borgerne oppefra, måske endda ud fra en logik, som borgeren ikke selv kan acceptere.

Tryghedsmålingen har stillet flere spørgsmål, der kan belyse, hvad der bestemmer borgernes tillid til myndighederne og folkevalgte. Svarene præsenteres og analyseres i dette kapitel.

Saglighed og fairness

Det første spørgsmål går på, om man kan regne med at blive behandlet sagligt og fair, hvis man henvender sig til det offentlige. Det er et meget generelt spørgsmål i betragtning af de millioner af forskellige henvendelser fra borgerne til det offentlige – fra nødråbene via 112 til ansøgninger om byggetilladelse.

Spørgeteknisk er risikoen, at svarpersonerne i virkeligheden svarer på helt forskellige ting. Derfor har vi spurgt mere konkret til nogle

emner, som mange henvender sig til det offentlige om. Svarene ses i figur 2.1. hvor vi har trukket de negative svar fra de positive, dvs. dem der forventer en fair og saglig behandling på de forskellige henvendelser.

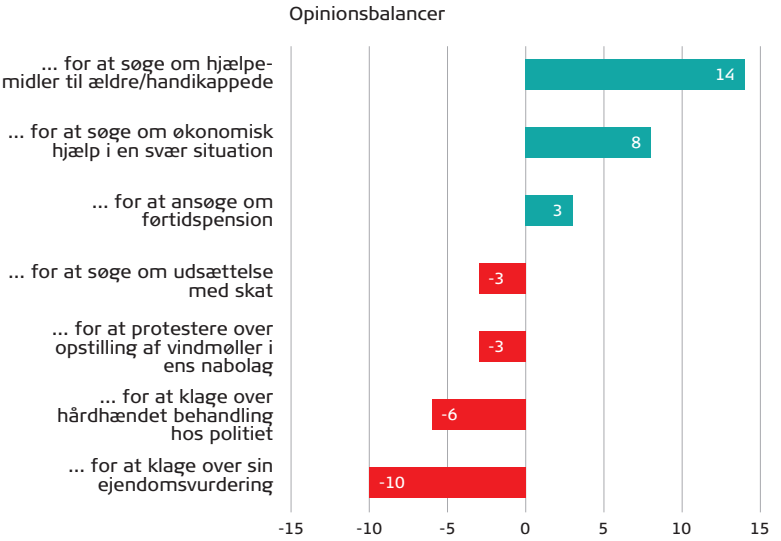

Figur 2.1
– Saglig og fair behandling

Flest tror på saglighed mht. handikapmidler, færrest mht. ejendomsskat.

Spørgsmålsformulering: Hvor enig eller uenig er du i følgende: Man kan regne med at blive behandlet sagligt og fair, hvis man henvender sig til det offentlige.. (se figuren). Svarmuligheder: Helt enig, delvist enig, hverken enig eller uenig, delvist uenig, helt uenig eller ved ikke.

Noter/forklaringer: Opinionsbalancen viser procentandelen af enige minus andelen uenige. N = 5725.

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Risikoen ved at spørge til konkrete emner er, at mange ikke rigtigt ved, hvad der foregår i de nævnte sager. Der er da også en stor andel i alle spørgsmål, der har valgt de neutrale svarmuligheder "hverken enig eller uenig" eller "ved ikke.

Der er overvægt af svarpersoner, der har en positiv forventning om saglighed og fairness, når de spørger kommunen om et hjælpemiddel til en handikappet eller en ældre borger. Der er også en overvægt, der regner med saglig og fair behandling, skulle man komme i økonomisk nød.

Omvendt har vi en overvægt af svarpersoner, der ikke regner med fairness eller saglighed, hvis de klager til det offentlige over en hårdhændet behandling hos politiet (et spørgsmål vi vender tilbage til i kapitel 3). Vi finder en endnu større overvægt, der ikke regner med fairness og saglighed, hvis de klager over deres ejendomsvurdering.

I de øvrige henvendelser er der omtrent ligevægt mellem positive og negative forventninger blandt dem, der giver udtryk for en holdning. Det gælder i de sager, der kan ramme gennemsnitsborgeren som fx vindmøllestøj, men også når sagen er førtidspension, som angår borgere i en særligt svær situation.

Vi er altså på ingen måde i en situation, hvor langt hovedparten af befolkningen regner med, at deres henvendelser til det offentlige får en fair og saglig behandling.

Borgerens bedste

Hvis den offentlige behandling ikke først og fremmest opleves som saglig og fair, hvad er det så, borgerne forventer, når de går til det offentlige?

Igen kan der være forskellige forventninger til behandlingen af forskellige sager hos fx kommunen. Måske forventer svarpersonerne ikke helt de samme hensyn, når man ønsker sine sygedagpenge forlænget, som når den lokale entreprenør beder om mere tempo i en byggesag.

Men når vi stiller spørgsmålet helt generelt, er svarene som gengivet i figur 2.2.

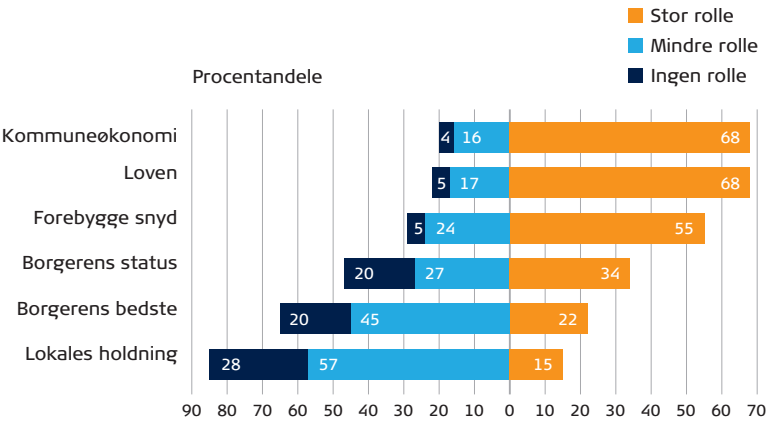

Figur 2.2
– Hvilke hensyn tæller?

Hensynet til borgerens bedste kommer på femtepladsen.

Spørgsmålsformulering: Der kan være mange hensyn på spil, når kommunen afgør en sag, som betyder meget for en enkelt borger. Spørgsmålet er, hvad der spiller en stor rolle og hvad der spiller en mindre rolle eller slet ikke spiller en rolle for kommunens afgørelse. Vi vil gerne vide, hvad dit indtryk er helt generelt.: At loven bliver overholdt. Kommunens økonomi. Muligheden for at kontrollere at borgeren ikke snyder. Om borgeren har en høj status i samfundet/kommunen. At undgå klager Borgerens bedste på langt sigt. Den almindelige mening hos folk i lokalsamfundet. Svarmulighederne: Det spiller en stor rolle for kommunes afgørelse. Det spiller en mindre rolle. Det spiller ingen rolle. Ved ikke. Svarene i hver søjle er sammenlagt 100 pct., når de lægges sammen med ved-ikke- svarene (der ikke vises.) 10 pct. svarer ved ikke på spørgsmålet om, hvilken rolle loven spiller, mens 20 pct. ikke ved, hvilken rolle kommunen lægger på borgerens sociale status. N= 2879.

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Hensynet til den berørte borger er tydeligvis ikke i højsædet ifølge svarpersonerne. Kun 22 pct. regner med, at "borgerens bedste" spiller en stor rolle i kommunens afgørelser. Omtrent lige så mange vurderer, at borgerens bedste slet ingen rolle spiller overhovedet og i alt to tredjedele regner ikke med, at borgeren kommer før systemet.

Der er ca. to ud af tre, der regner med, at kommunen overholder paragrafferne. Der er med andre ord en betydelig tiltro til retssikkerheden, når der tages stilling til sager, der betyder meget for enkelte borgere. Kun en ud af tyve regner slet ikke med, at det offentlige tager loven alvorligt.

Lige så mange forventer, at kommunens afgørelser er præget af økonomiske hensyn. Det går ikke nødvendigvis ud over tilliden. Det kan tværtimod fremme tilliden til de kommunale afgørelser, at der hand-

les respektfuldt med skattekronerne. I hvert fald så længe borgeren får sin ret. Det kan også være tilfældet, når et pænt flertal regner med, at kommunen sørger for, at den ikke bliver snydt.

Alligevel kan der nok gemme sig en kritisk brod i både det ene og det andet svar. Kontrollen med snyd kan gå over gevind og ende i uacceptabelt, kommunalt "dyneløfteri". Og respekten for skatteborgernes penge, kan betyde, at hensynet til kommunekassen kommer før hensynet til borgerne.

Når vi holder svarene sammen med tilliden til den offentlige administration og kommunalbestyrelsen, er svarpersonernes prioritering tydelig: Vi finder klart den stærkeste sammenhæng mellem tilliden og vurderingen af, om kommunen handler i borgerens interesse i de nævnte sager. Næststærkest sammenhæng gælder troen på, at kommunen følger loven og på tredjepladsen, at kommunen tager hensyn til lokale synspunkter. At kommunen passer på pengene og forsøger at undgå snyd, hænger praktisk taget ikke sammen med borgernes tillid.[1]

Borgerens sociale status

En tredjedel regner med, at borgerens sociale status spiller en stor rolle i kommunale afgørelser, men det er ikke flertallets opfattelse.

Analyserne viser, at der også gemmer sig en kritik af myndighederne i denne vurdering, men her er ikke tale om en kritik fra "os hernede" imod "dem deroppe". Der er ingen signifikant forskel på arbejdere, funktionærers og selvstændiges vurdering af, hvor meget social status betyder, når kommunen træffer sine afgørelser.

Ca. hver sjette regner med, at den almindelige mening i lokalsamfundet tillægges stor vægt i borgernære afgørelser.

Det kan jo være meget, hvis opfattelsen er, at kommunen tilsidesætter saglige hensyn for at fedte for folkestemningen. Det kan også være meget lidt, hvis det opleves som om kommunen overhører borgerprotester om f.eks. støj og anden forurening. Begge typer af kritik kan tære på tilliden til kommunale afgørelser.

Vi kan ikke vide, hvilke offentlige afgørelser vores svarpersoner præcis har tænkt på. Som nævnt må man gå ud fra, at svarene vil variere efter, hvad svarpersonen har i tankerne. Variationen er testet ved at spørge en fjerdedel af svarpersonerne om, hvad der tæller i en sag om tilkendelse af førtidspension. En anden fjerdedel er spurgt om de hensyn, der styrer tildeling af hjemmehjælp. Vi har så sammenlignet svarene på de to spørgsmål med dem, vi fik i figur 2.2.

Der er i begge spørgsmål flere, der regner med, at hensynet til borgerens bedste spiller en stor rolle (i begge tilfælde 28 pct.) over for de 22 pct., der fik det generelle spørgsmål. Der er også færre, der tror, at social status spiller en stor rolle ved tildeling af hjemmehjælp (24 pct.) og førtidspension (31 pct.) end de 34 pct., der ses i figuren. De mere konkrete spørgsmål ændrer med andre ord svarene i mere positiv retning, men ikke særlig meget.

Mere lige end andre?

Man kunne måske tro, at mænd og kvinder ville bedømme disse spørgsmål forskelligt, men kønsforskellene er ganske små. Der er heller ikke nævneværdig variation i svarene fra de forskellige aldersgrupper eller blandt de store stillinsgrupper på arbejdsmarkedet.

Størst forskel finder vi mellem aldersgrupper i bedømmelsen af, hvad social status betyder for de kommunale afgørelser i bred almindelighed. Det tillægger 43 pct. af de 60+ årige stor betydning, mod 22 pct. af de 18-29-årige.

Et enkelt sted kommer de sociale forskelle også til syne i svarene: Mens kun 16 pct. af de højere funktionærer regner med, at social status spiller en stor rolle for tildeling af hjemmehjælp, vurderer 28 pct. af de ufaglærte, at det faktisk er tilfældet.

Et andet spørgsmål forsøger – igen helt generelt – at måle graden af ligebehandling i en række offentlige institutioner.

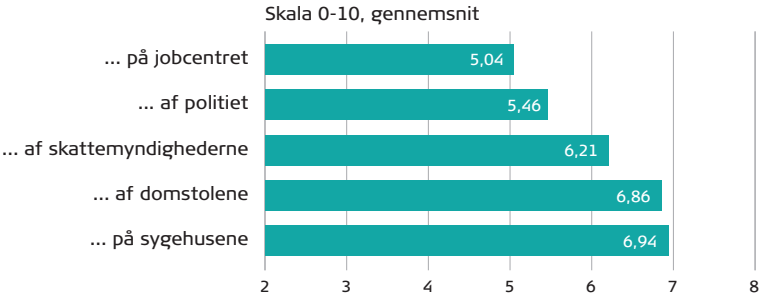

Figur 2.3
– Ligebehandling

Hospitalerne er nr. 1 i ligebehandling – foran domstolene.

Spørgsmålsformulering: I hvilken grad synes du, at borgere bliver behandlet lige, uanset hvem de er? (.. figuren) Svar på skalaen fra 0 til 10, hvor 0 betyder, at "Borgerne bliver slet ikke behandlet lige" og 10 at "Borgerne bliver behandlet fuldstændigt lige".

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Efter borgernes opfattelse er der stadig et stykke til fuld ligebehandling – eller 10 point på skalaen. Alle institutioner når dog alle over middelkarakteren 5 – men de udskældte jobcentre kun med lodder og trisser. Sygehusene klarer sig bedst trods mange års debat om ulige behandling i sundhedsvæsenet – endda højere end domstolene.

Der er også en vis sammenhæng mellem svarpersonernes tro på ligebehandling i de pågældende institutioner og på deres erklærede tillid til samme. Det gælder særlig domstolene, hvor tilliden i det store og hele afhænger af troen på, at alle behandles lige. Det gælder også politiet.[2]

Det er dog i bege tilfælde klart, at der i mange tilfælde ligger en mere generel mistillid bag, når en svarperson f.eks. ikke regner med, at domstolene dømmer retfærdigt. Dem, der svarer mistillidsfuldt, gør det i mange tilfælde på alle spørgsmål.

Tilliden til SKAT

Når emnet er myndighedernes kompetence, falder talen ofte på SKAT. I det sidste år har fokus især været det nye digitale system til vurdering af ejendomsværdierne, der for alvor kom på dagsordenen fra september 2023.

De mange oplagt forkerte vurderinger og myndighedernes håndtering har vakt bred kritik. Spørgeteknisk er udfordringen at ramme en balance, hvor kritikken på den ene side er legitim, men hvor svarpersonerne ikke indirekte overtales til at blive mere kritiske end de faktisk er.

Derfor bliver svarpersonerne bl.a. bedt om at tage stilling til, om kritikken af ejendomsvurderingerne er blevet "pisket op af medierne".

Svaret ses nederst i figur 3.3, hvor andelen af uenige i de nævnte udsagn er trukket fra andelen af enige.

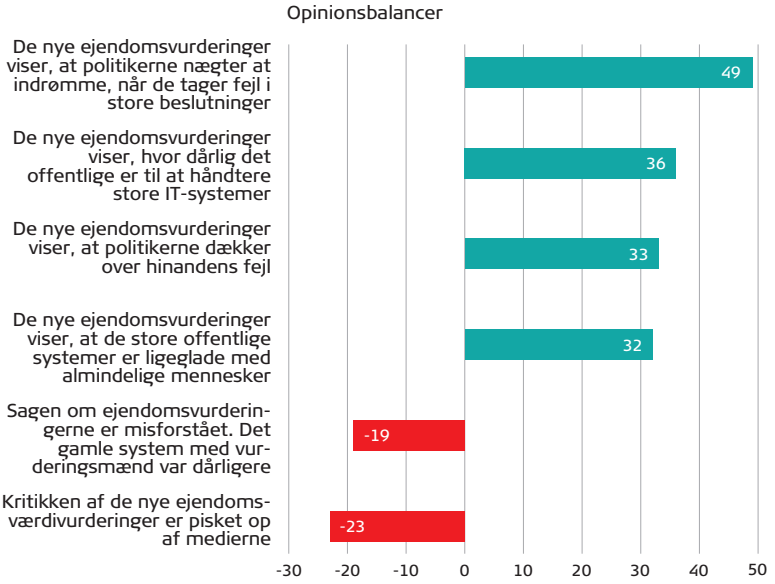

Figur 2.4
– Kritisk vurdering

Kritik af nye ejendomsværdier lander på Christiansborg.

Spørgsmålsformulering: Her kommer en række påstande om de nye ejendomsværdivurderinger. Hvor enig eller uenig er du i de enkelte påstande? (se figuren).

Noter/forklaringer: Opinionsbalancen viser procentandelen af enige minus andelen uenige. En meget stor del af svarpersonerne har undladt at svare eller svaret neutralt. Lavest i spørgsmålet om det offentliges kompetence til at styre store IT systemer, hvor 36 pct. svarer neutralt eller undlader at svare. I spørgsmålet om det tidligere vurderingssystem er det hele 65 pct., der ikke svarer eller svarer neutralt. De indgår ikke i beregningen. N = 5725.

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Små fire procent tilslutter sig, at medierne har pisket stemningen op. Yderligere tolv pct. er delvist enige, mens 39 pct. er helt eller delvist uenige i, at kritikken blev overdrevet.

Det hører dog med til billedet, at de resterende 45 pct. ikke giver udtryk for en mening. Selvom kritikken af ejendomsvurderinger har været udbredt, har sagerne langt fra engageret alle, og som vi så i kapitel 1, ligger tilliden til SKAT ikke voldsomt meget lavere end tilliden til den offentlige administration helt generelt.

Det er først og fremmest boligejerne, der har været optaget af sagen med de nye ejendomsvurderinger – som de jo også har skullet tage stilling til helt konkret. Der er typisk dobbelt så mange ved-ikke-svar fra personer med andelsbolig og op til tre gange så mange ved-ikke blandt lejerne.

Vi ser det samme mønster i det lidt mere generelle spørgsmål: "De nye ejendomsvurderinger viser, at de store offentlige systemer er ligeglade med almindelige mennesker." 14 pct. af boligejerne ved ikke, hvad de skal mene om udsagnet mod 29 pct. af andelsboligejerne og 38 pct. af lejerne.

Den megen furore til trods fremstår Skattevæsenet altså næppe som en "fjendtlig magt". Det ser man ellers i mange lande. For flertallet af lønmodtagere kan systemet ligefrem opleves som forholdsvis retfærdigt og brugervenligt. Skatteoptimering – for ikke at tale om skattesnyd – er heller ikke den folkesport, man oplevede tidligere. Det er blevet sværere at snyde og systemet opleves som mere retfærdigt.

Men ser vi på kun dem, der faktisk tager stilling til sagen om ejendomsværdierne, er kritikerne i flertal. Et pænt flertal synes, at det gamle vurderingssystem var bedre end det, de har set af det nye. Det store flertal ser også sagen som eksempel på, at det offentlige er dårlige til at håndtere store IT-systemer, og at systemerne ikke tager hensyn til almindelige mennesker.

Det er dog i høj grad politikerne, der lastes for det. De vil ikke indrømme fejlene. Kun to pct. erklærer sig *helt* uenige i, at ejendomsvurderingerne viser, "at politikerne nægter at indrømme, når de tager fejl i store beslutninger." Yderligere 4 pct. er *delvist* uenige, mens 55 pct. er mere eller mindre enige.

Der er en klar statistisk sammenhæng mellem dem, der mener at kritikken af SKAT er velbegrundet og dem, der har en lav tillid til SKAT.

Sammenhængen er endnu stærkere mellem vurderingen af klagemulighederne og tilliden til SKAT (spørgsmålet er vist i figur 2.1): Er man *helt* enig i, at SKAT må forventes at give ens klage over ejendomsvurderingerne en fair og saglig behandling, er tilliden helt oppe på 7,17 på skalaen mellem 0 og 10. Tror man omvendt *slet* ikke, at SKAT giver klagen en ærlig chance, er tilliden nede på 3,23.

Dem, der svarer meget kritisk om SKAT og ejendomsvurderingerne, har dog også en del mindre tillid til regering, folketing og politikernes evne til at træffe de bedste beslutninger for landet.[3]

Det er klart nok, at en del af mistilliden til SKAT hænger sammen med SKATs egne problemer. Det er derimod ikke muligt at se i tallene, hvad der er årsag og virkning, når vi ser på til den mere generelle

mistillid. Hvor meget skyldes mistilliden til SKAT, at nogle procent af vores svarpersoner helt generelt mangler tillid til den måde, som landet ledes på? Har SKATs uheldige hånd med ejendomsvurderingerne været med til at rokke tilliden til de folkevalgte og den offentlige administration mere generelt? Vi vender tilbage til spørgsmålet via en meget interessant omvej.

Lytter politikerne?

Vores svarpersoner er blevet bedt om at vurdere, hvor gode magthaverne er til at føre dialog med borgerne. Den opgave påhviler først og fremmest de folkevalgte, så spørgsmålene her handler om, hvor god regeringen hhv. kommunalbestyrelserne er til dialog.

Regeringen har siden 2023 inviteret til offentlig dialog på flere punkter. Bl.a. har statsministeren åbnet diskussionen om aktiv dødshjælp, selvom regeringen ikke selv har en formuleret fælles ide om, hvor den skal lande. Processerne frem imod indførelsen af CO2-afgift på landbruget og en mere decentralt styret folkeskole og ældrepleje kunne være andre eksempler.

Befolkningen oplever dog ikke regeringen som dialogorienteret, som det ses i figur 2.5.

Figur 2.5
– Politisk lydhørhed

Tre pct. af borgerne er helt enige i, at folkevalgte er gode til dialog.

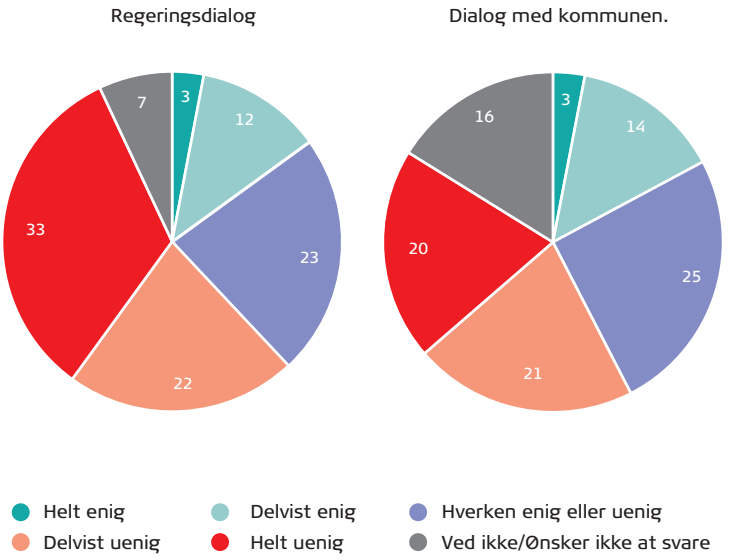

Spørgsmålsformulering: Hvor enig eller uenig er du i de følgende udsagn: Regeringen er som regel god til at gå i dialog med befolkningen, når der skal træffes vigtige beslutninger (t.v.) Den politiske ledelse i min kommune er som regel god til at gå i dialog med borgerne i kommunen, når der skal træffes vigtige beslutninger (t.h.) Svarmuligheder: Helt enig, delvist enig, hverken enig eller uenig. Delvist uenig, helt uenig. Ved ikke/ønsker ikke at svare.

Noter/forklaringer: N = 5725.

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Kun femten pct. er enige i, at regeringen er god til at føre dialog med befolkningen, mens 55 pct. er uenig. Hver tredje er ligefrem meget uenig.

Procenterne er højere, når man spørger til kommunalbestyrelsens evne til dialog. Men de er ikke meget højere: 17 pct. er enige i, at den lokale ledelse er god til borgerdialog, mens mere end dobbelt så mange er uenige. Det er dog kun hver femte, der erklærer sig helt uenige.

Synspunkterne hænger sammen med tilliden. Blandt dem, der er helt enige i, at regeringen er god til dialog – "De dialog-tilfredse" er den gennemsnitlige regeringstillid 6.93. Blandt dem, der er helt uenige, – "de dialog-kritiske" – er tilliden til regeringen 2.08. Forskellen i tillid mellem de dialogtilfredse og de dialogkritiske er lidt mindre, når

det gælder Folketinget og endnu mindre, når det gælder tilliden til kommunalbestyrelsen. I alle tre tilfælde er der dog tale om stærke statistiske sammenhænge – faktisk sjældent stærke i undersøgelser som denne, hvor der i sagens natur er mange faktorer, der påvirker hinanden.[4]

Det er ikke mindst dialog-kritikerne, der har fået den samlede tillid til samfundsinstitutionerne til at falde – også i tiden fra tryghedsmålingen i 2023 og frem til denne måling i 2024. Det ses ved at sammenligne tilliden hos de svarpersoner, der deltog i begge målinger.

I analysen er svarpersonerne inddelt efter, hvordan de bedømmer regeringens evne til dialog i 2024. Derefter er det målt, om der er forskel på, hvor meget tilliden faldt hos de dialog-tilfredse og dialogkritikerne fra den ene undersøgelse til den næste.

Facit er, at tilliden er gået klart mest tilbage hos dialogkritikerne.

Politiske holdninger spiller ind. Det er især oppositionspartiernes vælgere, der synes, at regeringen er dårlig til dialog.

Blandt Nye Borgerliges vælgere i 2022 har 65 pct. gjort brug af svarmuligheden "helt uenig." Det samme har 56 pct. af Danmarksdemokraternes, 50 pct. af Alternativets og 48 pct. af Dansk Folkepartis vælgere.

Regeringspartiernes vælgere er mindre negative, men positive er de heller ikke. Blandt de vælgere, der gav regeringspartierne flertal i Folketinget i 2022, er kun 20-25 pct. dialog-tilfredse. Selv blandt regeringsvælgerne i 2022 finder et flertal, at dialogen med befolkningen ikke er regeringens stærke side.

Siden er en del vælgere gået til andre partier. Blandt dem, der støtter regeringen i tryghedsmålingen fra marts 2024, var stemningen blevet positiv. Et flertal af de socialdemokratiske vælgere mente nu, at regeringen er god til dialog. Venstres og Moderaternes nuværende vælgere svarer ikke direkte positivt men trods alt mindre negativt end dem, der stemte på de to partier i 2022.

Det er i høj grad de dialogkritiske, der har forladt regeringspartierne til fordel for oppositionen, eller som i dag siger, at de ikke ved hvem de vil stemme på – om nogen overhovedet.

Store Bededag – og ejendomsværdierne

Regeringens mest tydelige brug af sin flertalsmagt har været afskaffelsen af Store Bededag, der i sidste kapitel blev nævnt som en årsag til at regeringspartierne har mistet tillid.[5]

Denne analyse viser, at faldet i tilliden til regering (og politikere mere generelt) er foregået gradvist.

For nogle skete det umiddelbart omkring det store bededagsopgør i foråret 2023. Det kunne ses, da tilliden blev målt i Tryghedsmåling 2023 i forsommeren.

For andre skulle der mere til. Selvom de var dialogkritiske, bevarede de en vis tillid til regeringen. Nogle af dem blev så senere skuffet af andre grunde.

Én af de sager, som har skuffet mange vælgere efter målingen i 2023, handler som nævnt ejendomsvurderingerne, der er upopulær hos boligejerne. Især boligejere, der ikke forventer en fair og saglig behandling over klager til SKAT, har (fået) meget lav tillid til både SKAT og andre myndigheder.

Sagens betydning for tilliden ses, når vi deler boligejerne op efter, hvor enige de er i udsagnet: *De nye ejendomsvurderinger viser, at politikerne nægter at indrømme, når de tager fejl i store beslutninger* (figur 2.4).

De boligejere, der var (helt) enige i dette udsagn i marts 24 var også blandt dem, der *tabte* mest tillid til regeringen mellem 2023 og 2024.[6]

Sammenfattende bekræfter analysen at samfundstilliden hænger sammen med, om de opfatter det offentliges behandling af borgerne lige, sagligt og fair. Også oplevelsen af politisk lydhørhed spiller en vigtig rolle for tilliden.

Ser vi i alene på, hvorfor tilliden *er faldet* i de seneste år, og helt særligt fra 2023 til 2024, springer et par faktorer i øjnene: Den første er oplevelsen af, at regeringen overhørte protesterne imod bededagsindgrebet, en oplevelse der bundfældede sig successivt, og som for boligejernes vedkommende blev forstærket af de skæve ejendomsvurderinger.

Noter

1. Korrelationen mellem tillid til den offentlige administration og hensynet til borgerens bedste er eta 0,381, til at loven holdes 0,336, til den offentlige mening lokalt 0,26, men til kommunens økonomi kun 0,104. Helt samme mønster ses i tilliden til kommunalbestyrelsen, blot en lille smule svagere.
2. Pearson korrelationer på lige behandling og institutionstillid er ,735 for domstolene og ,658 for politiet
3. Eta-koeefficienten er 0,369 mellem spørgsmålet om klager over ens ejendomsvurdering kan regne med en fair og saglig behandling og tilliden til SKAT. Den er 0.295 mellem svarene på om kritikken er medieskabt i figur 2.3 og tilliden til SKAT. Eta-koefficienten mellem tilliden til SKAT og holdningen til udsagnet "Man kan i almindelighed stole på, at vores politiske ledere træffer de rigtige beslutninger for landet er 0,275 ". Korrelationer mellem generel tillid til SKAT og til regeringen er 0.266.
4. Eta-korrelationen mellem tillid til regeringen og oplevelse af regeringens evne til dialog er 0,615, tilliden til Folketinget varierer med eta 0.536 og kommunalbestyrelsen med 0,509. På spørgsmålet om kommunalbestyrelsens evne til dialog er eta en smule højere ift. tillid til kommunalbestyrelsen: 0,551. Tilliden til Folketinget og regeringen er svagere korreleret med synet på kommunens evne til dialog, men dog hhv. 0,431 og 0,421.
5. Andre analyser har fremhævet indgrebet som en hovedårsag til, at regeringen har mistet opbakning: https://www.altinget.dk/artikel/frederiksen-ellemann-og-loekke-har-mistet-20-mandater-siden-valget-store-bededag-har-trumfet-alt-andet
6. Man finder positive korrelationer hos boligejerne mellem kritiske svar i 2024 på alle spørgsmålene i figur 2.4 og relativ tilbagegang i tillid fra 2023 til 2024. De er højsignifikante, men dog relativt svage. Den stærkeste vedrører de nævnte spørgsmål om politikernes vilje til at indrømme fejl: eta= 0,141. Der er også en stærkere korrelation blandt de boligejere, der er med i begge undersøgelser, end den man finder blandt alle gengangere når vi sammenligner tilliden til regeringen hos dialogkritikere hhv. dialogtilfredse. Blandt alle gengangere fra 2023 er eta = 0,142. Tager man boligejerne for sig er eta = 0,174.

Kapitel 3

Tilliden til politiet

Tilliden til politiet er faldet mere end til de andre samfundsinstitutioner siden 2023. Det så vi i kapitel 1. Fx har tilliden til politiet normalt fulgt med tilliden til domstolene, men i 2024 er afstanden vokset.

Det kunne tyde på, at tilbagegangen ikke bare afspejler et generelt fald i samfundstilliden, men også skyldes forhold, der har med politiet selv at gøre. Teoretisk set kunne det jo også være en øget utilfredshed med politiet, der lå bag den generelt faldende tillid til magt og myndigheder.

Denne tryghedsmåling har stillet en række spørgsmål om, hvordan politiet betragtes i resten af samfundet. Et af dem drejer sig om borgernes forventning om hjælp, hvis de skulle komme i en situation, der kalder på ordensmagt. De øvrige uddyber de spørgsmål om saglighed, fairness og ligebehandling, der omtalt i kapitel 2.

Hjælper politiet?

En dimension i tilliden til politiet er, om man kan regne med politiets hjælp, når man har brug for det. Det kan være tilfældet i mange forskellige slags situationer.

I figur 3.1 er svarpersonerne blevet spurgt til deres forventninger i en række situationer, der er så forholdsvis almindelige, at de fleste kender til dem. De procentandele, der har høje forventninger til politiets hjælp, findes i de mørkeblå søjler ud mod venstre.

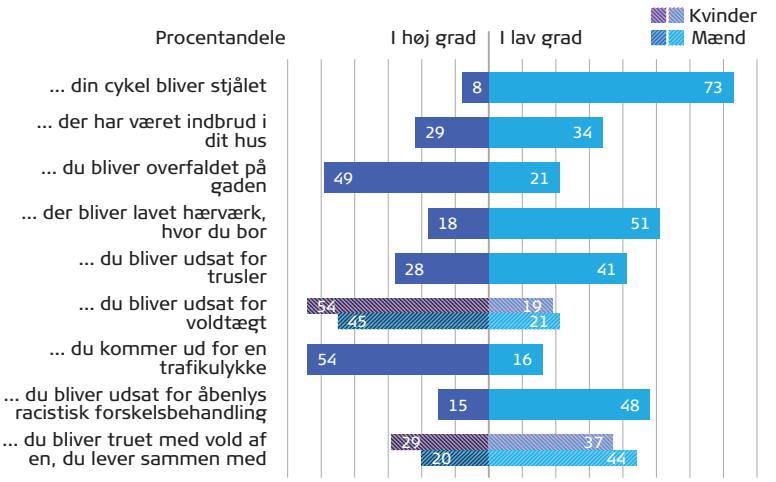

Figur 3.1
– Politiets hjælp, hvis ...

Flertallet regner kun med politiet i voldssager og trafikulykker.

Spørgsmålsformulering: I hvilken grad forventer du, at politiet vil give dig den hjælp, du i praksis har brug for, hvis (se figuren) ... 1. I meget høj grad. 2. I høj grad. 3. I nogen grad. 4.I mindre grad. 5.Slet ikke. 6.Ved ikke/ønsker ikke at svare.

Noter/forklaringer: Svarandelene "I meget høj grad og i "I høj grad" er lagt sammen og det samme er "I mindre grad" og "Slet ikke". N = 5725.

Tryghedsmålingerne har stillet de syv øverste spørgsmål seks gange siden 2013.

Billedet minder på flere måder om de tidligste målinger:

Et flertal regner med at få hjælp af politiet i tilfælde af trafikulykke og hvis de rammes af vold. Også når det gælder voldtægt forventer borgerne at få politiets hjælp.

Kvinder har noget større forventninger om hjælp end mænd på alle tre punkter. Det gælder også voldtægt og et nyt spørgsmål om voldstrusler fra samlevende. De to sidste er gengivet med flækkede søjler i figuren.

Derimod regner et stort flertal ikke med politiets interesse for deres stjålne cykel eller for hærværk i boligområdet. Når det gælder indbrud, er forventningen delt. Lidt færre regner med at politiet træder til end det modsatte. På det punkt er forventningen til politiet vokset markant. I sidste årti var der ca. dobbelt så mange, der ikke forventede hjælp fra politiet efter et indbrud.

Selvom forventningerne til politiet ikke er særlig høje, er de heller ikke så lave som i 2015 eller 2017. Fra 2019 begyndte svarpersonerne at tro lidt mere på politiet og 2021 blev politiets image igen lidt bedre. Især når det gælder hjælp til trusler og altså indbrud. De ændringerne, der er sket siden 2021, er til gengæld ubetydelige.

De statistiske analyser bekræfter, at det betyder noget for svarpersonernes tillid til politiet, om de tror på at de får hjælp, især når det drejer sig om overfald, trusler og indbrud.[1]

Men det er ikke ændringer på det punkt, der har svækket tilliden til politiet. Som sagt er forventningen omtrent uændret siden 2021, og den er klart højere end i 2017, hvor tilliden til politiet havde det bedre.

Lighed for lovens lange arm

En anden dimension i tilliden til politiet drejer sig om lighed for loven. Det er som bekendt et bærende princip i retssamfundet, men det er – som vist i kapitel 2 – langt fra alle borgere, der oplever, at princippet følges særlig konsekvent i praksis.

Politiet klarede sig relativt dårligt, sammenlignet med de andre institutioner, der blev spurgt til. Svarpersonerne gav i snit politiet 5,46 point på skalaen fra 0 til 10 på spørgsmålet om politiet behandler borgerne lige. Domstolene fik til sammenligning 6.86 point. (Se figur 2.1 i kapitel 2).

Det hænger sammen med, at nogle har et meget anstrengt forhold til politiet. 9 pct. af svarpersonerne gav ligefrem politiet 0 point. Det er måske mere bemærkelsesværdigt, at kun 29 pct. valgte et af de tre øverste tal på skalaen.[2]

Nu kan man komme under politiets behandling på mange måder, og hvad svarpersonerne har haft i tankerne, kan vi ikke vide. Vi har dog også stillet et meget konkret spørgsmål, om svarpersonen selv regner med at få samme behandling som andre, hvis de anmelder et lovbrud til politiet.

Svaret ses i figur 3.2.

Spørgsmålsformulering: Hvor enig eller uenig er du i følgende: Jeg regner med at jeg vil få min ret på lige fod med andre i samme situation, hvis jeg... anmelder noget til politiet. Svarmuligheder: Helt enig, Delvist enig osv. N = 5725.

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Figur 3.2
– Politiets fairness

Ca. 4 ud af 10 er faste i troen på ligebehandling hos politiet.

Spurgt på denne måde regner to tredjedele med at blive behandlet ligesom alle andre, i hvert fald delvist. En af otte (12 pct.) svarer nej. Det gælder selv i den relativt neutrale situation, hvor de skal anmelde en lovovertrædelse, som andre har begået.

Vi ser også en ganske stærk statistisk sammenhæng mellem synet på ligebehandling hos politiet og tillid til politiet. Vi ser dog samtidig stærke sammenhænge mellem opfattelsen af ligebehandling hos politiet og tilliden til de øvrige institutioner. Det indikerer, at gruppen ikke har så meget tillid til samfundsinstitutionerne i det hele taget. Nøjes vi i stedet med at se på de svarpersoner, der støttede et af de klassiske regeringspartier S, V og K ved valget i 2022, forsvinder det meste af sammenhængen igen.

Samlet bedømt spiller opfattelsen af ulige behandling hos politiet en vis rolle, når vi skal forklare, hvorfor nogle har mere tillid til politiet end andre, men det er ikke ulige behandling, der ligger bag den faldende tillid til politiet i 2024.

Klager over politiet

Vi stillede også spørgsmålet, om "man" kan regne med en fair og saglig behandling, hvis man klager over politiet.

Det var et spørgsmål, som hver fjerde ikke havde et svar på. Blandt dem, der havde en mening, vendte et relativt flertal tommelfingeren nedad – 30 pct. mod 24 pct.

Tilliden er 7,23 til politiet blandt dem, der er helt enige i at man kan regne med fairness og saglighed, når man klager over politiet og den falder til under det halve – 3.28 point – blandt dem, der er helt ueni-

ge. Tilliden er dog også høj (6,51) blandt dem, der ikke ved, hvad de skal forvente i den situation.[3]

De kritiske holdninger til politiet er især udbredt på den retspolitiske venstrefløj, dvs. de vælgere, der krydser af ved partierne til venstre for Socialdemokratiet plus de radikale vælgere.

Det er dog ikke specielt dem, der har mistet tillid siden 2023. Tilliden til politiet er tværtimod mindsket nogenlunde jævnt over det politiske spektrum. Og den er i øvrigt mindsket særligt blandt svarpersoner, der angiver, at de ikke er særlig interesserede i politiske forhold.

Alt i alt kan det ikke udelukkes, at flere har mistet tillid til politiet på grund af sager om politiets hårdhændede behandling og hvad der kan opfattes som politiets manglende lydhørhed over for fejl i den retning.

Hvilke sager eller begivenheder, der har rystet tilliden, kan vi kun gisne om. Det er ikke noget, vi har målt.

Der har dog været en række meget omtalte sager af den slags mellem tryghedsmålingen i 2023 og 2024.

Det gælder politiets møde med en københavnsk redaktør, der endte i en voldsom anholdelse – og som blev efterfulgt af en bred kritik af politiet.

Endnu alvorligere endte den såkaldte Tjæreborgsag om den polske lastbilchauffør Lukasz Makala, der døde efter hårdhændet anholdelse i 2022. Historien blev blotlagt i en serie radioudsendelser i efteråret. Politiet har også fået ridset i lakken efter en meget omdiskuteret TV-dokumentar om en langstrakt konflikt mellem politifolk i Vejle og familien Ibrahim.

Uanset hvor meget sager som disse spiller ind, er de dog ikke hele forklaringen på, at tilliden til politiet ikke er, hvad den har været. I alle de testede spørgsmål, er der også bemærkelsesværdige sammenhænge til andre myndigheder og det politiske system. Og som vi så i kapitel 2, står politiet langt fra ene med bebrejdelsen for at optræde lidt ... *heavyhanded*.

Noter

1. Korrelationskoefficienterne mellem tillid til politiet og forventning om politiets hjælp i tilfælde af overfald, trusler eller indbrud er hhv. 0345, 0,332, og 0,315, men for cykeltyveri kun 0,16.
2. Pearson korrelationer på lige behandling og institutionstillid er 0,658 for politiet.
3. Eta-korrelationen er 0,491.

Kapitel 4

Korruption og kammerateri

Korruption er et andet ord for fordærv og det der fordærves i korrupte samfund er først og sidst de tillidsbaserede relationer.

Danmark har i mange år tilhørt den internationale superliga, når det gjaldt lav korruption sammen med New Zealand og de øvrige nordiske lande. I den seneste opgørelse fra Transparency International fra 2022 ligger Danmark øverst og opnår som det eneste af verdens 180 lande betegnelsen *"very clean"* med 90 ud af 100 mulige point.[1]

Det skyldes i høj grad en taknemmelig baggrund. Gennemsnittet i det globale indeks er knap det halve – 43. Vesteuropa samlet set når op på 66.

Det skyldes derimod ikke, at befolkningen i Danmark ikke kan få øje på problemer. I Tryghedsmåling 2017 fandt 13 pct., at korruption i det offentlige er almindelig i Danmark. 40 pct. fik øje på det "ind i mellem". Sagkyndige, der følger danske sager tæt, kunne også berette om en strøm af "alvorlige uholdbare forhold og praksisser" og beklagede tendensen til at bagatellisere dem som "enkeltsager."[2]

I Tryghedsmåling 2019 blev der spurgt nærmere ind til befolkningens erfaringer med kommunalpolitikere, der bruger deres tillidshverv på en lidet tillidsvækkende måde. Undersøgelsen er nu gentaget fem år efter i en udvidet form, der også inddrager offentlige embedsfolk, der har misbrugt deres stilling til egen fordel.

Svarpersonerne er også blevet opfordret til at uddybe deres erfaringer med egne ord. I det følgende fremlægges tal og nogle af de ca. 500 eksempler, som svarpersonerne har delt med os.

Vidneudsagn

Svarpersoner, der oplyste, at de har oplevet, at en kommunalpolitiker eller en embedsmand misbrugte deres position, blev opfordret til at uddybe deres forklaring i et tekstfelt. Det er sket i 910 tilfælde.

Teksterne er i nogle tilfælde meningsløse eller irrelevante, men 246 indlæg om kommunalpolitisk misbrug kan ikke afvises som sådan. Hertil kommer yderligere 30, der har skrevet, at de ikke ønskede at uddybe. Bl.a. med den begrundelse at de har tavshedspligt, at sagen for let kan genkendes lokalt eller at de selv har været involveret: "Desværre ikke svare. For usikkert hvad konsekvensen kan være," som en af dem skriver. Blandt dem, der skriver om embedsmisbrug af offentligt ansatte, er mindst 182 relevante og yderligere 10 svar måske relevante. 36 har svaret at de ikke at uddybe deres svar. Alt i alt er der 504 svar i de tre bunker.

De frasorterede svar henviser fx til forhold på landspolitisk niveau eller til sager, som svarpersonerne selv oplyser, at de kender fra medierne (og altså ikke af har personligt kendskab til). Der er desuden svar om diverse kritisable eller ulovlige forhold, som ikke handler om misbrug af sin position i offentlig tjeneste.

Teksterne tyder på, at de procenter, der er refereret i tabellerne, er i overkanten, og at det altså kun er færre procent, der i virkeligheden har et personligt kendskab til de forhold, der spørges til. Og om nogle af historierne bare er partsindlæg, bysladder eller fri fantasi, kan vi ikke vide.

Selvom de rigtige historier kun skulle være fx halvt så mange, er det fortsat en ret betydelig andel, der har oplevet disse former for misbrug tæt på. Mange svar er fyldige. Nogle nævner navne på personer og kommuner og beskriver ret detaljerede begivenhedsforløb. De fylder ca. 40 A 4 sider.

Kommunal favoritisme

I Tryghedsmåling 2019 blev respondenterne spurgt, om de personligt havde viden om "at en eller flere kommunalpolitikere har misbrugt deres position til at få urimelige fordele til sig selv, familie eller venner." De kunne svare, at det havde de i et enkelt tilfælde eller i flere tilfælde. De kunne også svare måske, klart nej eller at de ikke vidste noget eller ikke ønskede at svare på spørgsmålet.

Spørgsmålet lagde altså op til, at svarpersonerne kun skulle svare positivt om tilfælde, som de havde personlig viden om – i deres egen kommune eller en anden.[3] Og det drejede sig ikke kun om den korruption, man kan blive dømt for, men også det, der på nudansk kaldes favoritisme.

Seks procent af respondenterne svarede, at de kendte til et enkelt tilfælde, mens yderligere 13 pct. kendte til flere tilfælde. Desuden fandt 16 pct., at de var i tvivl om sagen. I runde tal var det altså hver femte, der oplyste, at de personligt havde kendskab til misbrug af en kommunalpolitisk position, og ca. hver 3., der svarede sådan eller i det mindst var i tvivl.

Nærmere analyser viste, at tallene hverken var udtryk for en politisk kritik mod de kommunale magtpartier fra de politiske fløje eller en social kritik af privilegier fra arbejdere og lavere funktionærer mod "DJØF-' erne". Andelen af højere funktionærer, der angav, at de havde kendskab til de nævnte forhold, var højere end blandt de ufaglærte arbejdere.

Hvordan lyder svarene i 2024? Svaret ses i figur 4.1.

> **"Leder har fået lavet sort arbejde (den udførende har fortalt herom), hvorefter lederen har forfremmet den pågældende til en stilling trods der var flere andre med bedre kvalifikationer og længere ansættelsesperiode.**

Figur 4.1
– Lokal favoritisme

Ca. hver femte kender til misbrug af politisk post.

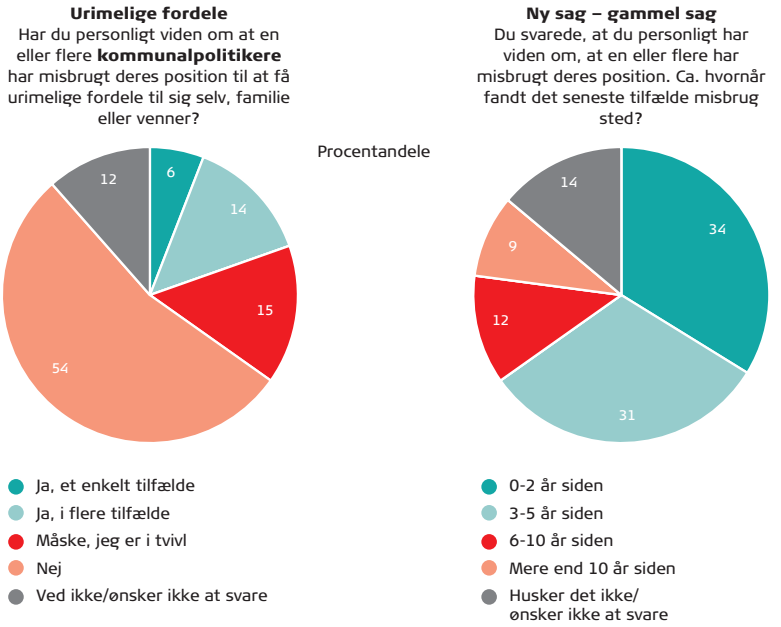

Spørgsmålsformuleringer: se over figuren. Svarmuligheder: Se under figurerne. Urimelige fordele N= 5725. Ny sag – gammel sag: N = 1124.

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Svaret er – det samme. 6 pct. kender til et enkelt tilfælde af misbrug, yderligere 14 har kendskab til mere end et. Det svarer til 1124 af de 5755 respondenter i Tryghedsmåling 2024. Her til kommer 15 pct., der er i tvivl om, hvad de egentlig oplevede.

I Tryghedsmåling 2019 blev svarpersonerne spurgt, hvornår de pågældende tilfælde af misbrug fandt sted. Hensigten med spørgsmålet var især at kunne skelne mellem friske sager og dem, der lå tilbage i sognekongernes tid før kommunestyret blev reformeret.

Resultatet var, at 56 pct. af sagerne var mindre end fem år gamle, og at kun 10 pct. var mere end ti år gamle. I 2024 angiver lidt flere – 65 pct.- at deres sager er mindre end fem år gamle, men billedet er meget lig det, der kunne tegnes for fem år siden.

Så her er noget, der ikke stemmer: Hvis tallene fra 2019 skulle tages for pålydende, måtte man jo slutte, at der var tale om en kraftig tilvækst i den kommunale misbrug – siden så mange af sagerne tilhørte de fem år før. Men i så fald skulle det jo vise sig i tallene for 2024 som

en meget større andel af tilfælde, der var 6-10 år gamle (altså det røde felt i den midterste kage). Men tværtimod er netop det kagestykket skrumpet. En hypotese kan være, at de lidt mindre graverende sager efterhånden ryger i glemmebogen. Det betyder omvendt, at flere end de 20 pct. har oplevet noget, som de opfatter som misbrug af en kommunalpolitisk post.

En strøm af vidneudsagn

Har de ret? Var det misbrug? Det får vi indtryk af ved at se hvordan misbruget er beskrevet i undersøgelsens åbne tekstfelt, hvor en del de 1124 svarpersoner, der havde oplevet kommunalpoliisk misbrug uddyber sagen.

Flertallet af de 1124 har ikke gjort brug af muligheden eller har fx skrevet "nej tak". Men 365 har skrevet noget i feltet. Ca. hver tredje af disse giver ikke rigtig svar på spørgsmålet. Fx fordi de referer til landspolitiske personer og sager eller kendte mediehistorier. Eller fordi de referer til fx skattesnyd, der ikke passer til kassen om kommunalpolitisk magtsmisbrug.

246 – eller knap hver fjerde af dem, der har oplevet misbrug fra lokalpolitikere, har ulejliget sig med at beskrive tilfældet med nogle stikord eller lidt længere beretninger. Et udvalg, der viser variationen i svarene, kan ses i margenen.

> **Borgmester fik lov til at nedrive fredet hus.**

Det er ikke alle de konkrete eksempler, der handler om misbrug af en politisk post eller eller offentligt embede. Det er derfor nok højt sat, når så mange som hver femte i undersøgelsen melder om personlige erfaringer af denne art. Hvor mange, der reelt har været vidne til det, der spørges til, ved vi ikke.

Til gengæld ved vi dels, at ca 20 pct. melder om forholdsvis friske oplevelser af urent trav på den lokalpolitiske bane, og dels at et spørgsmål til knap 6.000 repræsentativt udvalgte borgere kan fremkalde vidneudsagn om korruption og kammerateri i hundredevis.

Politisk misbrug

Bl.a politikere der har viden om at skatteborgernes penge bliver misbrugt, men ikke vil røre ved det, da det kan gå ud over egen taburet. Især en lokalpolitiker der sidder i bestyrelsen i et selskab, og ved hvad der foregår, men vender det blinde øje til, da vedkommende ellers kan risikere at være færdig i politik.

Byrådspolitikere der sælger deres stemme på borgmesteren for derimod af få offentlige bestyrelsesposter, med tårnhøje vederlag. Disse vederlag gør at man selv i meget små kommuner, kan være fuldtids politiker i et byråd. Korrupt at en venstrepolitiker peger på en socialdemokratisk borgmester, og som tak for det får formandsposten i fjernvarmen, til et vederlag der på ingen måde er berettiget.

Borgmester brugte kommunens penge på egen organisation.

En person havde et tæt venskab med en politiker, som sad i en kommunalbestyrelse. På den måde blev det hurtigt godkendt, at der skulle stilles vindmøller op på den pågældendes persons grund. Det lugtede derfor meget af en vennetjeneste.

En lokal politiker udnyttede sin "byggematador status i kommunen" samtidig med han allerede sad i Byrådet, og han tilbød lejere i hans ejendomme at de slap for husleje i 2 mdr. efter det seneste kommunalvalg, hvis de via et foto kunne dokumentere, at de havde stemt på ham. I ejendommene boede der også borgere der som var opstillet for andre partier i Byrådet, men disse borgere fik ikke det aktuelle tilbud om reducering af huslejen

Lokal ekspropriation hvor kommunen og personer i byrådet helt åbenlyst agerer efter egne interesser og bruger "almenvellet" som undskyldning for at få udvidet golfbanen.

Embedsmisbrug

Tryghedsmåling 2024 har som nævnt også spurgt, om svarpersonerne har personligt kendskab til, at embedsmænd har brugt deres position til at opnå urimelige fordele. Bemærk, at vi her ikke længere holder os til den kommunale scene.

Svarene findes i figur 4.2.

Figur 4.2
– Professionel uhæderlighed

Ca. en af ti kender til offentligt ansatte, der tog private hensyn.

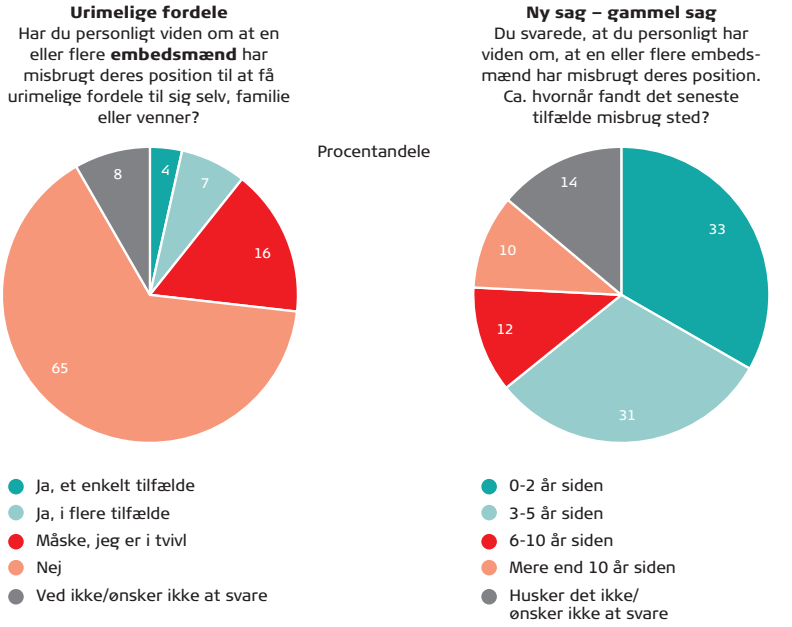

Spørgsmålsformulering: se over figuren. Urimelige fordele: N= 5725. Ny sag – gammel sag; N = 615. Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Kommunalpolitiker udsatte sine børn for vold i hjemmet. Dette fik ikke konsekvenser, i og med at hun blev positivt forskelsbehandlet og fik lov til at få samvær uden tilsyn med det mindste af sine børn, der efterfølgende trak sin vidneforklaring tilbage og dermed blev hun ikke dømt.

Her er det fire procent, der svarer at de har oplevet et enkelt tilfælde, mens 7 pct. melder om flere oplevelser af embedsmisbrug. Alt i alt er niveauet ca. det halve af det, vores svarpersoner rapporterede fra kommunalpolitikken. Også her oplyser svarpersonerne, at 2/3 af de hændelser, de refererer til, er foregået inden for de seneste fem år.

I alt har 615 af svarpersonerne en eller flere hændelser af berette om. Af dem har 545 skrevet i feltet til uddybende kommentarer. Lidt mere end en tredjedel af alle har svaret på en måde, der kan ses som relevante. Et udvalg er gengivet i margen fra side 41 og fremefter.

> **Var ansat i trælast i X by og kommunalpolitiker (..) truede med at fjerne kommunens indkøb, hvis han ikke fik varerne gratis eller med MEGET store rabatter.**

Skoleleder køber ting til sig selv på kommunalt hævekort. Det opdages. Der præmieres af kommunen med et fordelagtigt fratrædelsestilbud. Djøf'ere bliver sjældent straffet. De kan slippe afsted med næsten alt indenfor snyd til egen fordel.

Blev det opdaget?

Vil vi undersøge, hvad korruption og kammerateri gør ved tilliden til offentlige myndigheder, er det naturligvis centralt, om misforholdene opdages og får konsekvenser for de ansvarlige.

Det er der også spurgt til. Svarene ses i figur 4.3 – for hhv. kommunalpolitikere og embedsmænd.

Figur 4.3
– Konsekvenserne

Favoritisme går langt altid ustraffet hen, men en del undgår konsekvenser.

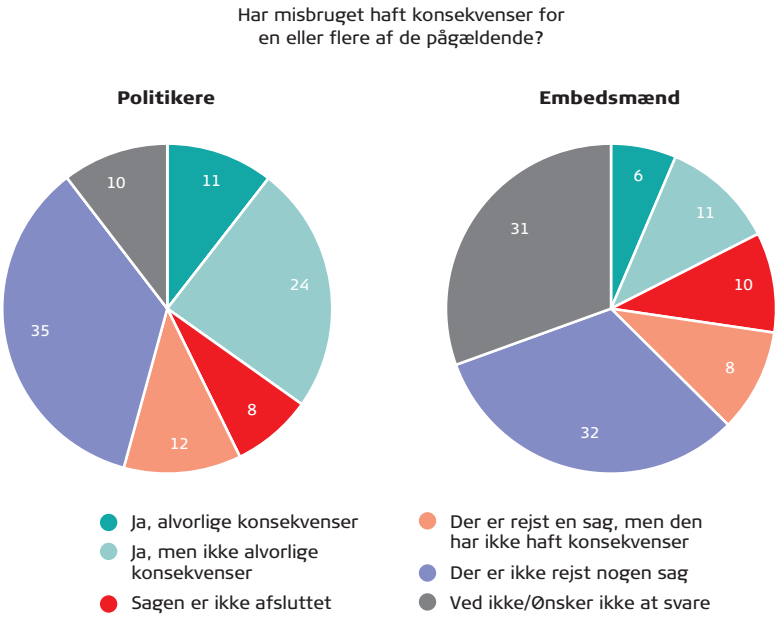

Spørgsmålsformulering: Se figuren. N = 1536. Svarmulighederne for begge typer af sager står under figuren.

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Generelt er billedet ikke, at de nævnte sager gik ubemærket hen, navnlig ikke, når kommunalpolitikere var indblandet.

Jeg har arbejdet med økonomi i X kommune og der var et klart billede af både medarbejderne i direktionen og (kommunalbestyrelses-)medlemmerne brugte penge på meget, der intet havde med kommunens arbejde at gøre eller på nogen måde gjorde noget for borgerne. (..) medlemmerne bruger deres budgetter på mange private formål uden nogen gør noget, selvom jeg råbte vagt i gevær flere gange. Til sidst måtte jeg finde et nyt arbejde, fordi jeg ikke kunne holde ud at stå model til det.

Der blev givet informationer om et barn til en far, der havde mistet forældremyndighed og retten til at være involveret grundet psykiske problemer. Barnet blev alvorligt manipuleret af faren som tog barnet til sig, på trods af manglende forældremyndighed og kommunen og de ansvarlige var absurd lang tid om, at hente barnet hjem til sin mor igen. Leder i kommunen har givet faren oplysninger om barnet og sagen, selvom egne ansatte rådede imod dette og anmeldte lederen. Det har ingen konsekvens haft, da lederen fratrådte sin stilling inden det kom frem i lyset.

Kommunalpolitiker, der har jagtet kommunens sociale institutioner gennem nogle år... spredt negative historier om disse institutioner via Facebook ...været bisidder for pårørende der har været utilfredse .. gjort hvad hun kunne for at ledelse blev fyret.... For efterfølgende (meget diskret) at oprette sin egen sociale institution for samme målgruppe i samme lille provinsby. Det give hende en økonomisk mulighed for egen vinding, som hun bar skabt i egnskab af politiker og det talerør hun har i lokalsamfundet.

I pænt over halvdelen af de sager, der er rapporteret, er der rejst en sag. I 12 pct. klarede den anklagede frisag. I 35 pct. fik den konsekvenser og i yderligere 10 pct. kan det ske endnu. I de resterende tilfælde blev ingen sag rejst. Om det blev overvejet, ved svarpersonen ikke.

> **Jeg synes det er problematisk, at byrådsmedlemmer (eller partimedlemmer) der skal godkende opstilling af vindmøller og solcelleanlæg, er involveret i salg (jord) og opstilling af disse. Samtidig modtager kommunen penge fra energifirmaerne. Den slags hedder noget meget grimt i andre lande.**

Når det gælder embedsmændene, er billedet noget anderledes. Misbruget har kun fået konsekvenser for misbrugeren i halvt så mange tilfælde. I 8 pct. af tilfældene fik det påståede misbrug ingen konsekvenser og i hver 10. sag *is the jury still out.* I to tredjedele af de tilfælde, svarpersonerne har berettet om, er der enten ikke rejst en sag eller de eventuelle konsekvenser er ukendte for svarpersonen.

Misbrug og tillid

I de foregående tre kapitler har vi ledt efter mulige forklaringer på, at tilliden til myndighederne er mindsket i de senere år. Misbrug af magt kunne være en oplagt kandidat. Lav tillid kunne tænkes at være et resultat af ens egne erfaringer med misbrug, men kan også være en vurdering, der ikke bygger på egne erfaringer.

I det spørgsmål, der ligger bag figur 4.3 er svarpersonerne blevet bedt om at gøre deres synspunkter op og svare generelt på deres indtryk af korruption i Danmark. Formuleringen er strammet: Er korruption ligefrem *meget* sjælden her til lands?

> **En kommunal medarbejder i jobcenteret der bruger arbejdsløse til sort arbejde i partners firma, for derefter at hjælpe dem med at få førtidspension.**

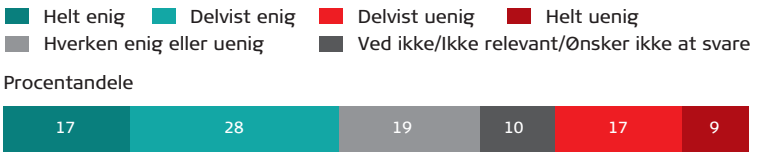

Spørgsmålsformulering: Hvor enig eller uenig er du i følgende: Korruption er meget sjældent i Danmark. Svarmuligheder: 1. Helt enig. 2. Delvist enig. 3. Hverken enig eller uenig. 4.Delvist uenig 5.Helt uenig. 6. Ved ikke/Ikke relevant/Ønsker ikke at svare.

Noter/forklaringer N= 5725.

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Figur 4.4
– Hvor korrupte er vi så?

Ca. hver fjerde er uenige i, at korruption er sjælden i Danmark.

Kun 17 pct, giver udtryk for den helt stålsatte enighed i, at korruption i Danmark er meget sjælden, men samlet set er 45 pct. dog helt eller delvis enige. 26 pct. mener det modsatte – mere eller mindre. Lidt flere har ikke givet udtryk for en mening.

Alt i alt kan den påstand, vi spørger til, altså næppe siges at udtrykke den almindelige mening.

Dem, der selv har oplevet misbrug, som det blev defineret ovenfor, er mere forbeholdne over for påstanden end dem, der ikke har personligt kendskab.

Flertallet af de svarpersoner, der har oplevet embedsmisbrug flere gange, er uenige i, at korruption ligefrem er *meget* sjælden i Danmark.

Blandt de 201 svarpersoner, der kun har oplevet et enkelt tilfælde, er der omvendt et lille flertal af enige i, at korruption er en sjældenhed. Blandt dem, som ikke har oplevet sådan noget, er flertallet større. Der er dog stadig 20 pct., i den sidste gruppe, der ikke vil være med til at kalde korruption for meget sjældent, selvom de ikke personligt har oplevet noget i den retning.

Har man oplevet embedsmisbrug har man lidt mindre tillid til den offentlige administration i gennemsnit end dem, der ikke har. Ens tillid til kommunalbestyrelsen er også lavere, statistisk set. Sammenhængene er bare ikke nær så stærke som dem, der går mellem den overordnede vurdering i figur 2.4 og tilliden til myndighederne. Gruppen, der er helt uenig i, at korruption i Danmark er meget sjældent, har en tillid til regeringen på 1,73 på tipunktsskalaen.[4]

Embedsmisbrug

Almen nepotisme der stammer fra borgmester kontoret er dagligdag. Hvem leverer mad til et arrangement? En partikammerat. Jeg har været politisk aktiv og så det på ugentlig basis hos den lokale socialdemokratiske forening.

Det er lidt svært, da den sag ikke blev offentlig. Personen mistede sin ledende position. Det var måske det ikke helt ukendte fænomen, hvor betalingskort: privat-offentligt var blevet sammenblandet??

Højt siddende kommunal embedsmand var med til at tage beslutninger om byggesager, lokalplaner og byggetilladelse som involverede et firma hvor embedsmandens kæreste arbejde i højt siddende stilling.

En kontorchef i min styrelse indkøbte mange ydelser hos et bestemt konsulenthus. Kontorchefen er privat ven med ejeren af konsulenthuset.

Manglende afskedigelse af en medarbejder, grundet nært venskab med borgmesteren. En bekendt omtalte dette.

En fyret ansat i min virksomhed tog kontakt til en kammerat i en højere stilling hos SKAT. Jeg kunne dokumentere, at der havde været kontakt på samme dag som fyringen skete, da den fyrede person benyttede sin firmatelefon til at foretage opkaldet. Få dage senere modtog min virksomhed et krav fra på 1.3 mio. fra SKAT baseret på over 30 punkter, som var helt og aldeles udokumenterede. Følgebrevet var underskrevet af den omtalte medarbejder hos SKAT. Jeg klagede over kravet – og medarbejderen og brugte næsten 40.000 kroner i ekstra omkostninger til min revisor for at modbevise kravet. Det endte med at kravet blev 0 kroner. Jeg klagede over medarbejderen til hans overordnede, dokumenterede forholdet mellem min fyrede medarbejder og medarbejderen hos SKAT og telefonopkaldet. Jeg fik blot svar, at ledelsen ikke så nogen grund til at forfølge sagen.

I forbindelse med en miljøsag i kommunen har en embedsmand været lidt for kammeratlig i forhold til en virksomhed.

Sagen havnede i "afgang" fra politik og forflytning fra en kommunal arbejdsplads til en anden – selv om der var penge og nepotisme involveret kom sagen aldrig frem til pressen.

Selvom forholdsvis mange borgere løbende oplever embedsfolk og lokale politikere, der ikke lever op til de forvaltningsidealer, som Danmark roses for – og roser sig af – er det altså næppe det, der først og fremmest får tilliden til danske myndigheder til at falde. Det hjælper selvfølgelig heller ikke.

> **"... at bruge sin position til at ville træne gratis i vores hundeklub – ellers ville hun prøve at fjerne vores tilskud.**

Noter

1. Se: https://images.transparencycdn.org/images/Report_CPI2022_English.pdf
2. Tryghedsmåling 2019-20. "Den nære korruption s. 121.
3. En del af respondenterne blev i stedet stillet spørgsmålet med følgende ordlyd, der gjorde hensigten endnu mere tydelig: Du kender sikkert til sagerne fra medierne om kommunalpolitikere, der har misbrugt deres position til at gavne sig selv urimeligt. Men spørgsmålet her er, om du personligt har oplevet sådan et eksempel eller kender til et eksempel gennem en person, som du stoler på". Samme formuleringen blev også anvendt i en kontrolmåling, som Tryghedsmålingen gennemførte samme år i et samarbejde med Danmarks Statistik. De gav dog stort set samme resultat, som spørgsmålet, der er anvendt i Tryghedsmåling 2019 og 2024.
4. Korrelationen mellem ens erfaring med embedsmisbrug og tillid til den offentlige administration er eta 0,21 og i forhold til kommunalbestyrelsen i ens kommune eta 0,217. Vurderingen af, hvor sjælden korruption er i Danmark, korrelerer derimod med 0,406 i forhold til tilliden til den offentlige administration, 0,378 i forhold til tillid til ens kommunalbestyrelse og 0,311 når det gælder tilliden til regeringen.

Kapitel 5

Det private offentlige liv

De foregående kapitler har drejet sig om tilliden til det offentlige som forbrugere af offentlig velfærd og som borgere, der på en gang er vælgere og underlagt offentlig myndighed.

Samfundet er mere end det – som bekendt. En vigtig del af samfundslivet lever vi på og med vores arbejde. En anden del drejer sig om det offentlige liv uden for de formelle institutioner, hvor medier, erhvervsorganisationer og NGO'er spiller vigtige roller.

De to sfærer har det til fælles, at de er offentlige uden at være en del af den offentlige sektor. Derfor kan de ikke helt måles med "samfundstillidens" alen, som vi brugte i de foregående kapitler.

Men vigtige for tilliden er de da.

Det gælder erhvervsorganisationer og NGO'er, selvom hver især har deres dagsordener. På arbejdspladsen er tillidsforholdene så vigtige, at der ligefrem vælges tillidsrepræsentanter. Mediernes troværdighed er som bekendt Alfa og Omega, men også løbende til debat – ikke mindst i medierne.

Tillid i arbejdslivet

Livet på arbejdspladsen styres i høj grad af lovgivning og aftaler, men også af uformelle forståelser mellem under- og overordnede.

Et godt eksempel er den grænseoverskridende adfærd, der har været dagligdag for navnlig mange kvinder, selvom den selvfølgelig hverken var tilladt efter overenskomsten eller personalehåndbogen.

I dag er det blevet en del af den almindelige forventning, at arbejdspladsen tager alvorligt på klager om seksuelle krænkelser. Spørgsmålet er stillet til alle svarpersoner, og ikke kun til dem, der aktuelt har deres gang på en arbejdsplads. Svarfordelingen ses i figur 5.1.

Figur 5.1
– Hensyn fra arbejdspladsen

To ud af fem går ud fra, at arbejdspladsen holder snor i mellemledere.

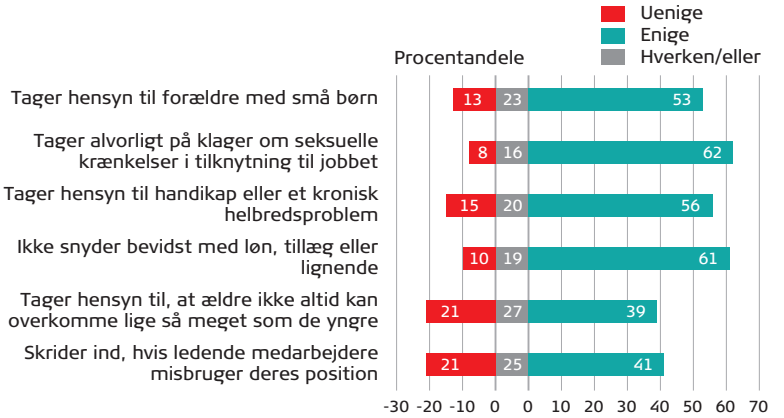

Spørgsmålsformulering: Det næste spørgsmål handler om, hvor mange hensyn, man normalt kan regne med fra arbejdspladsen/arbejdsgiveren. Vi ønsker at høre din mening uanset om du selv er på arbejdsmarkedet eller ej. Hvor enig eller uenig er du i følgende: Man kan for det meste regne med, at ens arbejdsplads (se figuren). Svarmuligheder: Helt enig, delvist enig osv.

Noter/forklaringer: Helt enige og delvist enige er lagt sammen. det samme gælder uenige og helt uenig. Ved ikke svar er udeladt. N= 5725.

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Næsten to tredjedele regner med, at arbejdspladsen vil tage klager om seksuelle krænkelser alvorligt. Kun hver 12. er uenige og yderligere 16 pct. svarer, at de hverken er enige eller uenige her. Da den slags sager efter deres natur kan være meget følsomme, er det vigtigt for krænkede med tillid til arbejdspladsen netop her.

Det gælder selvsagt også, når ansatte og ledelse skal administrere fraværsregler og arbejdstider, der ikke mindst har betydning for forældre med små børn. Også her har et flertal tillid til, at arbejdspladsen udviser hensyn. Det samme gælder hensynet til fysiske problemer og begrænsninger, som folk flest også har positive forventninger til, selvom den modsatte kritik ofte høres fra eksperter og handikaporganisationer.

Forventningerne er mere beherskede, når det gælder ældres arbejdskapacitet. Her har 39 pct. tillid til, at arbejdspladsen vil vise hensyn, og kun ca. halvt så mange vil ikke sætte deres penge på det. Til gengæld er gruppen, der er hverken er enige eller uenige, så stor som 27 pct. Måske er her mere blandede erfaringer. Tilliden til at arbejdspladsen sætter sine egne ledere på plads er også mindre, selvom et relativt flertal har denne forventning.

Gruppeegoisme og public service

De forventninger man kan have til erhvervsorganisationer, er som sagt ikke de samme, som man kan have til offentlige myndigheder. De er netop sat i verden for at fremme en særinteresse og tilliden afhænger formodentlig af, om man deler eller sympatiserer med interessen.

Det samme kan siges om NGO'er, der ganske vist arbejder for ideale mål, men sjældent mål, som alle støtter eller vil prioritere lige så højt.

I begge tilfælde er det dog vigtigt for organisationerne, at de ikke fremstår som alt for enøjede – eller at de ligefrem blæser på almenvellet.

Spørgsmålet går da heller ikke direkte på tillid. Vi har bedt svarpersonerne placere de pågældende organisationer og medier på en skala fra et til fem – alt efter, hvor meget deres virksomhed er styret af egeninteresse hhv. samfundsinteresse.

I figur 5.2 er svarene omregnet til et indekstal, og sammenlignet med svarene fra Tryghedsmåling 2017, der stillede samme spørgsmål.

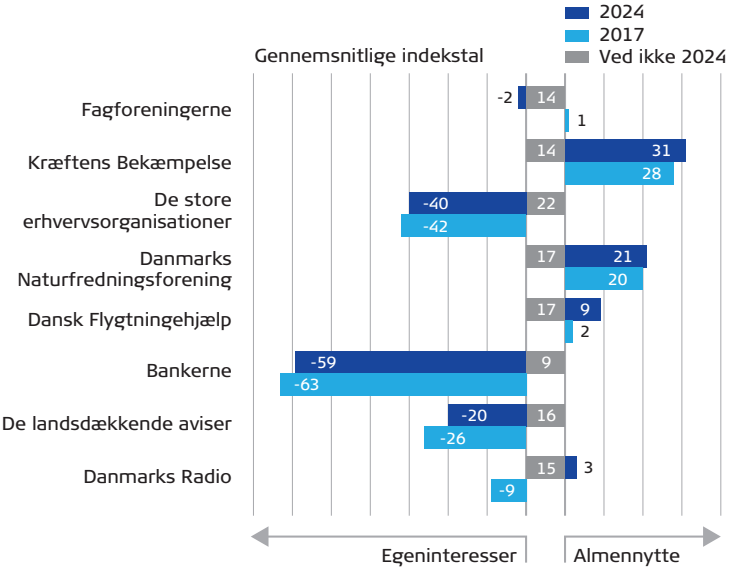

Figur 5.2
– Egennytte eller almennytte

Tilliden til mediernes samfundssind ligger på et lille sted, men DR har bedre image.

Spørgsmålsformulering: Tager de følgende virksomheder og organisationer kun hensyn til egne særinteresser, eller tager de også hensyn til samfundet? (se figuren). Marker på en skala, hvor 1 betyder "kun egne interesser" og 5 betyder "stort hensyn til samfundet. Der kan også svares "Ved ikke". For overskuelighedens skyld er alle svar omregnet til indekstal: hvor 5 er sat til 100, 4 er sat til 50, 3 er sat til 0, 2 er sat til minus 50 og 1 er sat til minus 100. Derefter er der beregnet et gennemsnit for hhv. 2017 og 2024. Ved ikke svar (i midten) indgår ikke i beregningen. N i 2017 er 4062-5125 og i 2024 1874-2452. Tal for alle de organisationer, der er spurgt til, ses i bilag 94.

Kilde: Tryghedsmåling 2017 og 2024.

Der er sket ganske lidt med svarfordelingen siden 2017. Bankerne anses fortsat for at være dem, der har mest fokus på egne interesser af dem, der er spurgt til, men minusset er lidt mindre end i 2017, da finanskrisen og de statslige redningsaktioner var i friskere erindring.

Tallet betyder selvfølgelig ikke nødvendigvis, at svarpersonerne mistror deres bankrådgiver. Til gengæld er det tydeligt, at bankerne ikke nyder større anerkendelse for deres rolle i samfundets finansielle system. Lidt mere anerkendelse er der til Realkreditten, der siden 2017 er gået fra minus 57 til 47 (ikke vist i figuren).

De store erhvervsorganisationer anses også for mest at pleje egne interesser. Fagforeningerne ligger dog forholdsvis tæt på almenvellets, et resultat, der svarer til det, vi fandt i 2017, men næppe ville have set for en generation tilbage.

Landbrugets organisationer er ikke vist i figuren, men ligger en smule lavere end erhvervsorganisationerne generelt (minus 33 vs. minus 30).

Kræftens Bekæmpelse, Danmarks Naturfredningsforening og Flygtningehjælpen anses alle for at være mere almen- end egennyttige – mindst Flygtningehjælpen, der dog er den af organisationerne, der er gået mest frem siden 2017.

Medierne befinder sig midt i mellem, men lidt bedre end i 2017. Der er dog stadig en negativ bedømmelse af de landsdækkende aviser – ingen nævnt, ingen glemt.

DR er lige akkurat rykket op over nulpunktet, så her er stadig plads til forbedring i denne måling af DR's omdømme.

Groft sagt trækker kvinderne og de yngre tallene lidt op, mens mændene og de ældre omvendt har lidt mindre tiltro til organisationernes samfundssind.

Kønsforskellen slår bl.a. ud i synet på fagforeninger, hvor kvindernes i gennemsnit når plus 7, mod mændenes minus 11. Og uden de unge og kvinderne ville troen på Dansk Flygtningehjælps samfundssind synke langt under nulpunktet.

I alle de spørgsmål, der er vist i figuren, finder vi en tydelig statistisk sammenhæng mellem positiv tillid til det politiske system og troen på, at de nævnte organisationer og firmaer ikke kun tjener egeninteresser.[1]

Vi ser også tydelige – men lidt svagere – sammenhænge mellem bedømmelsen af samfundsaktørerne i figur 5.2 og tilliden til, at ukendte mennesker overvejende er godartede.Det er den form for tillid, som forskningen betegner som "generaliseret " og som del 2 af rapporten handler om.

Noter

1. Ser vi fx på tillid til regeringen, måler vi den svageste sammenhæng mellem tiltro til Danmarks Naturfredningsforeningens samfundssind og regeringstillid (eta= 0,184) mens den stærkeste går mellem DR's samfundssind og regeringstillid (eta = 0,39) I det hele taget er sammenhængen mellem et positivt syn på DR og høj tillid til samfundsinstitutionerne inkl. EU, NATO og FN meget kraftige. Sammenhængen er særlig stærk, når der ses på DR og særlig svag, når der måles på bankerne (eta = 0,060).

Del 2

Almindelig tillid

Kapitel 6

Tillid os imellem

Tilliden mellem mennesker formes mennesker imellem – i de rammer, som det bredere samfund danner.

Velstand og fysisk sikkerhed er vigtige faktorer. Retfærdige og transparente samfundsinstitutioner, som vi så på i del 1, er også hjørnesten. Økonomisk og fysisk tryghed ser vi på i 3. del. Et mangfoldigt foreningsliv med bred deltagelse af frivillige er også med til at gøre mennesker mere tillidsfulde.

De samfundsmæssige rammer er med til at forklare, hvorfor man finder helt forskellige niveauer af tillid i forskellige samfund og i de samme samfund i forskellige perioder. Men selvfølgelig er det det, der foregår *i* rammerne – og menneskers oplevelse af det – vi i sidste ende er interesseret i.

I dette kapitel ser vi på, hvordan tilliden hænger sammen med sociale forskelle. Er der koldt på toppen og varmt på bunden eller er det snarere omvendt? Hvordan hænger menneskers tillid til hinanden sammen med deres tillid til myndighederne? Påvirker oplevelsen af korruption tilliden folk og folk imellem?

Men først et blik på den overordnede udvikling.

Synet på "de fleste"

Tilliden mellem mennesker, der ikke kender hinanden – den generaliserede tillid – bliver verden over målt med varianter af samme simple spørgsmål: Stoler du på de fleste mennesker eller kan man aldrig være for forsigtig, når det gælder andre mennesker?

Den generaliserede tillid i Danmark er blevet målt siden 1981, hvor den indgik i Den Europæiske Værdiundersøgelse.

Udviklingen i Danmark har været meget ulig andre landes. I 1981 lå niveauet på linje med de fleste andre i Vesteuropa og USA, men klart under de andre nordiske lande. Derefter steg den generaliserede tillid frem til ca. 2008, samtidig med at niveauet i landene omkring os lå stabilt eller faldt.

Vi kender bl.a. til udviklingen fra Den Danske Værdiundersøgelse, der er gennemført af en række sociologer under ledelse af hhv. Ole Riis, Peter Gundelach og Morten Frederiksen hvert niende år mellem 1981 til 2017.[1] Andre kilder er universiteternes valgundersøgelser fra 2011-22., og tryghedsmålingerne fra 2009 og frem.

Værdiundersøgelsen fra 2017 konstaterede for første gang et mindre, men statistisk usikkert, fald i tilliden. Det samme spores noget stærkere i tryghedsmålingerne, mens tendensen i de fire valgundersøgelser er usikker.[2]

Kurven fra tryghedsmålingerne ser ud som vist i figur 6.1.

Figur 6.1
– De fleste regner med de fleste

Den almindelige tillid ser ud at falde, men måske undervurderer vi den.

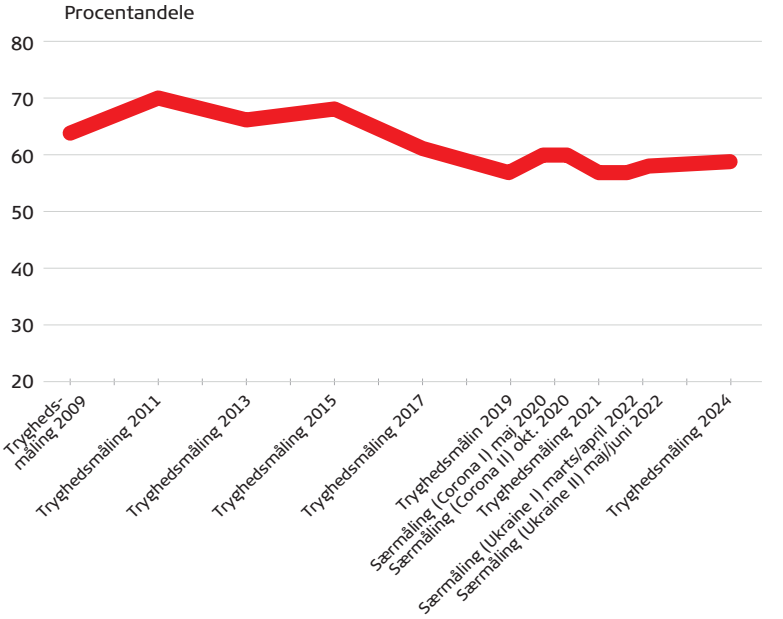

Spørgsmålsformulering: Nogle mennesker siger, at man kan stole på de fleste mennesker. Andre siger, at man ikke kan være forsigtig nok. Hvordan føler du det?" Svarmuligheder: 1. Man kan stole på de fleste mennesker og 2. Man kan ikke være forsigtig nok. 3.Ved ikke/ønsker ikke at svare. I Tryghedsmåling 2009 og 2011 er spørgsmålet ikke stillet til 66+, men det vurderes højst at ændre tallet marginalt. Mellem 6 og 9 pct. i de forskellige undersøgelser har svaret "ved ikke". N= 2021 – 6689.[3]

Uanset at der muligvis er sket et lille fald i den generaliserede tillid over de sidste 10-15 år er det en stabil og kedelig kurve, langt fra billedet af det oprørte hav, vi så, da det var tilliden til politikerne, der blev spurgt til.

Det er helt efter bogen. Hvor tilliden til politikerne i høj grad afhænger af, hvad de gør, er den generelle tillid til andre mennesker normalt mere rodfæstet.

Nogle har lagt hovedvægten på forhold i barndom og ungdom og forklaret forskellen i generaliseret tillid med generationernes har forskellige opvækstvilkår.

Forklaringen passer dog ikke med den aldersvariation, vi finder i tallene i 2024. De unge fra 1970'erne og 80'erne, som voksede op i fredelige VelfærdsDanmark, er ganske vist meget tillidsfuld, men det forklarer ikke, at den generaliserede tillid faktisk er lavere i aldersgrupperne under 40 år, sådan som vi ser i vores data (og i Universiteternes valgundersøgelse fra 2022).

Derimod kunne det lavere niveau af tillid blandt unge og yngre naturligvis tænkes at afspejle dagens livsvilkår for yngre, herunder de trivselsproblemer, der som bekendt findes i disse aldersgrupper. Og *hvis* den generaliserede tillid faktisk er inde i et fald, kunne en af forklaringerne muligvis ligge her.

De sociale forskelle og tilliden

En anden forklaringsmodel lægger vægten på den sociale position. Det er der til gengæld godt belæg for i vores data, hvor tilliden stiger med den sociale status.

Målt på en skala fra 0 til 10 har dem, der forlod uddannelsessystemet efter folkeskolen, en gennemsnitlig tillid på 5,54, mens tilliden hos dem, der har taget en lang videregående uddannelse, i gennemsnit er 6.97.

Deler vi op efter placeringen på arbejdsmarkedet, ligger de højere funktionærer også højere, når det gælder tillid, nemlig 7,20 point, mens ufaglærte ligger på 5,64 og kontanthjælpsmodtagere på 4,70.

Helbredet har også meget at sige. Et fremragende helbred er lig med 7.35 point på tillidsskalaen. Gruppen, der rapporterer om et meget dårligt helbred, får i snit 4.84 point.

Det spiller ingen rolle, hvor man bor:

Der er ikke lavere eller højere tillid bestemte steder i landet, i små eller store bysamfund eller i København sammenlignet med VandkantsDanmark.

Det eneste, der antyder et geografisk skel, kommer frem, når der spørges, om det går frem eller tilbage for svarpersonens hjemområde. Her ser vi en markant mindre tillid hos de (forholdsvis få) personer, der rapporterer, at det går *meget* tilbage for deres område. Det falder ikke nødvendigvis sammen med den geografiske udkant.

Vi finder heller ingen tegn på øget polarisering, hverken socialt eller helbredsmæssigt, når vi sammenligner forskellene bagud. Analyserne har sammenholdt tilliden hos personer med forskellig uddannelseslængde, helbredsstatus og placeringer på og uden for arbejdsmarkedet, men forskellene er ikke blevet større siden 2009, snarere tværtimod.[4]

Nu er det naturligvis heller ikke hverken ens adresse, helbred eller plads i det sociale hierarki, som i sig selv forklarer, hvorfor nogle er mindre tillidsfulde end andre.

De skal nok først og fremmest ses som nogle ydre tegn på, at man befinder sig i en situation, hvor man ofte har brug for andres forståelse, men måske ikke så ofte får den – jf. analyserne i kapitel 2 om betydningen af social status, når man skal bruge offentlig hjælp og oplevelsen af, at blive hørt, når samfundet træffer store beslutninger.

Den nære tillid og de store sammenhænge

Den sociale position er med til at forme den generaliserede tillid, men samfundet sætter også andre rammer om den nære tillid folk imellem, som vi ser spejlbilleder af i svarene.

I forlængelse af analysen af de sociale forskelle ovenfor kan man også tænke sig, at samfundets grundlæggende fordelingsspørgsmål spiller ind: Jo mere ulige fordelingen opleves, jo lavere er tilliden.

Tryghedsmålingen har bl.a. stillet det spørgsmål, der ses i figur 6.2.

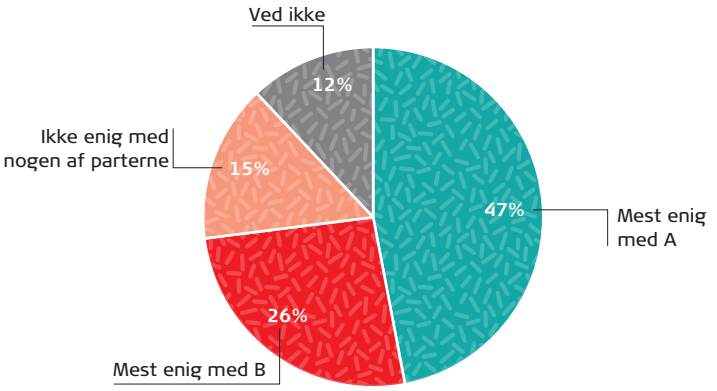

Figur 6.2
– Fordeling af kagen

Halvdelen ønsker mere økonomisk lighed.

Spørgsmålsformulering: Så kommer et spørgsmål om levestandard og indtægtsforhold. A siger: Forskellene i indtægter og levestandard er stadig for store i vores land. Derfor burde folk med mindre indtægter få en hurtigere forbedring af levestandarden end dem med højere indtægt. B siger: Indtægtsudjævningen er gået tilstrækkeligt langt. De indtægtsforskelle, som endnu findes, bør stort set bibeholdes. N= 5725.

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Omtrent hver fjerde mener at Danmark har den fordeling, Danmark bør have. Ca. dobbelt så mange ønsker mere udjævning af indkomsterne. Sammenhængen mellem meningerne her og tilliden til andre er dog svær at få øje på.

Men selvom *mening*sforskelle ikke betyder noget for tilliden, kan de økonomiske forskelle udmærket gøre det. Det ses på et andet spørgsmål, der handler om den økonomiske tryghed i husstanden, hvor forskellen er til at tage at føle på: Jo mere økonomisk utryg, jo mindre tillid til andre.

Et tredje spørgsmål er måske endnu bedre til at indkredse og sammenfatte de kvalitative forskelle som følger med de kvantitative uligheder:

I hvilken grad oplever vores svarpersoner, at de har kontrol med deres egen tilværelse (eller tværtimod er afhængige af andre). Se figur 6.3.

Figur 6.3
– Tillid og styr på livet

Tillid og kontrol med tilværelsen følges ad.

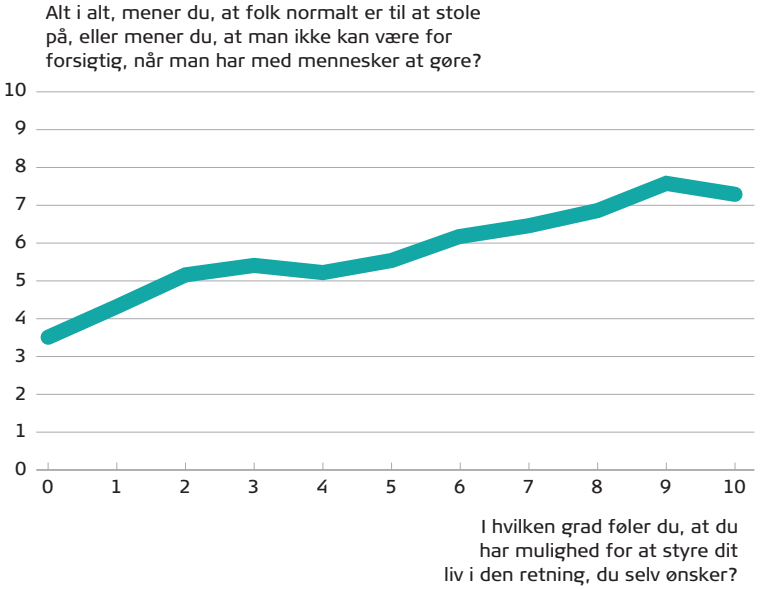

Spørgsmålsformulering: I hvilken grad føler du, at du har mulighed for at styre dit liv i den retning, du selv ønsker? Svar på en skala fra 0-10, hvor 0 = Slet ikke og 10 = I meget høj grad. Alternativt Ved ikke. N= 5725.

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Sammenhængen er klar: Jo mere kontrol med tilværelsen, jo højere tillid til andre (tilsyneladende med undtagelse af dem, der er allermest *styrings-selvsikre*).[5]

Et andet vigtigt makrofænomen er niveauet af korruption (se også kapitel 4.) Analyserne viser en moderat sammenhæng mellem egne oplevelser af urent trav hos kommunalpolitikere og embedsfolk. Har man oplevet sådan noget flere gange, er den generaliserede tillid på 5.62 på 0-10 skalaen. Har man aldrig været i nærheden af embedsfolk eller lokalpolitikere, der misbrugte deres positioner, er tilliden i snit et helt point højere – 6.62.

Der er dog en anderledes stærk sammenhæng mellem ens *vurdering* af, hvor udbredt korruption er i Danmark og tilliden til andre. Er man helt enig i, at korruption er meget sjældent her til lands, ligger tilliden på 7,49. Er man helt uenig, er tilliden helt nede på 4,15.

Og, ja, der er en sammenhæng mellem ens oplevelser og ens generelle vurdering, men den er til gengæld ikke vanvittig stærk, så svarene på det sidste spørgsmål er altså også farvet af noget andet end

oplevelser med korruption af den slags, der er nævnt her. Måske af en mere generel mistillid. Det er med andre ord ikke indlysende, hvad der er årsag og virkning her.

Analyserne viser også, at sammenhængen er endnu stærkere mellem den tillid, vi nærer til folk i almindelighed og den vi har til samfundets institutioner – og såmænd også til EU, NATO og FN. Det ser heller ikke ud til, at svarpersonerne gør forskel på institutionerne. Sammenhængen er høj på dem alle.

Det føjer en ny forklaring til dem, vi fandt da vi undersøgte samfundstilliden i del 1: Tilliden til Folketing, byråd, forsvar og domstole er gennemsnitligt højere hos dem, der også nærer tillid til andre mennesker.[7] Sammenhængen er på den anden side ikke stærkere, at det tydeligvis ikke er et og samme, vi måler.[6]

Årsag-virkningsforholdene er spegede. Selvfølgelig betyder det noget for tilliden til politikere og domstole, om man er et tillidsfuldt gemyt eller ikke. Det er på den anden side lige så sikkert, at gode institutioner er med til at holde borgernes tillid oppe, mens inkompetente og korrupte institutioner trækker tilliden ned. "Just Institutions Matter", som titlen lyder på et af den nyere samfundsvidenskabs hovedværker.[8]

Noter

1. Jf. Usikker modernitet. Danskernes værdier 1981 – 2017. Morten Frederiksen (red.) s 8)
2. Der er ingen tydeligt signifikante forskelle på resultaterne i de fire valgundersøgelser fra 2011, 2015, 2019 og 2022. Vi kan dog konstatere, at 72 pct. af samtlige svarpersoner gav et tillidsfuldt svar i 2011 mod 70 pct. i 2019 og 68 pct. i 2022. 2015, med hele 77 pct. tillidsfulde, kan ses som en *outlier*. Opgjort på denne måde ligger 2022 signifikant under 2011 og 2015. 2019 ligger signifikant under 2015, mens 2011 er tæt på grænsen. Alt i alt kan det dog kun ses som en svag bekræftelse af billedet af en faldende, generaliseret tillid i tallene fra Tryghedsmålingen og andre undersøgelser.
3. Vi har som kontrolspørgsmål sidst i skemaet anvendt en lidt anden formulering: "Alt i alt, mener du, at folk normalt er til at stole på, eller mener du, at man ikke kan være for forsigtig, når man har med mennesker at gøre? Svar ved at markere et tal på skalaen mellem 0 og 10." Ved svarmuligheden 0 står: "Man må være max forsigtig" og ved svarmuligheden 10: "Man kan stole på de fleste". Analyserne viser, at svarene på de to formuleringer er meget konsistente.
4. En opgørelse af de forskellige gruppers generaliserede tillid efter deres placering i forhold til arbejdsmarkedet viser fx, at sammenhængen er en spids svagere i tryghedsmålingsdataene fra 2024 end i de tilsvarende fra 2009: Eta for 2009 = 0,241. Eta for 2024 = 0,225. (kun 18-65 indgår i analysen)
5. Spørgsmålet "I hvilken grad føler du, at du har mulighed for at styre dit liv i den retning, du selv ønsker?" besvares på en skala fra 0 til 10. Korrelationen med tillidsskalaen er eta = 0,358. Den økonomiske utryghed korrelerer lidt svagere. Eta = 0,286 på generaliseret tillid 0-10 og spørgsmålet: Hvor tryg eller utryg vil du overordnet set betragte den nuværende økonomiske situation i din husstand?
6. Pearson r varierer mellem tilliden til EU (r = ,326) og tilliden til domstolene (r = 0,44).
7. At generaliseret tillid og tillid til det politiske system hænger sammen, er dog ingen nyhed, men kendt fra mange studier. Et spændende, nyere studie, baseret på panelstudier med svenske data fra 2010 til 2020 indikerer kraftigt, at det er tilliden til det politiske system, der bidrager til tilliden mellem borgere, frem for det modsatte. Se: *Close (Causally Connected) Cousins? Evidence on the Causal Relationship between Political Trust and Social Trust.* Peter Thisted Dinesen and others. Public Opinion Quarterly, Volume 86, Issue 3, Fall 2022, Pages 708–721, https://doi.org/10.1093/poq/nfac027.
8. Bo Rothstein. Just Institutions Matter: The Moral and Political Logic of the Universal Welfare State (Theories of Institutional Design). Cambridge University Press. 1998.

Kapitel 7

Hvad kan man forvente?

Almindelig (eller "generaliseret") tillid er at stole på de fleste andre mennesker, man ikke kender. Det er kernen i den formulering, der bruges til at undersøge spørgsmålet over hele verden jf. kapitel 6.

Tilliden kan udtrykke håb, der bygger på ens livsindstilling. Den kan også udtrykke en selvbevidsthed: Der er ganske vist farer og risici af mange slags i omgangen med andre mennesker, men dem regner man med, at man kan håndtere. Derfor bygger tilliden også på en forventning om, hvordan andre tænker og handler.

Tryghedsmålingen har forsøgt at indkredse nogle af disse forventningsmønstre. Et af dem drejer sig om det som kræves af gode samfundsborgere. Andre forventninger bygger på dagligdagens erfaringer med, hvordan andre mennesker er.

Samfundsmoralen og loven

Det er krævende at være medmenneske og god samfundsborger, og kravene er ikke altid tydelige eller ukontroversielle. Selvom samfundsmoralen forandrer sig, har den alligevel nogle holdepunkter.

Et af dem er landets love. Siden begyndelsen af 1980'erne er det blevet undersøgt flere gange, hvor alvorligt danskerne tager på forskellige sider af lovgivningen. Undersøgelserne har en del spørgsmål, der antagelig bliver forstået nogenlunde på samme måde i dag som for 43 år siden, da de blev stillet for første gang i Værdiundersøgelsen 1981. Derfor går det an – med lidt forsigtighed – at sammenligne svarene over tid.

Undersøgelserne viser, at der står meget stor respekt om nogle love. Andre love kan i højere grad diskuteres og forhandles, og lovbrud kan

i visse tilfælde tolereres. Det ses i landets fodgængerfelter hver dag, men nogle strækker "det tilladelige" et stykke videre.

Svarpersonerne er hver gang blevet spurgt, i hvor høj grad, de kan acceptere en række lovovertrædelser. Det er blevet bedt om at svare på en skala mellem 1 og 10.

I figur 6.2 ses den andel, der har angivet et tal, der højere end 1 og som altså ikke stiller sig *helt* afvisende over for de pågældende overtrædelser.

Figur 7.1
– Forkert, men ...

Flere bærer over med berigelseskriminalitet ...

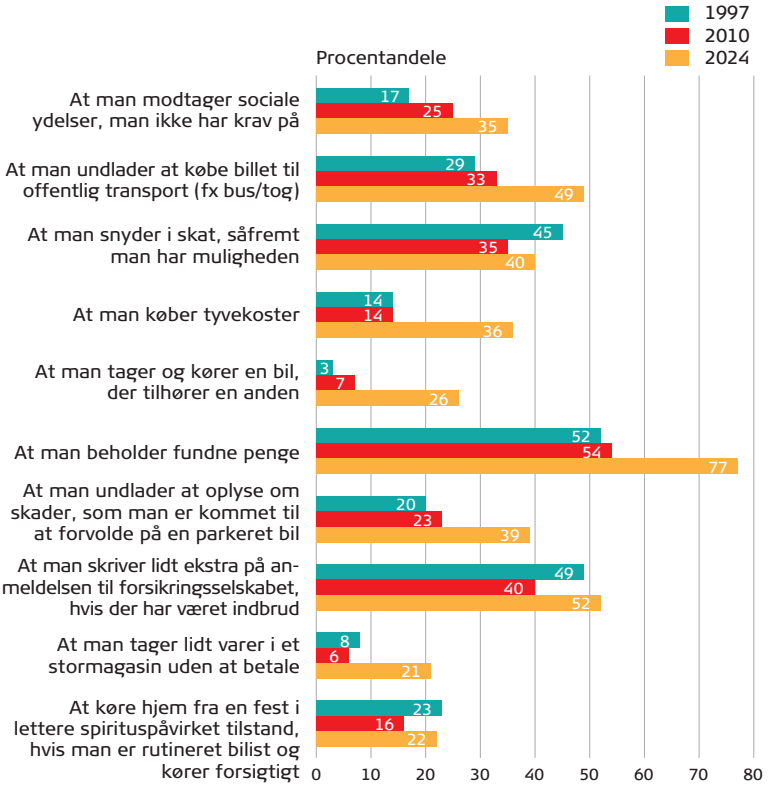

Spørgsmålsformulering: Her kommer et spørgsmål om, i hvor høj grad du kan acceptere en række forskellige handlinger. Svar ved at bruge skalaen fra 1 til 10. 1 betyder, at du slet ikke kan acceptere den pågældende handling. 10 betyder, at du i høj grad kan acceptere den pågældende handling. I hvilken grad kan du acceptere eller ikke acceptere... I undersøgelsen fra 1997 er ordet "billige" brugt i stedet for ordet "acceptere", hvilket kan forklare en lille del af den ændring, vi ser. Se også bilag 2 s 94.

Kilder: Borgerne og Lovene 2010 (Rockwoolfondens forskningsenhed) og Tryghedsmåling 2024.

Efter den strenge målestok, vi har brugt i figuren her, er der sket et skred i lovmoralen.

I alle spørgsmål er en større andel med på at fire lidt på principperne end tilfældet var i 2010, da spørgsmålene blev stillet sidst. På et par punkter – skattesnyd og spritkørsel – er accepten dog lidt mindre end i målingen før.

23 pct. flere end i 2010 – og 77 pct. i alt signalerer en vis forståelse for at beholde penge, man har fundet. Omtrent halvdelen er ikke *helt* afvisende over for at skrive lidt ekstra på til forsikringsselskabet efter et indbrud eller at køre med toget uden billet. Socialbedrageri skattesnyd og hæleri nyder en vis forståelse fra lidt mere end en tredjedel.

På de øvrige spørgsmål er accepten mindre, men den er til gengæld vokset kraftigt fra sit lave udgangspunkt.

Butikstyveri er en af dem. Her er andelen, der *ikke* siger blankt nej, tredoblet i runde tal.[1]

Andelen, der *ikke* stiller sig helt uforstående, hvis nogen tager andres bil, er vokset fra næsten ingenting i 1997 til næsten hver fjerde nu.[2]

Lidt mindre drama får vi frem i figur 6.3, der viser, hvordan graden af accept har udviklet *sig i gennemsnit*. Figuren viser, hvordan gennemsnittet har ændret sig tilbage til 1981. Skalaen er stadig 1-10.

Figur 7.2
– Gennemsnitlig lovlydighed

... men kun lidt. Den gennemsnitlige accept er lav.

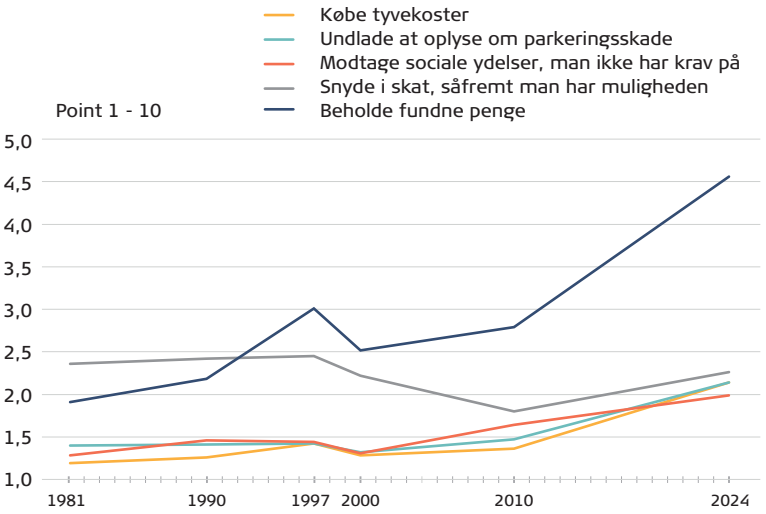

Spørgsmålsformulering: Se 5.1.

Noter/forklaringer: Se fuldstændig tabel for alle spørgsmål i bilag 2 s 94.

Kilde: Værdiundersøgelserne, Borgerne og lovene 2010 og Tryghedsmåling 2024.

Niveauet af accept er trods alt lavt, selvom det generelt er stigende fra knap halvanden til godt to gennemsnitspoint.

Undtagelserne er accepten af at beholde fundne penge, der nærmer sig en fifty-fifty-fordeling og skattesnyd, der ganske vist er steget siden 2010 men stadig ligger på et lavere niveau end for en generation tilbage.

Den mere liberale – eller *permissive* – holdning findes hyppigere hos mænd end hos kvinder og den er mere udbredt hos yngre end hos ældre. Sådan har det også været i tidligere undersøgelser, men aldersforskellene er på de fleste spørgsmål større end dem, man fandt i 2010.

Nærmere analyser viser, at svarene på spørgsmålene i figur 7.1 hænger tæt sammen.[3]

Undtagelsen er igen spørgsmålet om de fundne penge, som dagens borgere givetvis forbinder noget andet med end før. Man skal ikke mange år tilbage før det var indbegrebet af samfundssind at aflevere fundne penge tilbage. I dagens kontantløse samfund finder man ikke længere en pung med alle husholdningspengene på gaden, men måske en enkelt mønt i indkøbsvognen, som man kan stikke i lommen uden store samfundsmoralske overvejelser.

Udfordrende dilemmaer

En anden slags forventning drejer sig om, hvad andre folk gør, hvis de løber en risiko ved at gøre det rigtige. Vil folk flest vende det blinde øje til, eller vil de prøve at gøre en forskel, hvis de får muligheden?

Det afhænger selvfølgelig af, hvad der er på spil. Derfor er der spurgt ind til forholdsvis konkrete situationer som dyremishandling eller vold.

Men svaret afhænger også af, hvordan svarpersonen i øvrigt forestiller sig situationen. Vi beder ydermere svarpersonen vurdere, hvad andre "almindeligvis" vil gøre. Det kan være svært at forholde sig til, ikke mindst når man sidder med et langt spørgeskema og ikke kan vende sagen med andre.

Men her er forsøget gjort, og i de to næste figurer ses svarene.

I figur 7.3 gælder det svarpersonens forventninger til, om andre typisk vil prøve at gøre noget, hvis de er i en situation, der kalder på deres reaktion.

Figur 7.3
– Vidner til uret ...

Forventningen er, at andre vil reagere på dyremishandling, men ikke på racisme.

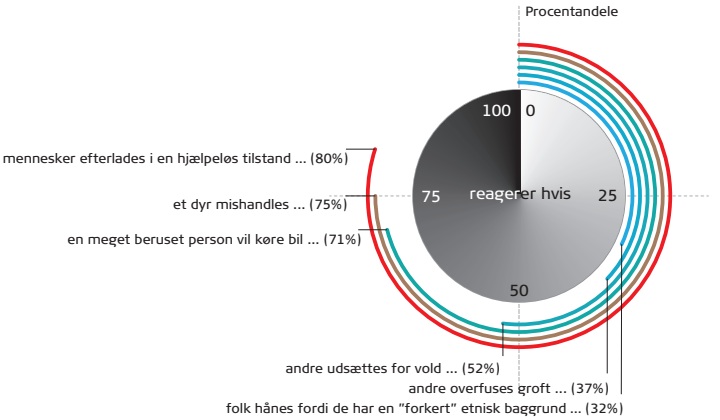

Spørgsmålsformulering: Så har vi et spørgsmål om, hvordan folk i almindelighed vil reagere i forskellige situationer. Tror du, at de fleste helst vil blande sig udenom, eller vil de tværtimod reagere, hvis de tror, at de kan gøre en forskel. Vælg den svarmulighed der passer bedst til din opfattelse, også selvom ingen af dem passer helt præcist. Hvis man er vidne til, at (se figuren) Svarmuligheder: 1....de fleste reagerer, hvis de kan gøre en forskel. 2....de fleste vil så vidt muligt blande sig udenom.

Noter/forklaringer: Svarpersonerne har kun haft de to nævnte svarmuligheder. N = 5725.

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

80 pct. regner med, at andre folk vil reagere, hvis de er vidne til, at mennesker efterlades i en hjælpeløs tilstand. Hvis og såfremt de altså *kan* gøre noget. Omvendt regner 20 pct. ikke med flertallet på det punkt.

Næsten lige så mange forventer, at folk flest typisk vil prøve at råbe op, hvis de bliver vidner til dyremishandling.

I den anden ende af skalaen, regner kun 37 pct. med, at flertallet vil foretrække at reagere, hvis de oplever, at nogen overfuses groft. Hvis det drejer sig om en, der hånes for sin etnicitet, regner kun hver tredje med, at de fleste vidner vil foretrække at blande sig.

Hvad man stiller op som vidne, handler ikke kun om god vilje og civilcourage, men også om handlekraft i situationen.

I næste figur vises forventningen til om "de fleste" vil reagere, hvis de bare får kendskab til diverse former for krænkelser men skal reagere i selve situationen.

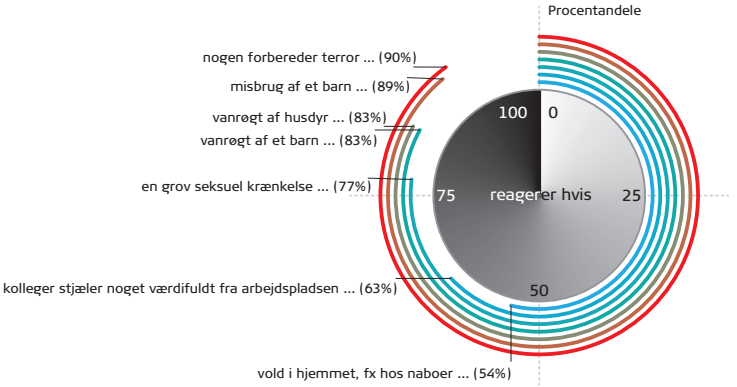

Figur 7.4
– Kendskab til uret ...

Vil folk typisk reagere på nabovold? Meningerne er delte.

Spørgsmålsformulering: Næste spørgsmål drejer sig om, hvordan folk i almindelighed vil reagere, hvis de får kendskab til nogle uretmæssige forhold. Tror du, at de fleste helst vil blande sig udenom eller vil de tværtimod reagere, hvis de tror, at de kan gøre en forskel. Hvis man får kendskab til, at ,,(se figuren). Svarmulighed: Vælg den mulighed der passer bedst til din opfattelse, også selvom ingen af dem passer helt præcist.

Noter/forklaringer: se figur 7.3.

Forventningerne til andre er lidt højere i disse spørgsmål. Kun ti pct. regner med, at de fleste andre vil ønske at lukke øjnene, hvis de får kendskab til, at nogen forbereder terror. Et stort flertal vil også forvente, at der bliver handlet på viden om misbrug af børn.

Mere end 80 pct. regner også med, at andre vil prøve at gøre noget, hvis de har kendskab til at børn eller dyr behandles alt for dårligt.

Lidt mere end tre ud af fire regner med reaktioner, hvis andre får kendskab til grove seksuelle krænkelser. Forventningen kan ses som en parallel til den, der gælder, hvis der klages over krænkelser på arbejdspladsen (Kapitel 5, figur 5.2). Begge dele kan ses som et brud med tidligere tiders tavshedskultur på området.

To ud af tre regner med, at flertallet ikke vil prøve at ignorere tyveri af kostbare ting fra den fælles arbejdsplads.

Derimod regner kun et lille flertal med reaktioner, hvis andre får kendskab til fx partnervold hos naboer.

Tillid til hverdag

Vores forestillinger om, hvad vi skal regne med fra andre menneskers side, er delvis baseret på vores personlige erfaringer delvis en kulturel ballast.

De situationer, vi spurgte til ovenfor, har de fleste ikke mange direkte erfaringer med. Derimod er der mange situationer i hverdagen, hvor principperne prøves af.

Det næste spørgebatteri er et forsøg på at indkredse nogle hovedtyper, der handler om ærlighed, diskretion, ordholdenhed, ansvarlighed og almen hjælpsomhed. Hypotesen bag spørgebatteriet er, at svarene kan gøre os klogere på, hvad vi tænker på, når vi siger, vi har eller mangler tillid til andre.

Figur 7.5
– Folk flest

De fleste er er enige i, at de fleste ikke kan holde på en vigtig hemmelighed.

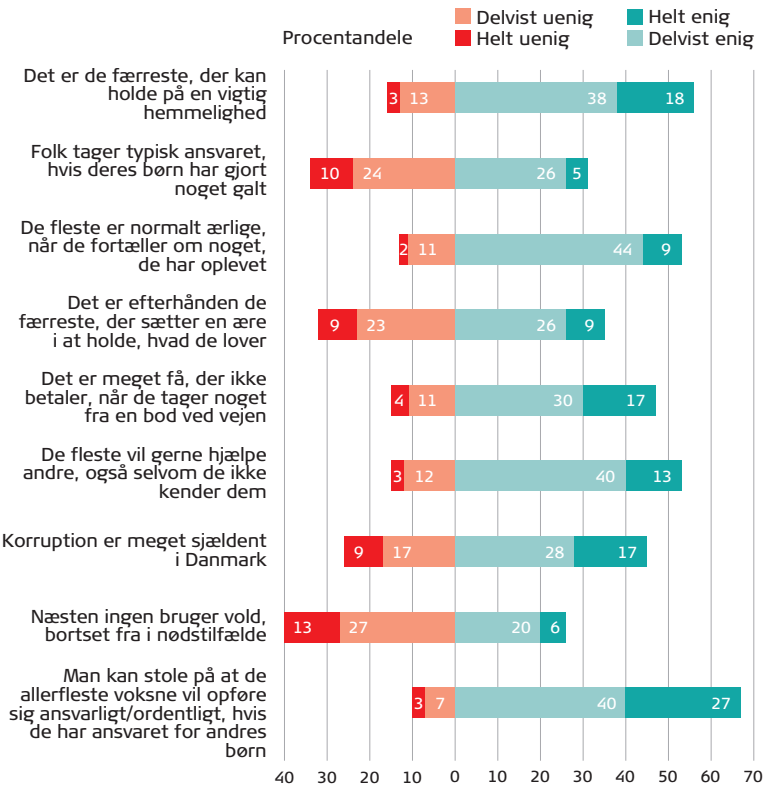

Spørgsmålsformulering: Hvor enig eller uenig er du i følgende (se figur). Svar: Helt enig, Delvist enig osv. Noter/forklaringer: N = 5725.

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Nogle af spørgeformuleringerne indeholder en positiv forventning til "de fleste", andre en negativ. Meningen er at modvirke såkaldte medløbseffekter, hvor svarpersonerne indirekte bliver overtalt til at svare på en bestemt måde. Man udtrykker altså en positiv forventning i det øverste spørgsmål ved at erklære sig uenig og i det andet ved at erklære sig enig.

Der er en udtalt forventning om, at voksne tager ansvaret for børn i deres varetægt. Der er også en stor overvægt af positive svar på spørgsmålet om at udvise hjælpsomhed, også over for folk man ikke kender.

Der var for et par år tilbage en offentlig debat om opsætning af overvågningskameraer ved vejboder – som en indirekte advarsel til dårlige betalere. Det mener et pænt flertal øjensynlig ikke, at der er brug for. Forventningen er, at kun meget få misbruger tilliden her.

Men har man en vigtig hemmelighed, er det kun de færreste, man kan dele den med. 18 pct. er helt enige i, at de færreste kan holde på den slags og yderligere 38 pct. er delvis enige på det punkt.

At det kun er et fåtal, der bruger vold (bortset fra i nødværge,) er der derimod ikke tilslutning til hos flertallet. Voldsniveauet i Danmark er givetvis lavere end de fleste andre steder på kloden, men de bedste undersøgelser af sagen vurderer, at i størrelsesordenen 70.000 bliver ofre for vold hvert år.[4]

I tryghedsmålingerne har utryghed for vold gang på gang vist sig at være den enkeltfaktor, der påvirker trygheden i dagligdagen mest.

Det er nogenlunde ligevægt mellem enige og uenige, når der spørges til, om man kan stole på

- andres beretninger,
- andres løfter
- andres ansvarsfølelse, når deres børn har lavet ulykker.

Det er ydermere sådan, at svarpersonerne i høj grad har valgt de bløde svarmuligheder "delvis enig" og "delvis uenig" – måske fordi mange har oplevet lidt af hvert og undgår firkantede svarmuligheder.

Private og kollektive skuffelser

Forventninger kan skuffes. I nogle tilfælde er skuffelsen helt personlig, som når man bliver forladt af kæresten. Man kan også skuffes over samfundsudviklingen eller over at verdens ledere ikke tager rigtig fat om problemer, man ellers synes er åbenlyse.

I de seneste år er det navnlig de sidste skuffelser, mange har oplevet, således som det ses i figur 7.6

Figur 7.6
– Skuffelser

28 pct. har oplevet ting på nettet, der har rystet deres tillid til andre.

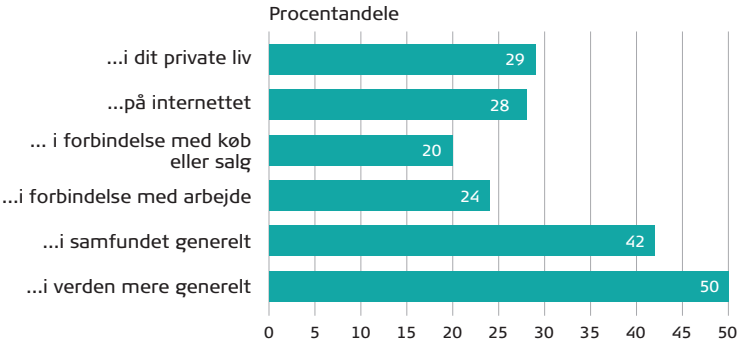

Spørgsmålsformulering: Har du oplevet noget i de seneste år, som virkelig er gået ud over din tillid til andre på et eller flere af de følgende områder? Svar: Ja, Nej. Ved ikke/Ønsker ikke at svare.

Noter/forklaringer: N = 5725.

Kilde: Tryghedsmåling 2024.

Halvdelen melder, at udviklingen i verden er gået ud over deres tillid, og 42 pct. siger det samme om udviklingen i Danmark. Omtrent hver fjerde er rystet over forhold på jobbet, på nettet eller på privatfronten.

Skuffelserne er ikke jævnt fordelt. Ser vi på de private relationer, finder vi ca. dobbelt så mange blandt unge som blandt ældre, der har oplevet noget, der rystede deres tillid til andre i de seneste år. Ca. hver tredje i aldersgrupperne op til 40 oplyser, at de har oplevet noget, der gik ud over tilliden til andre mod ca. hver 6. i gruppen 66+.

Der er også en tydelig kønsforskel. 25 pct. af mændene beretter om oplevelse af denne art, mens 34 pct. af kvinderne siger det samme. Hvem der kan have skuffet dem, lader vi usagt.

Forventninger og tillid

I det forudgående har vi målt på forskellige typer af forventninger, herunder de skuffede. Spørgsmålet er, om de hænger sammen med den generaliserede tryghed hos svarpersonerne.

Kan vi for eksempel måle en mindre tillid til mennesker generelt blandt dem, der fortæller at de har oplevet alvorlige skuffelser for nylig?

Svaret afhænger af hvilke skuffelser, der tales om. Den halvdel, der er blevet skuffet over verdensbegivenheder, er muligvis blevet skuffet over menneskeheden, men den generaliserede tillid (til ukendte andre) ser ikke ud til at være påvirket i nævneværdig grad.

Blandt dem, der er blevet skuffet privat, ses derimod en tydelig effekt. Hos denne gruppe, der talte 29 pct. af alle svarpersoner ovenfor, er tilliden 23 pct. mindre i gennemsnit end i resten af befolkningen.

42 pct. angiver, at deres tillid til andre er påvirket negativt af forhold i samfundet, og man ser også en (lidt) lavere generaliseret tillid hos denne gruppe. Det ses mest udpræget hos svarpersoner, der stemte på fløjpartierne til højre og venstre ved sidste folketingsvalg. Det er med andre ord ikke kun tilliden til politikerne eller samfundsinstitutionerne, der er blevet lavere, (jf. kapitel 2 side).[5]

Endnu stærkere udslag ser vi på de spørgsmål om "hverdagstilliden", der blev vis i figur 7.5. Kraftigst er sammenhængen mellem dem, der tager for givet "at de allerfleste voksne vil opføre sig ansvarligt, hvis de har ansvaret for andres børn." Blandt dem, der er er helt enige i dette udsagn, mener 82 pct. også, at man kan stole på de fleste mennesker. I denne (forholdsvis lille) gruppe er det kun 22 pct., der mener det samme. Mellem de to yderpunkter vokset andelen af tillidsfulde lineært.

Sammenhængen er også meget stærk til dem, der stoler på, at fleste er hjælpsomme over for fremmede, og at korruption er en sjældenhed i Danmark. Alle spørgsmålene er dog tæt korrelerede med den generaliserede tillid.[6]

Til gengæld er er sammenhængene meget svage mellen tilliden og de spørgsmål om lovmoralen, der blev gennemgået i figur 7.1. Næsten lige så svage sammenhænge findes imellem de spørgsmål, der skulle undersøge, hvad vi forventer af "de fleste" i en række mere ekstreme dilemmaer.[7]

Der er med andre ord så godt som ingen statistisk sammenhæng mellem ens respekt for loven og ens tillid til folk i almindelighed. Nogle af de tillidsfulde er helt uvillige til at bøje loven. Andre kan godt have tillid til andre, der ikke er fuldt ud lovlydige. Der er *næsten* heller ingen sammenhæng mellem vores generelle tillid til andre og vores evt. forventning til, at de vil prøve at gøre en forskel i de kritiske situationer, der blev listet op i figur 7.3 og 7.4. Fx kan man godt have tillid til folk, selvom man regner med, at de typisk vil vende det døve øre til vold hos naboen osv.[8]

Flere slags tillid

Den indre sammenhæng mellem de spørgsmål, der er omtalt ovenfor, er testet med en såkaldt faktoranalyse. Faktoranalysen viser, hvordan holdningerne klumper sig sammen statistisk, når vi inddrager både spørgsmålene om lovmoralen, hverdagstilliden og de skuffede forventninger og holder dem sammen med den generaliserede tillid.[9]

Analysen bekræfter, at der er en god sammenhæng i de svar, vi får i de tre spørgebatterier. Der er dog to undtagelser: Spørgsmålet om at aflevere fundne penge tilbage passer som sagt ikke ind nogen steder (hvilket bekræfter tolkningen oven for om at dette spørgsmål helt har ændret betydning).

De to spørgsmål i hverdagsbatteriet (7.5) at holde på løfter og at holde på hemmeligheder udgør også en dimension for sig selv, som vi kan kalde *"ordholdenhedsdimensionen"*. Svarene hænger tæt sammen med hinanden, men de hænger ikke statistisk sammen med de andre svar i batteriet.

Til gengæld hænger alle de øvrige svar i batteriet tæt sammen:

Hvis man formoder, at flertallet er ansvarlige i omgangen med andres børn, er der også en sandsynlighed for, at man tror, at flertallet gerne hjælper ukendte, tager ansvaret for deres egne børns skarnsstreger, betaler ved vejboder – og at de betragter vold og korruption som ret sjældne fænomener.[10]

Selvom emnerne er ret forskellige, giver dem, der svarer positivt på et af spørgsmålene, med stor sandsynlighed også positive svar på de andre. Dermed udgør de til sammen en selvstændig dimension i svarene, som vi kan kalde *"Ansvarlighedsdimensionen"*.

Ordholdenhedsdimensionen og ansvarlighedsdimensionen hænger ikke sammen indbyrdes, men begge hænger til gengæld så stærkt sammen med tilliden, at de kan supplere det gængse spørgsmål om den generaliserede tillid.[11] Der gemmer sig spændende metodespørgsmål her. Bl.a. tyder foreløbige analyser på, at kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister ligger forholdsvis højt i den tillid, vi afdækker med "ansvarlighedsdimensionen".

Noter

1. I de senere år er antallet af anmeldte butikstyverier steget kraftigt, og både branchen og myndighederne taler om butikstyveri som et stigende problem, og ikke kun et udtryk for, at butikkerne i højere grad anmelder tyverierne: https://www.justitsministeriet.dk/pressemeddelelse/regeringen-vil-saette-mere-konsekvent-ind-over-for-butikstyverier-med-en-raekke-nye-tiltag/
2. For tre af spørgsmålene har vi også værdier fra Den Danske Værdiundersøgelse 2017, idet 29 pct. her giver mere end et point på spørgsmålet om uretmæssig modtagelse af sociale ydelser og 40 pct. gør det samme på spørgsmålet om at køre uden billet. Begge tal ligger mellem værdierne fra 2010 og 2024 i figuren. På spørgsmålet om at snyde i skat var procentandelen dog lavere i både 2010 og 2024, nemlig 24 pct.
3. Ser man bort fra de fundne penge går korrelationerne mellem svarene mellem 0,433 og 0,750.
4. Et middelskøn er 67.000 voldsofre i 2022. Jf. Udsathed for vold og andre former for kriminalitet. Offerundersøgelserne 2005-2022. Justitsministeriets Forskningskontor, Rigspolitiet, Københavns Universitet og Det Kriminalpræventive Råd.
5. Sammenhængen mellem private skuffelser og samfundsskuffelser og generaliseret tillid: eta= 0,293 hhv. 0,243). Der er tilsvarende (moderat) høje bivariate sammenhænge mellem den generaliserede tillid og tilliden til regering: r = 0,365 og folketing: r = 0,425.
6. Generaliseret tillid er korreleret med udsagnet "Man kan stole på, at de allerfleste voksne vil opføre sig ansvarligt, hvis de har ansvaret for andres børn" med eta 0,422. For udsagnet "De fleste vil gerne hjælpe andre, også selvom de ikke kender dem" og udsagnet "Korruption er meget sjældent i Danmark" er eta hhv. 0,37 og 0,366. At de fleste holder på en hemmelighed og holder deres løfter er begge korreleret med social tillid.
7. Til gengæld er korrelationen mellem de forskellige udsagn i 7.1 generelt meget høje, dvs. svarpersonernes svar på de lovmoralske spørgsmål hænger godt sammen.
8. I spørgsmålene i figur 7.1 finder vi den stærkeste sammenhæng – eta = 0,155 – mellem generaliseret tillid og "At man køber tyvekoster". Det svarer til en forklaret varians på et par procent. En smule højere er eta, nemlig 0,19, findes i et enkelt af udsagnene i 7.3 og 7.4: "Hvis man er vidne til, at mennesker efterlades i en hjælpeløs tilstand, vil de fleste reagere, hvis de kan gøre en forskel."
9. Svarfordelingen om de ekstreme situationer i 7.3 og 7.4 indgår ikke i analysen.
10. Korrelationen mellem tilliden til at holde hemmeligheder og ditto løfter er 0,410. Korrelationerne mellem de øvrige spørgsmål i det samme batteri ligger typisk på ca. 0,3 – med korrelationen mellem tilliden til, at andre fortæller ærligt om deres oplevelser og at andre hjælper ukendte som topscorer med 0,481 og korrelationen mellem svarpersonens tillid til, at andre tager ansvaret for deres børns forseelser og synet på udbredelsen af korruption i Danmark som bundskraber (den er på 0,190.)
11. I en faktoranalyse loader generaliseret tillid (0-10) højt på begge to underdimensioner, som vi her har kaldt "ordholdenhedsdimensionen" og "ansvarlighedsdimensionen", med factor loadings på hhv. 0,476 og 0.522, hvorimod den slet ikke loader på de andre dimensioner, vi målte på. Det peger i retning af et alternativt eller supplerende mål for social tillid (med to underdimensioner) med mindre sociale skel. Selvom nogle giver udtryk for forholdsvis lav tillid på det helt generelle/abstrakte spørgsmål om tillid til andre, betyder det ikke nødvendigvis, at de også udviser mindre tillid end andre i en lang række konkrete situationer, hvor tillid til andre er afgørende.

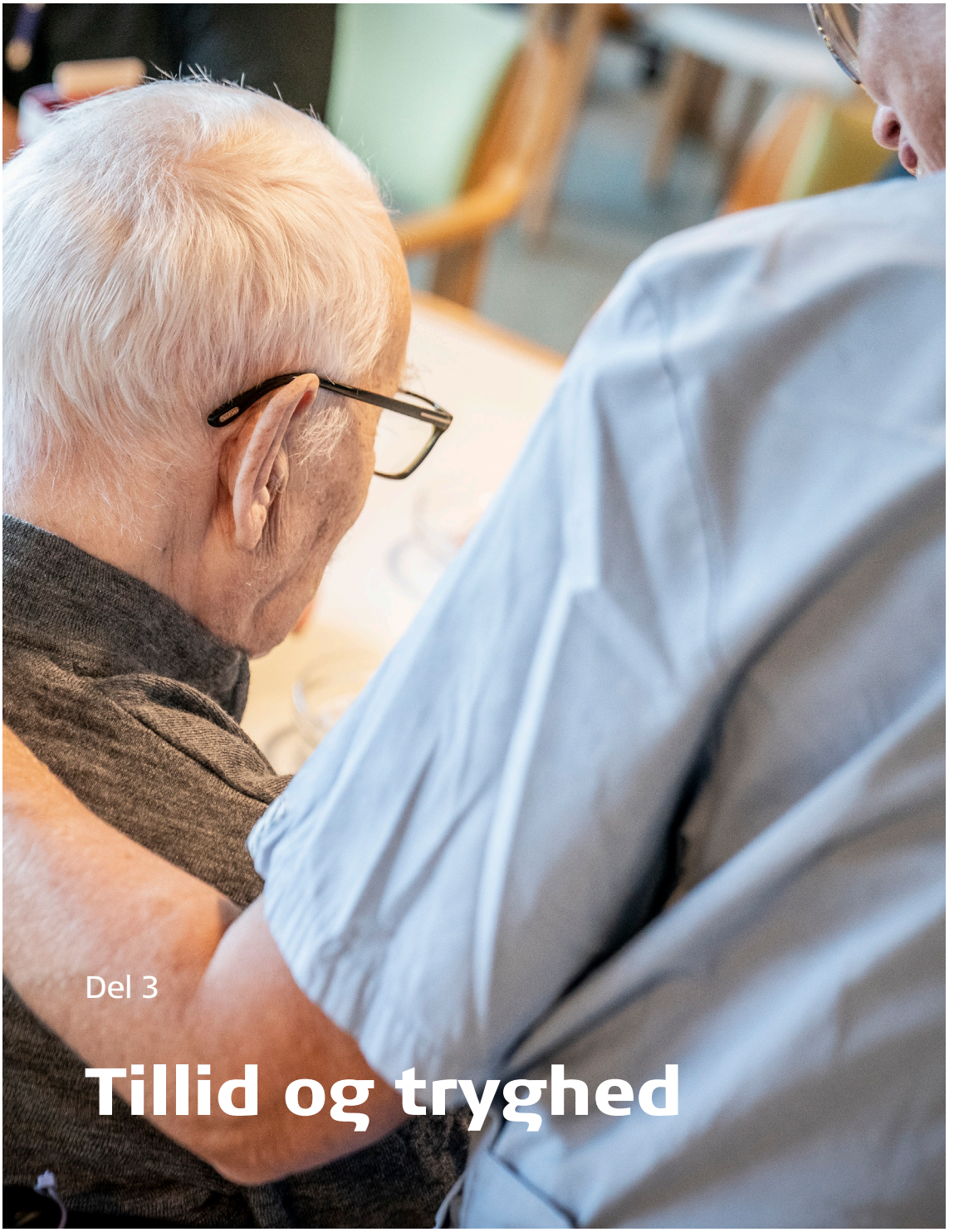

Del 3

Tillid og tryghed

Kapitel 8

Tryghed, bekymring og tillid

Den røde tråd i tryghedsmålingerne igennem de sidste tyve år har været spørgsmålet om, hvor trygge eller utrygge svarpersonerne var i hverdagen. Den overordnede udvikling er et stykke Danmarkshistorie i tal, men nedenunder ligger naturligvis mange flere historier om, hvad det egentlig var, der gjorde os trygge og utrygge, som kan indkredses med andre spørgsmål.

Nogle af spørgsmålene er blevet stillet i (næsten) alle undersøgelser, så man kan sammenligne svarene på tværs af de øjebliksbilleder, som surveyundersøgelser er. Man får ikke pålidelige svar ved at spørge folk, om de var mere eller mindre bange for vold eller arbejdsløshed for et eller to år siden. Men spørger man en gang om året, hvor bange de er lige nu, kan den tålmodige efterhånden få færten af en udvikling fx på arbejdsmarkedet eller i nattelivet, der betyder noget for rigtig mange mennesker.

Efter at have set på tendenser i tryghed og utryghed, kaster vi et blik ned i nogle af befolkningens bekymringer for samfundets ve og vel – her er spændende udviklinger i det seneste år.

Sidst ser vi på, om ændringer i tryghed og bekymringer kan have noget at gøre med den bølgedal tilliden til samfundsinstitutionerne, vi lagde ud med i første del.

Tryghedstendenser

Tryghedsscoren udtrykker befolkningens tryghed i dagligdagen i et enkelt tal, der gør det muligt at sammenligne år for år. I figur 8.1 ses udviklingen siden 2004 for befolkningen mellem 18 og 65.

Figur 8.1
– Minus 20 på 20 år

Tryghedsscoren lå i 2004 lå på 88 point, i 20024 på 68 point.

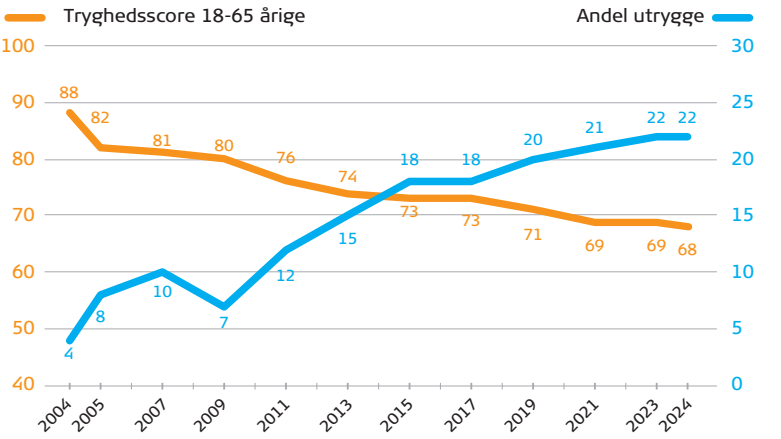

Spørgsmålsformulering: På en skala fra 1 til 7, hvor 1 er "Jeg føler mig grundlæggende tryg i min hverdag", og hvor 7 er "Jeg føler mig grundlæggende utryg i min hverdag", hvor tryg føler du dig så?

Noter/forklaringer: Tallet viser den gennemsnitlige tryghedsscore for befolkningen mellem 18 0g 65. Tallene er afrundet. N i 2004 = 869, i 2005 =853 i efterfølgende målinger 4193-5747.

Kilde: Tryghedsmålingerne.

Tryghedsscoren for de 18-65-årige faldt fra 69 i 2023 til 68 i 2024 – i sig selv udramatisk, men samlet set en ret påfaldende trend.

Når de ældre ikke indgår, skyldes det, at de først i de sidste ti år er kommet så talstærkt ind i webpanelet, at de er blevet nogenlunde repræsentative for befolkningsgrupperne over 65. Selvom de ældre er lidt mere trygge end befolkningen som helhed, ændrer det ikke den støt faldende tendens, men tryghedsscoren ville ligge på 70 i 2024 i stedet for 68.

Udviklingen skyldes bl.a. – men ikke kun – at andelen af utrygge er vokset. I 2011 var 12 pct. utrygge i hverdagen mod 22 pct. i 2024.

Flere opfølgningsspørgsmål drejer sig om økonomi – fx utrygheden for at miste jobbet eller for uventede regninger.

Som det ses i figur 7.2 har omtrent hver femte en frygt for at miste jobbet, men andelen har været faldende efter at opsvinget i økonomien tog fart, og er også mindsket lidt fra 23 til 24.

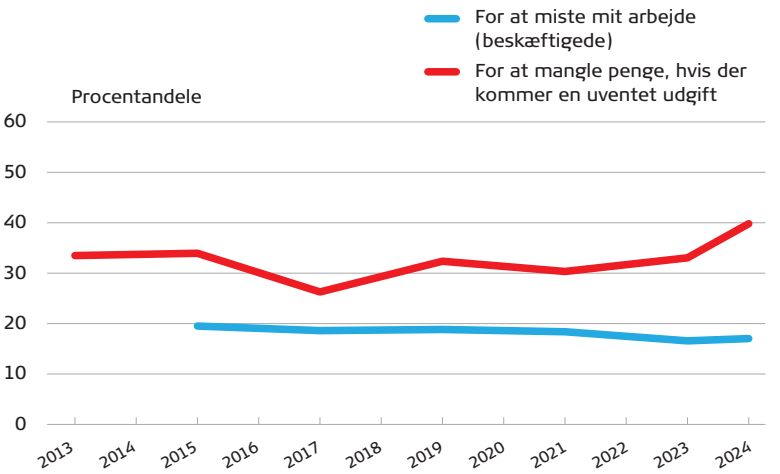

Figur 8.2
– Job og uventede udgifter

Fire ud af ti frygter pludselige regninger, men stadig færre frygter for at miste jobbet.

Spørgsmålsformulering: Nedenfor er anført en række problemer. Angiv hvor utryg du for tiden er over for disse problemer: (..) For at miste mit arbejde (kun svarpersoner i beskæftigelse, i alt 2747(..) For at mangle penge, hvis der kommer en uventet udgift. Svarmuligheder: For tiden slet ikke utryg, 2. For tiden kun lidt utryg 3. For tiden noget utryg. 4. For tiden meget utryg. 5. For tiden ikke relevant for mig. 6. Ved ikke/ønsker ikke at svare. Noget og meget utrygge er lagt sammen. Svaret "For tiden ikke relevant for mig" indgår i procentberegningen, mens "ved-ikke-svar" er udeladt.

Kilde: Tryghedsmålingerne.

Derimod kunne utrygheden for at uventede regninger pludselig vælter økonomien godt være en forklaring på, at den overordnede tryghed falder lidt. Andelen, der er noget eller meget utrygge på det punkt er vokset fra 33 pct. sidste år til 39. pct. i 2024. Utrygheden for at miste jobbet hænger ikke sammen med tilliden, mens utrygheden for at mangle penge til pludselige udgifter har en moderat sammenhæng.

Utrygheden for at blive ladt i stikken af velfærdssamfundet er også taget til i det seneste år, som det ses i figur 8.3.

Figur 8.3
– Velfærdsutrygheder

Stadig flere er blevet utrygge for fremtidens velfærd.

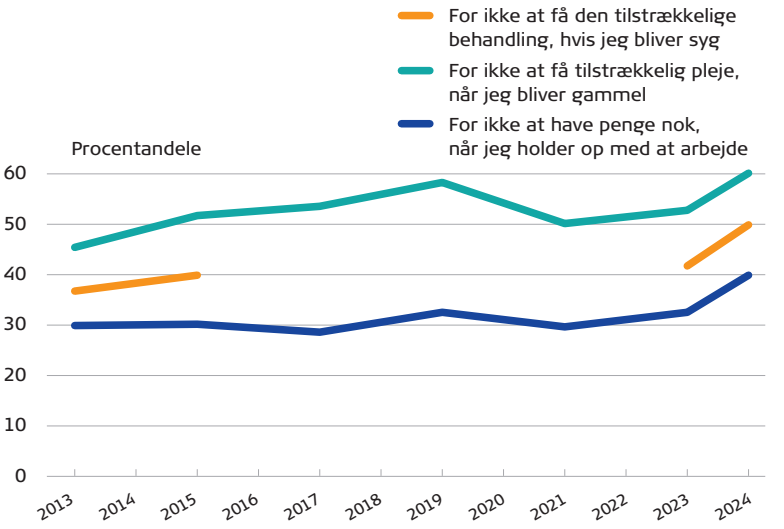

Spørgsmålsformulering: Nedenfor er anført en række problemer. Angiv hvor utryg du for tiden er over for disse problemer: (..) For ikke at have penge nok, når jeg holder op med at arbejde. For ikke at kunne forlade arbejdsmarkedet på en værdig måde. For ikke at få den tilstrækkelige behandling, hvis jeg bliver syg. For ikke at få tilstrækkelig pleje, når jeg bliver gammel. kun til svarpersoner over 40 år (N= 2232). Se i øvrigt note til figur 8.2.

Kilde: Tryghedsmålingerne.

Problemer i sundhedssektoren og ældreplejen spillede en stor rolle på den offentlige dagsorden i 2023. Det har den også gjort i 2024 med vigtige beslutninger om at øge bevillingerne og mindske administrativt tidrøveri i begge sektorer. Alligevel er flere end vi har målt før utrygge ved, om der er syge- og ældrepleje, når de får brug for det.

At rekordmange er utrygge for, om de har penge nok den dag de indleder deres otium kan afspejle den usikkerhed om tilbagetrækningsordningerne efter at regeringen havde bebudet beskæringer af dem. Det kan også skyldes, at pensionsformuerne skrumpede kraftigt i 2022.

Utrygheden for, om der er penge til ens tilbagetrækning, hænger i moderat omfang sammen med tillid til det politiske system, men frygten for at komme til at mangle pleje slår noget kraftigere ud. Hvor meget det er manglende tillid til politikerne, der får nogle svarpersoner til at tvivle på fremtidens velfærd, og hvor meget det forholder sig omvendt, kan vi ikke vide.

I den følgende figur, er der spurgt til den generelle økonomiske utryghed i husstanden.

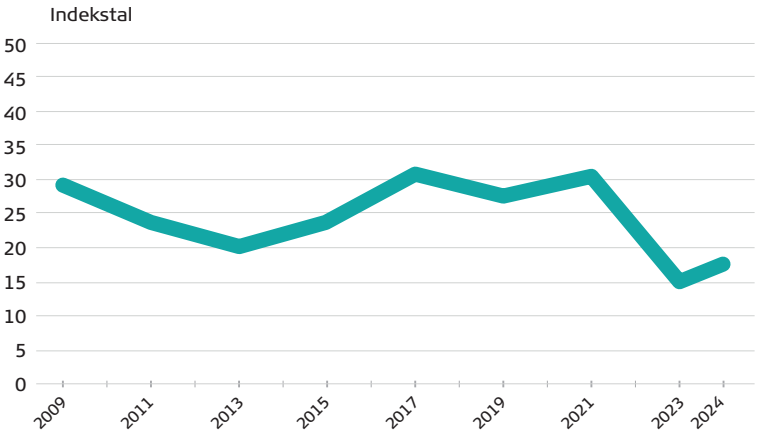

Figur 8.4
– Økonomisk utryghed

Den økonomiske tryghed faldt markant frem til 2023. Den er kun en smule bedre i 2024.

Spørgsmålsformulering: Hvor tryg eller utryg vil du overordnet set betragte den nuværende økonomiske situation i din husstand? Svarskala: Helt enig, delvist enig, hverken enig eller uenig, delvis uenig og helt uenig. Det økonomiske tryghedsindeks har sat helt enig lig med 100, delvist enig lig med 50, hverken enig eller uenig lig med 0, delvis uenig lig med minus 50 og helt uenig lig med minus 100. Derefter er der beregnet et gennemsnit for de enkelte år. N = 3848-5747.

Kilde: Tryghedsmålingerne.

Den gennemsnitlige tryghed i familieøkonomien var i top i finanskrisens første år (2009), men faldt så i årene derpå formodentlig som følge af krisen og reformer, der reducerede den sociale beskyttelse. Fra 2015 og frem gik det bedre frem til toppunktet under pandemien i 2021. Derpå fulgte prisstigninger bl.a. som følge af nedlukningerne og krigen i Ukraine.

I 2024 er Danmark i toppen af den økonomiske superliga med et BNP pr. indbygger, der slår næsten alle andre lande i Europa, herunder naboerne Sverige og Tyskland. Danmarks betalingsbalanceoverskud er så stort, at det strengt taget strider mod EU-reglerne. Og de offentlige udgifter i pct. af BNP var ved udgangen 2023 under 30 pct. af BNP og 4. lavest i EU.

Det ser helt anderledes ud for en del borgere. 2023 var det værste år, uanset hvilket mål vi bruger. Den økonomiske utryghed ramte dybere end i finanskrisens værste år. 2024 er kun marginalt bedre – og stadig det næst værste år, uanset hvilket mål vi bruger. Det er måske

ikke så overraskende for den, der følger Danmarks Statistiks målinger af forbrugertilliden, men det er næppe det indtryk, man typisk får fra den offentlige debat.

Den økonomiske tryghed har en moderat – men klar – sammenhæng med samfundstilliden, og her er der mindre grund til at sætte spørgsmålstegn ved, hvad der er årsag og hvad der er virkning.

Virkningen af de private utrygheder kan holdes sammen i en såkaldt regressionsanalyse, der har medtaget de spørgsmål ovenfor, der havde sammenhæng med tilliden.

Samtidig har vi inddraget den generelle tryghed plus et spørgsmål om, hvor tilfredse svarpersonerne er med tilværelsen.

Facit er, at den økonomisk utryghed i husstanden spiller en betydelig rolle for tilliden til det politiske system og bag ved den økonomiske utryghed ligger frygten for et fattigt otium og for ikke kunne betale sine regninger. Frygten for utilstrækkelig sundhedsbehandling og pleje i alderdommen tæller også, når svarpersonerne opgør deres "samfundstillid" i almindelighed og i særdeleshed til det politiske system.[1]

De fælles onder

Den utryghed, der er målt ovenfor, rammer større eller mindre dele af befolkningen direkte. De bekymringer, der omtales i det følgende, er kollektive problemer, man især er optaget af som borger. I nogle tilfælde er det hjertesager, som nogle går i demonstration eller tager til rally for, og som også kan betyde noget for, hvem de ønsker i spidsen for landet.

Figur 8.5 viser en række emner, der bekymrer flere end i 2023.

Den bekymring, der er taget mest til, drejer sig om risikoen for et terrorangreb i Danmark. Den gik sidst voldsomt i vejret i 2016 og 17, hvor Islamisk Stat gennemførte sine blodige angreb på civile, også i Europa.

Vi ved ikke, hvorfor den er vokset så dramatisk siden forsommeren 2023, men et relateret spørgsmål har været koranafbrændingerne, som ifølge regeringens advarsler kunne bringe Danmark tilbage i sigtekornet på samme måde som under Muhammed-krisen. Også konflikten i Gaza har ført til frygt for terroraktioner i Danmark.[2]

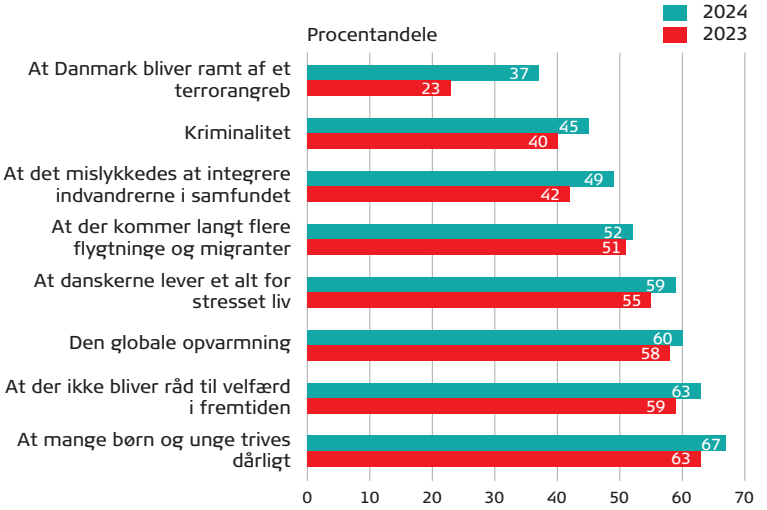

Figur 8.5
– Voksende bekymringer

Verdens lykkeligste folk er ikke blevet mindre bekymrede.

Spørgsmålsformulering: Nedenfor er nævnt en række samfundsproblemer, man som borger i Danmark kan være mere eller mindre bekymret over. Angiv hvor bekymret du som borger for tiden er for hvert af disse samfundsproblemer. (Se formulering i figuren) Svarmuligheder: Meget bekymret. 2. Bekymret. 3. Hverken bekymret eller ubekymret. 4.Ubekymret. 5. Meget ubekymret. 6. Ved ikke. Andel meget bekymret og bekymret er lagt sammen. En samlet oversigt over borgernes bekymringer siden 2009 ses i bilag 2.

Kilde: Tryghedsmålingerne.

Den øgede bekymring for kriminalitet kunne tænkes at hænge sammen med det voksende antal anmeldelser, selvom niveauet i 2023 fortsat lå lavere end i tiden før pandemien. Derimod rejser politiet årligt flere og flere sigtelser.

Jo mere bekymring, jo mindre tillid, både for unge og gamle, men sammenhængen er klart stærkest for 66 år+. Frygt for kriminalitet (som samfundsproblem) svækker tilliden voldsomt.

Derimod savner vi gode hypoteser, som kan forklare, at bekymringen for dårlig integration er vokset med så meget som syv pct. siden sidste sommer. Det kunne måske bedre forklares, hvis frygten for nye strømme af flygtninge og migranter var taget til. Det er ingen hemmelighed, at stadig flere forsøger at komme til Europa. Her er bekymringen dog kun vokset marginalt. Og også her er sammenhængen stærkest blandt ældre.

Klimabekymringen kulminerede omkring valget i 2019, der siden blev kaldt for Klimavalget og hvor 70 pct. erklærede deres bekymring. Niveauet faldt meget under pandemien, men er siden vokset fra måling til måling. Den deles nogenlunde lige af unge og ældre i vores undersøgelse.

Der er også sammenhæng mellem tillid og klimabekymring. Blandt de *meget* bekymrede er tilliden i gennemsnit 4,79 på skalaen fra 0 til 10. Blandt dem, der "kun" er bekymrede, er tilliden lidt højere, nemlig 4,91. Det kan tages som et udtryk for, at utålmodigheden hos de "meget bekymrede" går ud over tilliden til regeringen (som der måles på her). Effekten er i så fald meget beskeden. Og begge grupper ligger tydeligt over tillidsgennemsnittet for alle på 4,51.

Derimod er tilliden markant lavere blandt svarpersoner, de er "meget ubekymrede" for global opvarmning, nemlig 2,27. Det udgør små seks pct. af svarpersonerne. Se også boksen Vindmøller – ja tak!

Bekymringen for danskernes stressede liv er vokset fra måling til måling i takt med at stadig flere voksne i i tryghedsmålingerne melder om stress og stadig flere unge melder om misrivsel.

De to topscorere – fremtidens velfærd og unges trivsel – har vi tidligere set endnu højere, men begge er tydeligt på vej op. For velfærdens vedkommende akkompagneret af en mere personlig frygt for, om velfærdsapparaterne kan magte fremtidens velfærdsopgaver – jf. figur 8.3.

Den bekymrende sikkerhed

Sikkerhedspolitikken er også rykket endnu højere op blandt danskernes hovedbekymringer. I sommeren 2023 så mange den forestående ukrainske offensiv som begyndelsen på enden af den russiske angrebskrig. Siden årsskiftet er optimismen afløst af pessimisme på Ukraines vegne måske på grund af stadig mere desperat mangel på ammunition og en voksende usikkerhed om USA's støtte i det længere løb. Begge dele ses tydeligt i figur 8.6.

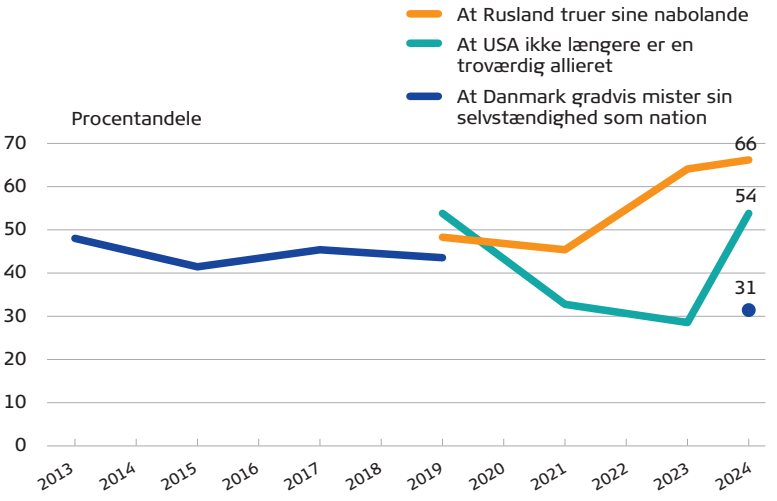

Figur 8.6
– Geopolitiske bekymringer

Bekymringen for at Danmark mister sin selvstændighed har historisk været en del af modstanden mod EU. I dag ser flere danskere EU som en del af løsningen fremfor problemet. jf. også figur 1.3 s. 12.

Spørgsmålsformulering mv.: Se figur 8.5.

Tilliden til USA som allieret var i marts 24 på samme niveau som i årene under præsident Trump.

Bekymringen for Rusland var til gengæld vokset yderligere et par procent fra 64 pct. til 66 pct. sidste år, men sammenhængen med tillid til danske institutioner er ikke særlig tydelig – variationen er ret beskeden. De meget bekymrede har en gennemsnitlig tillid på 4,56, mens de "kun" bekymredes tillid er 4,81 (igen målt på tilliden til regeringen). Forskellen kan også her tænkes at afspejle de "meget bekymredes" utålmodighed evt. kombineret med fortvivlelse over forsvaret (som også har mistet tillid (jf. figur 1.2 s 11 og figur 8.7 nedenfor).

Den eneste markante her er gruppen af "helt ubekymrede" over Rusland, hvor tilliden til regeringen er på 2,31. Om det så skyldes, at de er positive overfor Rusland eller bare finder, at Ukraine er meget langt væk, ved vi ikke.

Men gruppen er ikke stor, og bekymringen over krigen er vokset siden sidste måling i sommeren 2023 – som det ses i figur 8.7.

Figur 8.7
– Bekymringer for freden

Udviklingen i Ruslands angrebskrig bliver en stadig større bekymring.

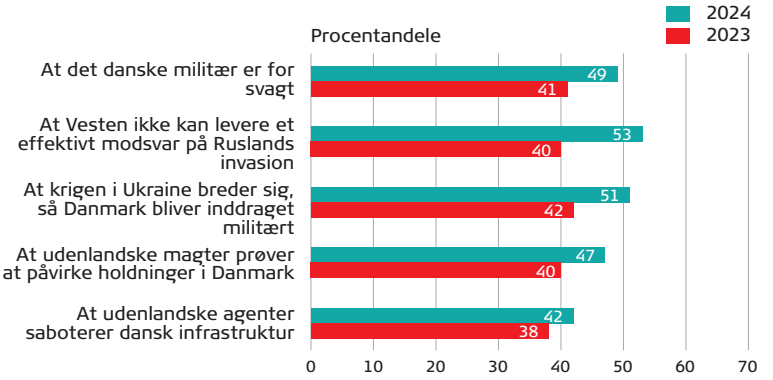

Spørgeformulering mv: Se figur 8.5.

Betragteligt flere end i sommeren 2023 er blevet bekymrede for, om Vesten kan matche Rusland militært og mere end hver anden ser for sig, at det en dag kan blive Danmarks sønner og døtre, der kravler rundt i det iskolde mudder.

Noter

1. Sammen med livstilfredsheden og den generelle tryghed "forklarer" de to utrygheder 12,5 pct. af variansen i tilliden til regeringen.
2. Flemming Drejer, chefpolitiinspektør og operativ chef i PET, sagde på et pressemøde torsdag 14. december ifølge Ritzau, at politiets efterforskning "har afdækket, at et netværk af personer har været i gang med at forberede en terrorhandling". Han ville ikke sige noget om mål og motiv, men "der er tråde til bandemiljøet, til den forbudte bande Loyal To Familia, red., personer der opholder sig i Danmark og i udlandet", lød det. Desuden sagde han, at politiet "er opmærksomme på jødiske lokaliteter".

Vindmøller – ja tak!

Befolkningens bekymring for klimaændringerne viser sig blandt andet i folks vilje til at leve med gener fra vindmøller i nærheden. Viljen testes løbende af konkrete projekter i landskabet, og har ofte mest lignet modvilje – der også har fået omfattende medieomtale. Tryghedsmålingen har inddraget spørgsmålet i fire tryghedsmålinger fra sommeren 2021 og frem til marts 2024.

I sommeren 2021 bad vi svarpersonerne tage stilling til udsagnet: *"Der er områder i min kommune, hvor der godt kan opstilles vindmøller".* Formuleringen kaldte mere på en koldsindig vurdering af mulighederne end på de varme følelser. Ikke desto mindre var relationen positiv: 42 pct. var enige i, at deres kommune havde plads til vindmøllerne og i Nord- og Vestjylland, Sydvestsjælland samt Fyn (minus Odense, men plus sydhavsøerne) var flertallet på over 50 pct. I marts strammede vi formuleringen til *"Det er OK for mig, at der sættes nye vindmøller op i min kommune"*.

I det udsagn var 52,3 pct. "helt enige", og yderligere 22,4 pct. "delvis enige" – altså 75 pct. i afrundede tal. I en undersøgelse i maj måned samme år faldt tilslutningen lidt:

47 pct. var helt enige, 23 pct. delvis enige i, at det var OK med nye møller i deres kommune.

I denne måling er formuleringen strammet endnu engang og lyder nu: *"Det er OK for mig, at der sættes nye vindmøller op i nærheden af, hvor jeg bor".* Det siger 13 pct. helt eller delvis nej til, mens 63 pct. er enige, heraf er 33 pct. helt enige. For kommuner og vindmølleprojektmagere er der med andre ord en positiv forhåndsindstilling i næsten 2/3 af befolkningen.

Kapitel 9

Vores bedste bud

De foregående sider har undersøgt en lang række af de faktorer, der spiller en rolle for tilliden i Danmark. Analysen fulgte to spor: Først så vi på tilliden mellem folk og folkevalgte og de institutioner, der udøver samfundsmagten på befolkningens vegne – "samfundstilliden". Dernæst har vi set på tilliden mellem mennesker indbyrdes.

Baggrunden er en række foruroligende tegn i de senere år på, at samfundstilliden er på vej ned. Nogle advarer også om trusler mod tilliden folk imellem, der er vigtig for sammenhængskraften - og trygheden - i samfundet. Spørgsmålet er, om der er tale om midlertidige udsving eller om mere permanente tendenser. Kan Danmark ligefrem være på vej ind i en nedadgående tillidsspiral, som man bl.a. har set i USA og Storbritannien?

Det vil vi gerne give vores bedste bud på – som en sammenfattende fortolkning af de forudgående analyser. Vel vidende, at de store samfundsforandringer typisk er svære at opfatte (og blive enige om), mens de sker og derfor ikke slår igennem i befolkningsundersøgelser lige med det samme – eller på den måde, vi forestiller os.

Samfundstilliden er målt ved at se på tilliden til de bærende samfundsinstitutioner og det politiske system (jf. kapitel 1). Pilen peger i næsten alle tilfælde samme vej, men den ses tydeligst i spørgsmålene om tilliden til regeringen/politikerne: Floden løfter og sænker alle både, men det politiske system har hånden på slusen, der regulerer vandstanden.

Ændringerne i samfundstilliden er overordnet set negative, selvom niveauet fortsat er højt. I hvert fald sammenlignet med de fleste andre lande, som i ofte har knap så gode løsninger på fælles problemer - fra sikring af veje over klimatilpasning til alderdomspensioner.

Man kan også undre sig over tilbagegangen. Sjældent har det danske samfund haft så meget medvind på cykelstien – med enorme overskud på betalingsbalancen, voksende skatteindtægter og meget lav ledighed.

Den mest markante bekymring, frygten for russisk aggression, er blevet adresseret af det politiske system, der på det punkt har et stort flertal bag sig. Måske har Ukrainekrigen endda været med til at reparere et andet stort tillidsproblem, nemlig den historiske konflikt om Danmarks forhold til EU. Meget taler for, at krigen i Ukraine har været med til at gøre danskerne til *tillidsfulde* europæere – stik imod tendenser i flere af de gamle kernelande

Betydningsfulde faktorer

I skemaet har vi samlet de faktorer, der virker sammen med samfundstilliden i stor eller lille grad. Vi har omvendt udeladt faktorer, som vi har undersøgt, men som ikke spiller nogen rolle for samfundstilliden.

Den første spalte, *"samvariationen"*, fortæller om samfundstilliden *normalt* flytter sig i takt med det pågældende spørgsmål.

Økonomisk tryghed betyder fx noget for om tilliden er høj eller lav, det er der principielt intet nyt i. Det nye er, at den økonomiske utryghed rent faktisk voksede fra 2022, især som følge af inflationen (2. spalte). Siden er den stort set uændret, så det er ikke den økonomiske utryghed, der fik tilliden til at falde fra 2023 til 2024 (3. spalte).

Social lighed hhv. ulighed spiller en stor rolle for tilliden. Forklaringen overlapper delvis med den foregående, da folk i høje positioner i mindre utrygge økonomisk. Derfor har den forstærket den økonomiske utryghed i nogle grupper i de senere år. Ulighed handler dog om meget mere end økonomi: placeringen i forhold til arbejdsmarkedet, uddannelsesbaggrunden mv har selvstændig betydning for, hvor trygt og tillidsfuldt, man (gennemsnitligt) ser på verden.

	Samvariation	Ændring i samfundstillid 2021-23	Ændring i samfundstillid 2024-2024
Økonomisk tryghed	Stor	Stor	Ved ikke
Social lighed	Stor	Lille	Ved ikke
Fair, offentlig sagsbehandling	Stor	Ved ikke	Ved ikke
Kritik af politiet	Lille	Ved ikke	Stor *
Korruptionsvurdering	Stor	Ved ikke	Ved ikke
Politisk lydhørhed	Stor	Stor	Stor
Ejendomsværdibeskatning	Lille	Lille	Stor
Klimatruslen	Lille	Lille	Lille
Ruslands aggression	Lille	Lille	Lille
Velfærdsbekymring	Stor	Lille	Stor

*Den stærke sammenhæng vedrører især politiets egne problemer og i mindre grad faldende tillid til det politiske system.

Fairness: Tilliden til samfundsinstitutionerne afhænger også af, hvordan man oplever mødet med den offentlige sektor. Dem, der oplever behandlingen i det offentlige som usaglig, unfair eller diskriminerende, har mindre tillid. Oplever man omvendt, at systemet sætter borgerens ve og vel i højsædet, vokser tilliden jf. kapitel 2. Borgernes (givetvis meget sammensatte) grunde til at se på det offentlige, som de gør, kender vi ikke.

Politiet er en af de samfundsinstitutioner, der er blevet kritiseret for sin behandling af borgerne, jf. kapitel 3. Kritikken er ikke ny, men den er blevet aktualiseret af en række dårlige sager i 2023-2024, der har ramt tilliden til politiet.

Korruption: Vurderingen af om Danmark er mere eller mindre korrupt, har også grundlæggende betydning for tilliden til institutionerne. Derimod spiller ens personlige erfaringer med misbrug af magtpositioner i det offentlige ikke den store rolle (selvom der kan være en vis sammenhæng, jf. kapitel 4). Vi kan dog ikke afgøre, om mistilliden er et resultat af vurderingen eller omvendt. Vi har heller ikke grund til at tro, at det skulle være sager af den slags fra de allerseneste år, der har fået tilliden til at falde.

Politisk lydhørhed spiller en stor rolle for tilliden til det politiske system. I hvert fald i Danmark, med lange traditioner for samarbejde og konsensus. I 2023 og 2024 har afskaffelsen af Store Bededag på tværs af brede protester, kostet dyrt på tilliden, jævnt fordelt hen over det politiske spektrum.

Det nye system for ejendomsværdibeskatning, der førte til mange tusinde skæve værdiansættelser, har også belastet tilliden, især hos boligejerne og især til det politiske system.

Klimatruslen har især påvirket tilliden hos mennesker, der synes, at den bliver overdrevet. Derimod er det svært at få øje på større grupper, der har særlig lav tillid til det politiske system, fordi de synes, at politikerne gør for lidt.

Ruslands aggression ser ikke ud til at have øget tilliden til politikerne, selvom dansk politik har bred folkelig opbakning. Tilliden til forsvaret og NATO er gået tilbage (figur 1,2 og 1.3 kapitel 1). Derimod har den muligvis øget tilliden til EU. Der er også en mindre gruppe, der ikke ser Rusland som en trussel, og som har fået mindre tillid til det politiske system.

Velfærdsbekymring: En sidste kilde til mistillid, som vi har målt på, er den faldende tiltro til, at velfærdssystemerne kan klare sine opgaver på langt sigt, herunder særlig omsorgsopgaverne. (se også Tryghed og velfærd i Danmark 2023, kapitel 10 og 11).

Hvad påvirker den generaliserede tillid?

For den enkelte kan tilliden til andre slutte brat. For befolkningen som helhed sker ændringerne typisk over en længere årrække, som følge af gennemgribende forandringer af samfundsliv, magtforhold og kulturelle strømninger.

Nogle af forandringerne drejer sig om samfundets styring og den måde den opfattes på. Vi ser et tydeligt samvariation mellem den generaliserede tillid og tilliden til det politiske system. At de vigtigste samfundsinstitutioner opfattes som retfærdige og transparente er mindst lige så betydningsfuldt (jf. kapitel 6 s.58).

	Samvariation i generaliseret tillid
Politisk tillid	Moderat
Retfærdige institutioner	Stor
Ordholdenhedsdimensionen	Stor
Ansvarlighedsdimensionen	Stor
Svigt fra nærmeste	Stor
Personlige ressourcer	Stor

De erfaringer, vi gør os med andre mennesker, har også betydning, jf. det, vi kaldte hverdagstilliden i kapitel 6.

Vi fandt her to holdningsdimensioner, der supplerer den generaliserede tryghed. "Ansvarlighedsdimensionen" drejer sig mest om en grundlæggende ordentlighed i forhold til andre i det konkrete liv.

"Ordholdenhedsdimensionen" er et aspekt ved tryghed, der handler om at kunne holde på hemmeligheder og det, man lover.

Vi så også, at oplevelsen svigt går ud over tilliden til andre – især – men ikke udelukkende – de svigt, man oplever i sit personlige liv.

Endelig betyder de personlige ressourcer meget. Det har vi bl.a. målt ved at sammenholde den generaliserede tillid sammen med svarpersonernes oplevelse af at have styr på livet (se figur 6.3 side 58), der sammenfatter ressourcer som høj status, (økonomisk) tryghed og helbred.

Derimod fandt vi – overraskende – ingen tegn på, at befolkningens respekt for lovene hhv. accept af berigelseskriminalitet i mindre skala skulle hænge sammen med den generaliserede tillid.

Der var også kun svage sammenhænge mellem generaliseret tillid og folks vurdering af, hvor langt andre typisk er parate til at gå for at hjælpe i kritiske situationer (Figur 7.3 og 7.4 i kapitel 7)

Fortsætter nedturen?

Er de fald, som vores tal vidner om, udtryk for tendenser eller er det forbipasserende omstændigheder?

Når det gælder samfundstilliden, er vores bedste bud, at faldet udmærket kan vendes. Faldet skyldes i meget høj grad en aktuel utilfredshed med politiske beslutninger og fejltrin hos politikere og embedsmænd.

Hvis kurven vender, vil det ikke være første gang. Tilliden til det politiske system tilliden lå lavt i de kriseplagede 70'ere, men steg fra midten af 80'erne for så at styrtdykke igen i 1989, da regering og opposition opgav et stort anlagt økonomisk udspil. I 1990'erne voksede tilliden til de politiske beslutninger igen, men den faldt atter i årene med velfærdsstramninger efter finanskrisen. Herfra gik udviklingen mod det højeste niveau at tillid, der nogensinde er målt, i begyndelsen af pandemien, da beslutningssystemet for alvor skulle stå sin

prøve. Det er den bølgetop, vi er kommet ned fra, men dog hverken til niveauet i 2017 eller 1989.

Samtidig har det politiske system rig mulighed for at iværksætte "tillidsskabende foranstaltninger," der manifesterer vilje til dialog, styrker bolværkerne mod korruption og kammerateri mv.

Når det gælder faldet i den generaliserede tillid, er vi på mere gyngende grund. For det første er usikkert, om der overhovedet er et fald – der er ikke fuld overensstemmelse mellem de tidsserier, vi har til rådighed.

For det andet har vi måske endnu ikke fat i de rigtige hypoteser, der forklarer, hvorfor velfærdsstatens børnebørn øjensynlig har mindre tillid til andre mennesker end man finder hos deres bedsteforældre.

Bilag 1

Sådan har vi lavet Tryghedsmåling 2024/ Tillid i Danmark

Tryghedsmåling 2024 er først og fremmest baseret på en surveyundersøgelse, der er gennemført i perioden 12. februar – 4. april 2024. Kapitlet "Tillid imellem os " trækker desuden på Rockwool-projektet *Borgerne og lovene*. Alle interviews er gennemført via internettet af analysefirmaet YouGov og baseret på YouGovs Danmarkspanel.

Til hovedundersøgelsen er der udsendt invitationer via e-mail. Data er indsamlet med henblik på at opnå svar fra et repræsentativt udsnit af den danske befolkning over 18 år. I alt har 6498 respondenter påbegyndt undersøgelsen, hvoraf 5725 har gennemført den. Ud af disse 5725 respondenter, som gennemførte undersøgelsen, har 2047 respondenter deltaget i tryghedsmålingen 2019, 2353 respondenter har deltaget i tryghedsmålingen 2021 og 3560 respondenter har deltaget i tryghedsmålingen 2023.

En analyse viser, at kvinder er i overtal blandt svarpersonerne idet hele 56,7 pct. er kvinder og 43,3 pct. er mænd. Også de yngste grupper er underrepræsenteret. Data er derfor vejet på baggrund af et ideal fra Danmarks Statistik, således at svarene er mest muligt repræsentative for befolkningen med hensyn til køn, alder, bopæls-region og uddannelse.

Derimod er det givet, at den ikke er helt repræsentativ i alle henseender. Fx har den – som i næsten alle surveyundersøgelser – en dårlig repræsentation af samfundsgrupper, der ikke besvarer digitale spørgeskemaer fx svage ældre eller hjemløse. Panelet kan også have andre skævheder, der kan være sværere at vurdere, da vi ikke har en objektiv facitliste (som vi har når det f.eks. gælder alders- og kønsfordelingen i samfundet). Det er en vigtig del af analysearbejdet at undersøge betydningen af den slags skævheder i stikprøven. Det gøres især ved at sammenligne data med andre undersøgelser, der er gennemført i samme periode men med andre webpaneler/rekrutteringsmetoder. Det er bl.a. den slags analyser, der ligger bag, når vi indimellem udtrykker os mere forsigtigt end en umiddelbar læsning af tallene måske kunne tilsige.

Skævheder i stikprøven kan ændre svarfordelingen i nogle spørgsmål med nogle få procent, men det påvirker sjældent muligheden for at beskrive de overordnede udviklinger i samfundet (tidsserierne), og de har kun marginal betydning for demografiske variationer i stikprøven – altså forskelle mellem mænd og kvinder, unge og gamle, beskæftigede og arbejdsløse osv. Med de store stikprøver i YouGov-målingerne er det endda muligt at undersøge temmelig små samfundsgrupper uden at resultaterne bliver upålidelige pga. statistisk usikkerhed. Alt i alt er der ikke grundlag for at betvivle hverken disse eller undersøgelsens generelle billede af udviklingstendenserne i vores tidsserier.

Tillidsmålingen er udformet af **professor Jørgen Goul Andersen**, Aalborg Universitet, **konsulent Jacob Andersen**, Dansk Kommunikation og **forskningschef Anders Hede**, **projektchef Sophie Danneris** og **projektchef Peter G.H. Madsen**, TrygFonden. Analysen af data er foretaget af Jørgen Goul Andersen. Projektet er ledet af Jacob Andersen, der også har forfattet teksten. Undersøgelsen føjer sig til en række af særundersøgelser, der er gennemført ved siden af de regelmæssige Tryghedsmålinger, som TrygFonden har gennemført siden 2004 om bl.a. terror, digital tryghed, klima, Covid19 og tryghed i arbejdslivet. Alle undersøgelserne er præsenteret på TrygFondens site, hvor de også kan downloades:

https://www.tryghed.dk/viden/tryghedsmaalinger

Undersøgelsens data er også offentligt tilgængelige.

Bilag 2: Oversigtstabeller

Tillid til samfundsinstitutionerne – samlet oversigt

	Politi-et	Dom-stole-ne	Den of-fent-lige admi-nistra-tion	Kom-muni-labe-sty-relsen i din kom-mune	Folke-tinget	Rege-ringen	De poli-tiske partier	EU	FN (de For-enede Natio-ner)	NATO	Det dan-ske for-svar	SKAT
Maj 2017	7,17	7,53	5,44	5,25	4,98	4,47	4,51	4,22	5,68			
Maj 2019	6,93	7,45	5,54	5,41	5,19	4,90	4,68	4,74	5,95			
Maj 2020	7,66	7,82	6,30	5,99	6,48	6,72	5,79	5,21	6,07	-	-	
Okt/nov 2020	7,67	7,83	6,27	5,99	6,31	6,38	5,61	5,17	6,14	-	-	
Feb 2021	7,40	7,77	6,27	5,89	6,12	6,09	5,49	5,10	6,05			
Maj 2021	6,98	7,45	5,74	5,41	5,64	5,70	4,96	4,87	5,84			
Marts 2022	7,29	7,70	6,11	5,76	5,96	5,71	5,27	5,43	6,38	6,91	-	
Maj 2022	7,37	7,73	5,96	5,64	5,88	5,60	5,28	5,39	6,39	7,07	-	
2022 Valgun-dersøgelsen	7,39	7,75	5,81	5,60	5,61	5,35	5,00	5,15	6,20	6,85		
Marts 2023	6,99	7,37	5,78	5,50	5,24	4,77	4,39	5,15	6,08	6,57	6,17	
Maj 2023	7,29	7,69	5,88	5,47	5,37	4,91	4,82	5,19	6,06	6,67		
Marts 2024	6,69	7,45	5,59	5,09	4,98	4,51	4,23	5,27	5,83	6,45	5,83	5,52

Her er en liste med forskellige institutioner. Angiv venligst på en skala 0-10, hvor stor tillid du personligt har til hver af disse. Kilder Tryghedsmålingerne, herunder særmålinger om Covid-19 og krigen i Ukraine, samt Aalborg Universitets Valgundersøgelse 2022.

Udvikling i samfundsbekymringer 2009-2023

Procentandel bekymrede ("meget bekymret" eller "bekymret").
Kun 18-65-årige.

	2009	2011	2013	2015	2017	2019	2021	2023	2024
Kriminalitet	61.7	53.9	57.7	53.1	55.3	54.1	46.2	40,2	45,2
At Danmark bliver ramt af et terrorangreb	24.5	25.7	21.5	30.5	50.0	37.0	30.1	22,6	36,7
Den globale opvarmning	55.0	47.1	47.0	47.1	61.4	70.1	52.9	58,3	60,4
At der ikke bliver råd til velfærd i fremtiden	55.9	60.3	65.5	63.0	67.1	69.2	57.1	59,1	62,9
At danskerne lever et alt for stresset liv	44.8	46.4	47.0	47.3	54.7	55.5	52.8	55,3	58,8
At mange børn og unge trives dårligt						69.3	59.2	63,3	67,0
At ekstreme politisk holdninger bliver mere udbredte									51,4
At det mislykkedes at integrere indvandrerne i samfundet	53.8	48.6	56.7	56.2	62.6	61.5	57.7	41,9	48,8
At der kommer langt flere flygtninge og migranter						56.4	50.4	51,2	51,7
At Danmark gradvis mister sin selvstændighed som nation	46.6	41.1	48.0	41.5	45.4	43.6			31,4
At USA ikke længere er en troværdig allieret						53.9	32.9	28,5	53,9
At Rusland truer sine nabolande						48.4	45.4	64,0	66,3
At det danske militær er for svagt								41,4	48,9
At Vesten ikke kan levere et effektivt modsvar på Ruslands invasion								39,7	53,2
At krigen i Ukraine breder sig, så Danmark bliver inddraget militært								41,8	50,7
At udenlandske magter prøver at påvirke holdninger i Danmark								39,6	46,8
At udenlandske agenter saboterer dansk infrastruktur								38,1	42,3

Spørgsmål: Nedenfor er nævnt en række samfundsproblemer, man som borger i Danmark kan være mere eller mindre bekymret over. Angiv hvor bekymret du som borger for tiden er for hvert af disse samfundsproblemer. Svarskala: 1.Meget bekymret. 2.Bekymret. 3.Hverken bekymret eller ubekymret. 4.Ubekymret. 5.Meget ubekymret. 6. Ved ikke.

Samfundsaktørers samfundshensyn 2017 og 2024

	2024	2017	Ved ikke pct i 2024	N 2024	N 2017
Fagforeningerne	-2,07	1,18	14	2446	5024
Lægeforeningen	0,23	-2,76	26	2103	4130
Kræftens Bekæmpelse	31,33	27,56	14	2452	5044
De store erhvervsorganisationer	-30,40	-31,81	22	2216	4508
Landbrugets organisationer	-32,47	-34,05	21	2261	4520
Realkreditinstitutterne	-47,80	-57,52	19	2296	4803
Danmarks Naturfredningsforening	20,70	19,88	17	2363	4772
Dansk Flygtningehjælp	8,80	1,70	17	2368	4866
Bankerne	-59,18	-62,52	9	2591	5224
De landsdækkende aviser	-19,50	-26,26	16	2402	4914
Danmarks Radio	2,77	-8,84	15	2420	4957
Forsikringsselskaberne	-39,06	-47,47	11	2545	5125
Almennyttige fonde	7,06	1,74	34	1874	4062

Spørgsmålsformulering: Tager de følgende virksomheder og organisationer kun hensyn til egne særinteresser, eller tager de også hensyn til samfundet? (se figuren). Marker på en skala, hvor 1 betyder "kun egne interesser" og 5 betyder "stort hensyn til samfundet. Der kan også svares "Ved ikke". For overskuelighedens skyld er alle svar omregnet til indekstal: hvor 5 er sat til 100, 4 er sat til 50, 3 er sat til 0, 2 er sat til minus 50 og 1 er sat til minus 100. Derefter er der beregnet et gennemsnit for hhv. 2017 og 2024.

Faktoranalyse

Korrelationer mellem generaliseret tillid, lovmoral, hverdagstillid og skuffelser.

Pattern Matrixa					
	Component				
	1	2	3	4	5
Q81_4_1 Det er de færreste, der kan holde på en vigtig hemmelighed	,063	-,168	,002	,730	-,034
Q81_4_2 Folk tager typisk ansvaret, hvis deres børn har gjort noget galt	-,142	-,474	-,105	,236	,338
Q81_4_4 De fleste er normalt ærlige, når de fortæller om noget, de har oplevet	,104	-,653	-,042	,144	,161
Q81_4_5 Det er efterhånden de færreste, der sætter en ære i at holde, hvad de lover	,032	-,015	,034	,793	-,019
Q81_4_6 Det er meget få, der ikke betaler, når de tager noget fra en bod ved vejen	-,029	-,603	,035	,112	-,082
Q81_4_9 De fleste vil gerne hjælpe andre, også selvom de ikke kender dem	,037	-,687	-,013	,104	,144
Q81_4_10 Korruption er meget sjældent i Danmark	,007	-,648	,001	-,143	-,169
Q81_4_11 Næsten ingen bruger vold, bortset fra i nødstilfælde	-,086	-,671	,044	-,066	-,092
Q81_4_12 Man kan stole på at de allerfleste voksne vil opføre sig ansvarligt/ordentligt, hvis de har ansvaret for andres børn	,121	-,752	,012	-,002	-,007
Q81_5_1 I dit private liv	-,016	,149	,431	,273	-,044
Q81_5_2 På internettet	-,064	-,038	,692	-,061	,042
Q81_5_3 I forbindelse med køb eller salg	-,134	,018	,567	,024	,148
Q81_5_4 I forbindelse med arbejde	-,037	,013	,500	,123	-,039
Q81_5_5 I samfundet generelt	,116	,037	,783	,013	-,107
Q81_5_6 I verden mere generelt	,124	-,119	,810	-,142	-,013
q81_1_1 At man modtager sociale ydelser, man ikke har krav på	,668	,054	-,001	,032	,081
q81_1_2 At man undlader at købe billet til offentlig transport (fx bus/tog)	,711	-,013	,009	-,056	,201
q81_1_3 At man snyder i skat, såfremt man har muligheden	,777	-,003	,000	-,009	,100
q81_1_4 At man køber tyvekoster	,837	-,033	-,023	-,022	,028
q81_1_5 At man tager og kører en bil, der tilhører en anden	,811	-,066	-,007	,010	-,167
q81_1_6 At man beholder fundne penge	,190	,066	,028	-,116	,805
q81_1_8 At man undlader at oplyse om skader, som man er kommet til at forvolde på en parkeret bil	,825	,028	,018	,031	,066
q81_1_9 At man skriver lidt ekstra på anmeldelsen til forsikringsselskabet, hvis der har været indbrud	,639	,018	,016	-,039	,367
q81_1_11 At man tager lidt varer i et stormagasin uden at betale	,890	-,030	-,024	,057	-,132
q81_1_12 At køre hjem fra en fest i lettere spirituspåvirket tilstand, hvis man er rutineret bilist og kører forsigtigt	,851	,005	-,016	,045	-,170
Q84_1 Alt i alt, mener du, at folk normalt er til at stole på, eller mener du, at man ikke kan være for forsigtig, når man har med mennesker at gøre? Svar ved at markere et tal på skalaen mellem 0 og 10	-,034	,522	,111	,476	-,059
Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.					
a. Rotation converged in 6 iterations.					

Spørgeformuleringer: Se figtuerne I kapitel 7.

Accept/Billigelse af lovovertrædelser 1981-2024

Gennemsnit på skala 1-10

	1981	1990	1997	2000	2010 (1)	2010 (2)	2024
At tage og køre en bil, der tilhører en anden	1.08	1.06	1.05	1.11	1.21	1.24	1.91
Købe tyvekoster	1.19	1.26	1.42	1.28	1.34	1.36	2.14
Undlade at oplyse om parkeringsskade	1.40	1.41	1.42	1.32	1.45	1.47	2.14
Modtage sociale ydelser, man ikke har krav på	1.28	1.46	1.44	1.31	1.71	1.64	1.99
Undlade at købe billet til offentlig transport	1.59	1.72	1.85	1.70	1.88	1.96	2.78
Snyde i skat, såfremt man har muligheden	2.36	2.42	2.45	2.22	1.78	1.80	2.26
Lyve til egen fordel	1.97	2.08	2.75	2.43	2.70	2.67	.
Beholde fundne penge	1.91	2.18	3.01	2.52	2.63	2.79	4.56
Spirituskørsel			1.55		1.30	1.34	1.68
Butikstyveri			1.15*	1.14*	1.14	1.14	1.69
Skrive ekstra på anmeldelse forsikring			2.70	2.37	2.08	2.10	2.88
Gennemsnit af de syv gennemgående spm.	1,54	1,64	1,81	1,64	1,71	1,75	2,54

Her kommer et spørgsmål om, i hvor høj grad du kan acceptere en række forskellige handlinger. Svar ved at bruge skalaen fra 1 til 10. 1 betyder, at du slet ikke kan acceptere den pågældende handling. 10 betyder, at du i høj grad kan acceptere den pågældende handling. NB: Frem til 2010 blev spørgsmålet indledt med: I hvilken grad billiger De følgende handling, herefter er ordet "billige" udskiftet med det mere nutidige "acceptere". Forskellen på 2010 1 og 2 viser, hvordan gennemsnittet ændres, når en del af svarpersonerne får den nye formulering. I 2024 bruges ordet "acceptere for alle.

*) markerer at to splitsampler er lagt sammen: der er spurgt om "lavprisvarehus" for en splitsample, om købmandsforretning for et andet (1997+2000) Anm. 1981 og 1990: Værdiundersøgelsen. Alle undersøgelserne er vejede, i 1997 og 2000 efter Gallups vægte. For 1997 og 2000 er aldersgruppen 70-74 opvejet til at være dækkende for hele gruppen over 70 år. Aldersgrænsen nedad er i alle undersøgelser 18 år (15-17-årige er taget ud i 2000). Kilder: Værdiundersøgelserne. Borgerne og lovene 2010 og Tryghedsmåling 2024.

Tillid i Danmark 2024 ...

... tegner et nuanceret portræt af den almindelige tillid i Danmark og specielt af tilliden mellem folk og folkevalgte.

Udviklingen i de seneste år har fået mange til at tale om en tillidskrise i forhold til de politiske institutioner, men hvor alvorlig er situationen egentlig? Og er det en kronisk lidelse eller noget, der går over?

Tillid i Danmark 2024 analyserer, hvordan tilliden hænger sammen med fairness i det offentliges behandling af borgerne og politikernes evne til at gå i dialog med befolkningen. Den viser, at de seneste års vækst i økonomisk utryghed har tæret på tilliden sammen med en faldende tiltro til sundhedsvæsen og ældrepleje.

Tillid i Danmark 2024 bygger på en omfattende surveyundersøgelse til knap 6.000 borgere over 18 år og på undersøgelser, som TrygFonden har gennemført siden 2004.

TrygFonden

TryghedsGruppen er den største aktionær i forsikringsselskabet Tryg og står bag TrygFonden. TryghedsGruppen udbetaler i år bonus til sine 1,3 mio. medlemmer på i alt ca. 700 mio. kr. og har almennyttige uddelinger for op til 650 mio. kroner.

ISBN 978-87-93652-98-9